[illegible]
सहामाही " ३ " " ८८
साल अखेर " ७ " " १८८
किरकोळ अंकास.................८४....

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु १
दर ओळीस ०।८६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears 7 " 1R. 8a
Six monthly............ 3 " 8 as
Single copy.............................. 4as

वऱ्हाडसमाचार.

Advertisements.
Below 10 lines...2as
Per line over 10...4as
Repetition perline 3a

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XXI AKOLA MONDAY 1 AUGUST 1887 NO30
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख १ माहे आगष्ट सन १८८७ इ० अंक ३०

SUCCESS TO AMERICA !!!
THE ELECTRO-GALVANIC
CANADIAN GOLD RING.
MOST FASHIONABLE WORKMANSHIP AND NEATLY MADE
SUITABLE TO EVERY GENTLE
MEN AND LADIES.

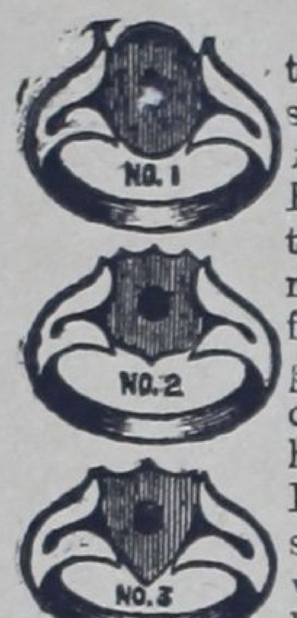

It may not be known to all that America stands the first in Scientific dignity whereas the Electric productions of the said continent will no doubt, satisfy the perfect requirements of the public. We think it not out of place to mention here, that the Electric Rings will no doubt cure such patients whose nervous complaints have baffled the skill of Medical men- so much so-that we may say it cures all the maladies to which the human body is heir by purifying the blood which is the source of life.

	Rs.	A.	P.
Price Each	3	0	0
Packing and Postage	0	6	

Measurement of finger is requested and the number of the Ring should be mentioned.

Name can be engraved according to order.

HARRISON & Co.,
Sole Importers,
64, *Mirzapur Street, Calcutta*

विक्रीस तयार.
GEMOFJUSTICE
न्यायरत्न.

म्हणजे,
न्यायाचीं मूळतत्वें आणि न्याय कसे करावे याविषयीं.

किंमत अडीच रुपये, ट. ह. दोन आणे.

या पुस्तकाच्या दोन आवृत्ति अल्पकाळांतच खपून जाऊन, ग्राहकांच्या मागण्या फार येऊं लागल्यामुळें, पुस्तककर्त्ते रा. रा. गणेश बाबाजी भाटे यांजकडे परवानगी मागतां त्यांणीं ही तिसरी आवृत्ति काढण्यास आह्मांला परवानगी दिली.

ह्या ग्रंथांत न्यायाविषयीं संयुक्तिक रीतीचे कोटिक्रमरूपानें अवश्य तितके संपूर्ण विचार केलेले आहेत. व नाना प्रकारचे कल्पनांचाही संग्रह ह्यांत केलेला आहे. जेव्हां जें जें कांहीं ग्रंथकारानें चमत्कारिक ऐकिले किंवा समक्ष पाहिले अथवा त्याचे लक्ष्यांत आलें, तेव्हां त्याचीं टिपणें करून ठेवून अखेरीस ह्या श्रमाचा विनियोग हा ग्रंथ रचून केला आहे हा ग्रंथ वाचल्याचे योगानें फौजदारी कामाविषयीं अगदीं अपरिचीत असा जो मनुष्य असेल त्यास देखील, न्यायाची बुद्धि प्रकाशित करण्यास हा ग्रंथ साह्यकारी होईल. व ह्या ग्रंथाचे अवलोकनें करून वाचणारांची मजकूर जुळण्याची शैलीही चांगली होईल.

भाऊ गोविंद सापकर.
ज्ञानचक्षूचे मालक.

वऱ्हाडसमाचार

मिती श्रावण शुद्ध १२ शके १८०९

वऱ्हाडांतील पूर्वींची व आतांची विद्या.

(मागील अंकावरून पुढें चालू)

गेल्या अंकांत आपल्या विदर्भांत प्राचीनकाळीं विद्या संबंधानें लोकांची स्थिति कशी होती व राज शेखरानें ह्याला "सारस्वती जन्मभू:" असें जें नांव दिलें आहे त्या नांवाला हा देश किती योग्य होता याचें थोडेसें दिग्दर्शन केलें. याच संबंधानें या देशाची हल्लीं स्थिति कशी आहे याचा आतां विचार करूं. कवी कुलगुरु कालिदास यांनीं म्हटलें आहेकीं "नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा चक्र नेमि क्रमेण" मनुष्याची अवस्था चाकाच्या धावे प्रमाणें एकदां अत्युच्च पदाला जाते व लागलीच नीचेतला येऊन पोचते. चाकाच्या धावेवरील जो बिंदु एकदां अगदीं उच्चस्थानीं आलेला आहे तोच बिंदु त्या चक्राच्या फिरण्यानें लागलांच अगदीं खालीं जाऊन पोचतो. हाच नियम सर्व गोष्टींना लागू पडतो. जी गोष्ट सुधारणेच्या किंवा मोठेपणाच्या अगदीं शिखराला जाऊन पोचली आहे ती कधींना कधीं तरी खालीं येणारच. व जी गोष्ट नीचेतला आलेली आहे ती कालांतरानें तिची पाळी आल्यावर कधींनाकधीं तरी वरती येईलच. आमच्या वऱ्हाडांत विद्या एवढी वाढली कीं त्यांत भवभूति राजशेखर यांच्या सारखे कवी मुगटमणी निपजून त्यांनीं आपल्या अलौकिक बुद्धीनें उत्तररामचरित्र, मालती माधव, बालरामायण इत्यादि ग्रंथ निर्माण करून आपल्या देशाला चार लोकांत पदास चढविलें व आपल्या देशाची भाषा रीति पहिल्या प्रतीची ठरविली; परंतु ती वेळ निघून गेल्यावर कालगतीनें ती सर्व विद्या हल्लीं लयास गेली आहे व जी भूमि पूर्वीं भारतवर्षांत भूमि यानात्यानें मान्य होती तिला सरस्वतीची जेठ भगिनी जी अविद्या तिची भूमि असें नांव प्राप्त झालें आहे. विद्ये संबंधानें या देशाची हल्लीं इतकी निकृष्टावस्था झाली आहे कीं जेथें पूर्वीं हजारों वेद वेदांग पारंगत विद्वान् ब्राह्मण नानाविध शास्त्रांत परिश्रम करून व नित्य ब्रह्म, प्रकृति, पुरुष ईश्वर [illegible] कारच नि[illegible]दि गहन विषयावर पूर्व पक्ष उतर पक्ष करून आपली कालक्रमणा करीत होते तेथें हल्लीं नुसते दशग्रंथ म्हटलेले वैदिक तरी १०–५ मिळतील कीं नाहीं याची शंकाच आहे. ज्या देशांत पूर्वीं अगस्त्य प्रमुख भूदेव सद्वेद विद: रहात असत व त्यांच्या जवळ निगमांत विद्येचे अध्ययन करण्या करीतां दुरदुरच्या देशांतुन शिष्य मंडळी धांवत येत असे त्याच देशांतील लोकांना हल्लीं विद्येसाठीं इतर देशांतील लोकांच्या तोंडाकडे पहावें लागत आहे. जेथील नानाविध विषयावरील असंभव्य ग्रंथसमुदाय शुद्ध व उत्तम म्हणून दूरदूरच्या प्रांतांत मान्य असत तेथेंच हल्लीं सर्व जुने शास्त्री व वैदिक यांचीं घरें धुंडाळली तर नेहमींच्या ब्रह्म कर्मांचे व भिक्षुकीला लागणारे इतर ग्रंथ यां व्यतिरिक्त दुसरें काव्य किंवा शास्त्रपर ग्रंथ ५–२५ तरी मिळतील किंवा नाहीं याचा संशय आहे. न्याय मिमांसातर्क यांची गोष्ठ एकी कडेच राहिली परंतु संहिता पाठ वगैरे दशग्रंथ देखील एयल्या येथें मुलांस शिकविण्याची पंचाईत पडली आहे. मुलास वैदिक करणें मनांत आलें तर पाठवा काशीला किंवा वाईला त्रिबकाला. तें अध्ययन सुद्धां येथें करविण्याची कोणास शक्ति राहिली नाहीं. आतां काशी वगैरे एखाद्या प्रसिद्ध स्थळीं जाऊन तेथें न्याय मिमांसादिक शास्त्रांचें अध्ययन केलेला एखादा विद्वान् सांपडेल परंतु असा ब्राह्मण फारच विरळा हा विद्येची गोष्ट झाली. भाषेविषयीं देखील अशीच शोचनीय स्थिती आहे पंडितामारखा अलंकारशास्त्रवेत्यांनीं वैदर्भी रीति प्रथम असें ठरविलें व त्या रीतीनें लिहिलेले जुने ग्रंथ वाचिलें असतां वैदर्भीला दिलेला हा मान यथार्थ होता. त्याच वैदर्भीची हल्लीं स्थिति काय झाली आहे पहा! तिचें मूळचें सुंदर स्वरूप जाऊन वैदर्भी हें नांव देखील गेलें. महाराष्ट्री हें नांव तिला मिळून तिच्यांत यावनी शद्व व यावनी प्रयोग यांचा संस्कार झाला व आतां तर धडना यावनी व धडनां मराठी असे तिचें स्वरूप तरी झालें आहे. परदेशस्थ लोक तिकडून इकडे येतात तें तिचें असें स्वरूप पाहून तिला नांवें ठेवितात व तिच्यांतील चमत्कारीक प्रयोग व स्वर पाहून नाकें मुरडितात जिचें अनुकरण पूर्वीं इतर भाषा करीत असत तीच आतां अगदीं अशुद्ध ठरून गेली आहे. ग्रंथोत्पत्तीचे तर नांव देखील नाहीं अशी हिची विपन्न स्थिति झाली आहे.

या प्रमाणें पूर्वीं विद्येची व भाषेची उत्तम व्यवस्था असून तिचा अगदीं एकदम ऱ्हास कसा झाला व शेवट [illegible] ती अगदींच लयास कशी गेली याचें सर्वांस मोठें आश्चर्य वाटतें आहे. हा एवढा मोठा सरस्वतीचा ओघ एकदम कसा व कोठें गडप झाला याचें मोठें नवल वाटतें. आपल्या देशांतील आपल्या अभिमानास्पद अशा ज्या पूर्वीं उत्तम गोष्टी होत्या त्यांचा लय होण्यास ज्या गोष्टी या विदर्भांतील विद्येला नडल्या हे खरें आहे.

लग्न.

लिहून आलेला मजकूर.

ऐहिक सुखाकरितां व गृहस्थाश्रमांतील धर्मसंबंधीं कित्येक कर्मांच्या सांगतेकरितां व सिद्धीकरितां लग्न करणें अवश्य आहे असें आमचेकडे मानतात. युरोपियनांत तें फक्त ऐहिक सुखा करितांच सामाजिक रीति प्रमाणें करणें जरूर आहे असें समजतातसें दिसतें. हिंदुधर्म शास्त्रा प्रमाणें व त्या शास्त्रास अनुसरूनच जो आमचा पक्का ग्रह झाला आहे त्या प्रमाणें लग्नाच्या योगानें स्त्रीपुरुष परस्परांत कधींही अंतर नदेण्याविषयीं व परस्परांच्या सुखाकरितां सदोदित झटण्याविषयीं वचन बद्ध होतात. एवढेंच नाहींतर ते एक जीवी व एक देही होतात असें अम्हीं मानतों. धर्म संबंधीं कित्येक कर्में बायकोवांचून पुरुषानें केलीं तर ती सांग व फलद होत नाहींत असें ह्मणतात. असा हा लग्न संबंध एकदा झाला ह्मणजे तो कधींही कांहीं केल्यानें तुटत नाहीं. युरोपियनांत व्यवहारांतील इतर करारप्रमाणें लग्न हा एक करार आहे असें समजतात. व त्या करारात धर्माचा फारसा संबंध नसतो. या कराराच्या योगानें स्त्रीपुरुष परस्परांस सुखाकरितां झटण्यास व परस्परांशीं इमानादरीनें वागण्यास बांधले जात नसतील हें उघड आहे. हा संबंध सरकारच्या न्यायाच्या कोर्टामार्फत काढी मोडून देऊन तोडतां येतो.

धर्म शास्त्रा प्रमाणें मुलीचें लग्न तीचे आठवर्षांचें वय झाल्यावर व मुलांचे १० वर्षांचें वय झाल्यावर करावें. हल्लीं चाल मुलींचें लग्न आठवें वर्षा पासून १२ वर्षांपर्यंत करण्याचा आहे. कित्येक अज्ञान लोकांत ८ वर्षांच्या वगच्या आंतही लग्नें होतात पण ती आतां दिवसानुदिवस कमी कमी होत जायाचा संभव आहे. हल्लीं मुलांचीं लग्नें, १२ पासून १६ वर्षां पर्यंत होतात पण ती बहुतकरून हळूं हळूं थोड्याच काळांत १६ वर्षांपासून १८ वर्षांच्या वयापर्यंत होऊं लागतील असा आदमास दिसतो. या देशांत लग्नसंबंध जुळविण्याचें कामांत वधुवरांचें मुळींच अंग नसतें. मुलगा आणि मुलगी हीं परस्परांस वयानें शरीरानें व गुणांनीं योग्य आहेत किंवा नाहींत हे पाहण्याचें काम त्यांचे आईबापांनें असतें व केवळ त्यांच्याच इच्छेनें व विचारानें लग्न संबंध जुळतात.

युरोपियनांत मुलींचीं लग्नें १६ वर्षांच्या वया नंतर होतात किंवा त्याहीपेक्षां पुढें होतात, व मुलांची लग्नें १९ वर्षांचे व याचे सुमारास किंवा त्याहीपेक्षां पुढें होतात; व लग्न संबंध जुळविण्याचे कामांत फक्त वधुवरांचेच अंग असते. परस्परांनीं परस्परास स्वतःचे बुद्धीनें पारखून पहावे व मनास आल्यास एकमेकाशीं लग्नसंबंध करावा. लग्नसंबंध होण्यास तो ज्यांच्यांत होणार त्याचा रुकार अत्यावश्य आहे असें युरोपियन लोक म्हणतात.

लग्न संबंधीं आपली व युरोपियन लोकाची रीत फारच थोडक्यांत वर सांगितली आहे. एक रीत दुसरीपासून अगदीं भिन्न आहे हे स्पष्ट दिसते याप्रमाणें विवाह संबंधीं ज्यांचे धर्मशास्त्र, विचार, वचालि अगदी भिन्न आहेत त्यालोकांना परस्पराची रीत घेणें कसें आवडेल व ती त्यांचे सोयीस व सुखास कशी कारण होईल याबद्दल शंका निघणें सहजीक आहे. हल्लीं राज्यकर्ते इकडील विवाहाचीं रीती जितकी चांगली असावी तितकी चांगली नाहीं ह्मणून तीत आपल्या रीतीच्या धर्तीवर सुधारणा करूंपाहत आहेत. त्यांचे मते यादेशांत आपल्या देशा प्रमाणें लग्नें मोठ्या वयांत व्हावी ह्मणजे वधुचे वय १६ वर्षांचे किंवा त्यापेक्षां जास्त असावें. आणि वराचे वय १९ किंवा त्यापेक्षां जास्त असावें. लग्नसंबंध घडून येण्यास वधूवर एक मेकाच्या पसंतीचे असावे व त्यांचा प्रत्यक्ष रुकार असावा. आतांहे नियम इकडे कितपत हितावह होतील याचा विचार केल्यावर असेस्पष्ट दिसते कीं अशा प्रकारचे नियम किंवा रीती आह्मां लोकांच्या रीतीच्या व समजुतीच्या विरुद्ध आहेत व त्या काडी मात्र ही हितावहे होणार नाहींत. या देशाची हवा इंग्लंडाचे हवेचे मानानें पुष्कळ उष्ण असल्यामुळें इकडे त्या देशापेक्षां लहान वयांत लग्न करणें अवश्य आहे हे तर निर्विवाद आहे. आतां लहान वयें म्हणजे पांच किंवा सात वर्षें नव्हत. मुलीस अकरा किंवा बारा वर्षें म्हणजे फार झाली. आठपासून अकरा वर्षांचे वयापर्यंत कोणत्याही वर्षी विवाह झाला तर तो योग्यकाळीं झाला असे म्हणण्यास कांहीं हरकत नाहीं. मुलाचे वय सोळा वर्षांपासून वीस वर्षांपर्यंत विवाहास योग्य मानण्यास कांहीं हरकत दिसत नाहीं, व या प्रमाणें इकडे लग्नें इंग्लंडापेक्षां लवकरच झाली पाहिजेत. आतां लग्नसंबंध जुळण्यास वधुवर एकमेकांच्या पसंतीचे असावेत व त्यांचा प्रत्यक्ष रुकार असावा हा नियम इकडे तर मुळींच लागूं पडत नाहीं. कारण लग्नसमयीं वधु आठ पासून अकरा वर्षांच्या वयाची असणार व वर १६ पासून २० वर्षांच्या वयाचा असणार. तेव्हां दोघांना ही अशा महत्वाच्या फार कठीण गोष्टीत आंगघालून विचार करण्याचें सामर्थ्य नसते. व म्हणून त्यांना स्वतःच्या विचारानें कोणतीही निवडणूक करूं देण्याची चाल पडली नाहीं, व पूर्वी असली तरी ती या करितांच मोडली असावी.

पुढें चालूं

मराठी विरुद्ध संस्कृत.

तारिख २४ जून रोजीं निघालेल्या आडवोकेट आफ इंडिया या नांवाचे पत्रांत एक पत्र मराठी व संस्कृत भाषांचे संबंधानें छापलें आहे; त्या पत्रांतील मजकूर बराच विलक्षण असून बराच चर्चा उत्पन्न करण्या सारखा होता; असें असून त्या पत्राचे संबंधानें वादविवाद मुळींच झाला नाहीं. व त्या पत्राचा जितका बोभाटा व्हावा तितका झाला नाहीं हें पाहून थोडासा चमत्कार वाटतो. हें पत्र अर्थात इंग्रजी भाषेंत लिहिलें आहे; भाषेच्या पद्धति वरून तें कोणीं तरी इंग्रजी चांगल्या जाणणाऱ्यानें लिहिले असावें अशी कल्पना होते; व हा गृहस्थ संस्कृतांत बहुधा येक दोन वेळा परिक्षेंत नापास ही झाला असावा अशी ही कल्पना होते. पत्रांतिल मुद्दाहाच कीं प्रत्येक हिंदुस्थानचे नेटिव मनुष्यास इंग्रजी येणें हे अगदी अवश्य आहे. व त्या नंतर मराठी चांगलें येणे हें ही फार अवश्यक आहे हिंदुस्थानातिल नेटिवांस इंग्रजी आलेच पाहिजे त्या विषयीं त्या पत्रांत तीन कारणें दर्शविली आहेत. पहिलें कारण हे कीं इंग्रजी ही राज्यकर्त्यांची भाषा आहे; सर्व राजकीय व्यवहार न्याय मनसुबा याच भाषेंत चालतात या मुळें या भाषेचे अभ्यासाशिवाय गतीच नाहीं. दुसरें कारण असें कीं इंग्रजी भाषा ही सर्व पाश्चिमात्य विद्याभांडाराची गुरू किल्ली आहे; इंग्रजी भाषेंत अनेक विषयांवर ग्रंथ आहेत त्या सर्वांतील ज्ञान इंग्रजी भाषा चांगली आल्या शिवाय मिळणार नाहीं. तिसरें कारण इंग्रजी भाषा हिंदुस्थानातील निरनिराळ्या प्रांतांचे लोकास एक ठिकाणीं जमून दळणवळण उत्पन्न करण्यास अत्यावश्यक आहे; करण ठिकाठिकाणचे लोक वेगवेगळ्या भाषा बोलणार व इंग्रजी मात्र सर्वांस साधारण अशी असल्यामुळें व्यवहारास फार उपयोगी पडेल.

हा पत्राचा प्रथम भाग झाला. पत्राचे दुसरे भागांत मराठी भाषेच्या उत्पत्तीचे कालविभाग सांगितले आहेत त्या संबंधीं आज आम्हास विशेष पाहाणें नाहीं. परंतु पत्राचे तिसरे भागांत जो विचार केला आहे तो हाच कीं मराठी भाषा बी. ए. एम एच्या परीक्षेंत ठेवण्याची आवश्यकता; व या संबंधानें जे कांहीं विचार या पत्रांत आले आहेत त्यांचेच संबंधाने विशेष विचार करण्याचा आज आमचा विचार आहे. मराठी भाषा परिक्षेतून एक विषय म्हणून असवी, व निदान संस्कृत भाषेचे बरोबरीने मराठी भाषा हा परीक्षेचे संबंधानें उपयोगी पडावी हे सांगण्य पुर्वी मराठी भाषा चांगली शिकण्याचे व तसे केल्यापासून काय फायदे होणार आहेत या संबंधाचीं कारणें सांगितली आहेत. पहिलें कारण मराठी भाषा ही परीक्षेचे विषयांपैकीं एक असल्यानें पुष्कळ लोक ती शिकूं लागतील. हल्लीचे पद्धतीनें इंग्रजी खेरीज दुसरी भाषा परीक्षेसाठीं घेण्याची ती संस्कृतच घ्यावी लागते; व जरी पहिल्या प्रवेश परीक्षेसाठीं मराठी घेता [illegible] पुढें पाठशा[illegible]ण्या नंतर संस्कृतच घ्यावी लागते यामुळें पुष्कळ लोकांस मोठी अडचण पडून कधीं कधीं तर उंच प्रतीचे शिक्षण मिळविणें व बी. ए. वगैरेची पदवी मिळविणें अशक्य होतें दुसरे कारण असें आहे कीं मराठी भाषा परिक्षेंत ठेवल्यानें मराठी भाषेला विशेष उत्तेजन दिल्या सारखें होईल हल्लींचे तऱ्हेनें मुलें हायस्कुलांत येण्यापूर्वी थोडबहुत मराठी शिकतात; हायस्कुलांत आल्यावर मुलें एकदम संस्कृत शिकूं लागतात व त्यामुळें अर्थातच मराठीची हयगय होते. तिसरें कारण मराठी ही भाषा जिवंत आहे, म्हणजे हल्लीं लोक मराठी बोलतात. संस्कृत भाषा कधींहि लोकांचे साधारणें नेहमीचे व्यवहारांत प्राचीन काळीं देखील नसावी धर्मसंबंधानें मात्र ही भाषा प्रचारांत असावी. हल्लीं मराठी भाषेचा प्रसार होणें हे लोक समाजाचे संबंधानें फार महत्वाचे आहे. जर आपणास हिंदुस्थान देश सुधारण्याचा आहे तर जनसमुहाची सुधारणा झाली पाहिजे व जनसमुहाची सुधारणा होण्यास मराठी भाषेंत त्या लोकांची कोणत्याही विषयाचे संबंधाने समजूत घालून दिली पाहिजे या कारणानें देश सुधारणा होण्यासाठीं मराठी भाषेचाच प्रचार वाढला पाहिजे.

येथपर्यंत जीं कारणें सांगितलीं आहेत तीं आम्हास कबूल आहेत. मराठी भाषा महाराष्ट्रांतील प्रत्येक मनुष्यास आली पाहिजे ही गोष्ट बहुतेक सर्व मान्य आहे मराठी भाषेचा फैलाव व्हावा, त्या भाषेंत पुष्कळ ग्रंथ व्हावेत, ती भाषा लोकांनीं चांगली शिकावी व ती शिकून त्या भाषेंत ज्ञानाचा होईल तितका प्रसार करावा या सर्व गोष्टी अत्यंत इष्ट आहेत यांत संशय नाहीं. परंतु मराठी भाषेची वृद्धि व्हावी या हेतूने संस्कृत भाषेचे बरोबरीनें मराठी भाषा परीक्षेसाठीं ठेवावी हें आमचें मतें प्रशस्त नाहीं. पत्र लिहिणाराचें असें म्हणणें आहे कीं मराठी भाषा परिक्षेंतून अलीकडे काढून टाकली ही फार चूक झाली आहे. इंग्लंडांत ज्या प्रमाणें इंग्रजी खेरीज ल्याटीन व ग्रीक भषा शिकवितात त्या प्रमाणें एथील परिक्षेंत ही एक दुसरी भाषा असावी. या उद्देशानें संस्कृत भाषा परिक्षेंत ठेविली आहे. ही संस्कृत भाषा परिक्षेंत ठेविल्यानें व्यवहारास कोणत्याही प्रकारची मदत होत नाहीं. जसें ल्याटिन व ग्रीक भाषेंत राजनिती तर्कशास्त्र वगैरे अनेक विषयांवर ग्रंथ आहेत तसें ग्रंथ पाठशाळांतून शिकविण्यांत येतात त्यांत नहींत त्यांत ह्मटली ह्मणजे कादंबऱ्या, नाटकें, थोडेसें तर्कशास्त्र व अलंकार शास्त्र या विषयाच्या संबंधानें पुस्तकें असतात. हीं पुस्तकें वाचल्या पासून व्यवहारांत फायदा तो काय होणार? त्या प्रमाणेंच आत्मा निरंतर आहे, किंवा नाहीं; ईश्वर आहे किंवा नाहीं, वगैरे गोष्टींचा विचार करून काय कर्तव्य आहे. संस्कृत भाषाही प्राचीन ग्रंथ धुंडाळीत बसणाऱ्यास मात्र उपयोगीं आहे. हल्लींचे कालमानानें पाहिले असतां तिचा व्यवहारास उपयोग नाहीं. असें असून उंच प्रतीचे शिक्षणांत संस्कृत भाषा घालण्याचें प्रयोजन काय असेल तें आम्हास समजत नाहीं हल्लीं आपण परकीय लोकांचे सत्तेखालीं आहो, तेव्हां जे म्हणून या देशांतील ह्मणून सांपडेल त्यांत किती ही चांगुलपणा आपण मिळविला तरी आपली प्रतिष्ठा राज्यकर्त्यांचें दृष्टीनें वाढणार नाहीं. याच करितां व्यवहारास उपयोगीं पडतील असेंच विषय आपणास शिकणें प्राप्त आहे.

हे विचार आम्हास फार चमत्कारीक वाटतात. मराठी भाषा लोकांस चांगली यावी, व ती शिकण्यास उत्तेजन यावें म्हणून संस्कृत न शिकता नुसती मराठी भाषा परीक्षासाठीं येऊन ती शिकून परीक्षा पसार व्हाव्या हें म्हणणें फार चुकीचे आहे असें आम्हास वाटतें. मराठी भाषेंत जे ग्रंथ आहेत ते प्रायशः कविता रूपच आहेत. मुकुंदराज, ज्ञानदेव, तुकाराम, अनंत फंदी, रामजोशी या सर्वांचे ग्रंथ कविता बद्धच आहेत. गद्यात्मक म्हणजे ज्या प्रमाणें आपण नेहमी बोलतो व लिहितों अशा भाषेंत त्यांचे ग्रंथ नाहींत यामुळें, जरी पुराणांतील गोष्टी व वेदांत वगैरे सर्व गोष्टी त्यांनीं मराठी भाषेंत लिहिल्या आहेत तरी त्या पुष्कळ लोकांस कविता रूपानें असल्यामुळें सुगम नाहींत. आतां भाषा वाढणें ही त्या भाषेंत अनेक विषयावर गद्यात्मक ग्रंथ झाल्या वांचून व्हावयाचें नाहीं. इंग्रजी भाषा मिल्टन किंवा शेक्सपियर वाचून जितकी वाढण्याचा संभव आहे त्याहून मेकाले साहेबांचे निबंध अगर फ्राउड साहेबांचे ऐतिहासिक ग्रंथ वाचून होणार आहे. आतां या प्रकारचे गद्यात्मक ग्रंथ पुष्कळ व्हावेत हें इष्ट आहे खरे परंतु हे ग्रंथ चांगले व्हावे अशी इच्छा असेल तर संस्कृताचा उत्तम अभ्यास झाल्यावांचून ही गोष्ट कधीं ही होणार नाहीं. वर सांगितेलेले मोठेमोठे कवी यांना देखील संस्कृताचा अभ्यास नसता तर त्यांतील ज्ञानभांडार त्यास प्राकृत देता आले नसते. मराठी उत्तम येण्याला संस्कृत उत्तम येणें हा केवळ पाया आहे असें आम्ही समजतों. हल्लीं मराठी भाषेकडे दुर्लक्ष होतें व ही गोष्ट शोचनीय आहे; तथापि परीक्षेत जर मराठी अगर संस्कृत यांजपैकीं कोणती एक भाषा घ्यावी असा नियम केला तर संस्कृत शिकणारे फारच थोडे सांपडतील. कारण संस्कृत भाषाही कठीण आहे; इतकी कठीण आहे कीं ही भाषा ज्यानें हास्तगत केली त्यास दुसरी कोणतीही भाषा थोड्याच काळांत शिकतां येईल. एवढी कठीण भाषा मराठी भाषा घेउन परीक्षा पसार होण्याची सवड असताना कोण घेणार आहे; व अर्थातच मराठी भाषा घेऊन पसार झाल्यास संस्कृताचे अज्ञान राहील व त्यामुळें मराठी भाषा उत्तम तऱ्हेनें येणार नाहीं. रा. रा. कृष्ण शास्त्री चीपळूणकर व त्यांचे वडील चिरंजिव रा. रा. विष्णु शास्त्री यांच्या भाषेंचें अनुक्रमें जें सरलत्व व पदलालित्य तें नुसतें मराठी शिकून आलें असतें काय? फारकशाला ज्यास संस्कृत येत नाहीं अशा एकातरी मनुष्यानें उत्तम मराठी ग्रंथ लिहिला आहे असें एकतरी उदाहरण सांपडेल काय? जर मराठी भाषा सर्वस्वी संस्कृतावर अव-

लंबून आहे तर ती भाषा चांगली न येता मराठी भाषा सुधारणार ती कशी मराठी भाषा सुधारण्याचा जर कांहीं उपाय असेल तर खचीत संस्कृत भाषा येणें हा अगदी अवश्य उपायांपैकीं एक आहे असें कोणासही कबुल करावें लागेल.

पाठशाळेंत संस्कृत भाषा ठेविल्यानें ती भाषा परीक्षेसाठीं ठेवणारांनीं आमच्यावर महदुपकार केलें असें म्हटलें पाहिजे. पत्रकाराच्या अगदीं उलटें आमचे मत आहे.

(पुढें चालूं)

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 1 1887.

SUGGESTIONS REGARDING THE AMRAOTI MUNICIPAL FINANCE.

A Sub Committee was appointed to suggest some new taxation on account of the deficit of near 8000 a year caused by the abolition of the Nakas at Amraoti. Despite numerous articles that appeared in the Berar papers, no notice has been taken by the Resident of the reasons that swayed the Committee at Amraoti to abolish the Nakas. The most practical question that has been staring the Committee in the face is how to recoup the loss of 8000 a year? The expenditure is daily on the increase; and a source of revenue must be found out to meet the contingent liabilities. This it was that led to the appointment of a Sub Committee; and their report is now before the General Committee. The report deals with the existing state of finances of the Committee and declares that in order to meet the necessary expenditure every year some 12 or 13 thousand rupees more than what are obtained at present are required. Of course this is only on the supposition that the Committee means to remain in a solvent condition and the purposes for which municipalities are established are to be fulfilled. That being ascertained the next question is as to how this amount is to be collected every year. Every question of additional income means either reduced expenditure or increased taxation; and the closest scrutiny of the Sub Committee having put out of the question the first alternative remedy, the second is the only one that must be adopted. The experience of Col. Bullock in the municipality would have been of very great use to the Committee at this rather a criticle juncture; as it happens the question comes before the Committee in his absence but there is chance of his coming back before the all important question is finally disposed of the benefit of his advice might yet come to the Municipality.

The Sub-Committee recommend for consideration five alternative means for providing the requisite revenue-one or more of which might be adopted as there was necessity for one or more. They recommend, first, that a wheel tax on all carts for hire or private use plying within municipal limits; secondly, that sites be given for 'Bardana' shops. 'Bardana' shops as some our readers might be aware are shops for the sale of those gunnies that are required to cover cleaned cotton; thirdly they propose that all sites now unoccupied, that have been applied for, should be sold or let to persons desirous to build houses; fourthly, that a satta-tax should be imposed on satta dealers in Amraoti; and lastly an [illegible] on goods and corn coming into town for local consumption.

(To be continued.)

Mr. Padshah, a Parsee and a civilian was examined before the public service commission. He is now the Post-Master General of North west Provinces. He considers that the office of Post Master General should be filled by a covenanted civilian. Uncovenanted men selected from the Department will be imbued with the traditions and prejudices of the Department. The other reason he gives is that a member of the covenanted service would not be fettered in the distribution of patronage either by local connections or by friendships formed in the Department. He thinks that for the efficiency of a service which preeminently calls for accuracy and promptitude, in the despatch of business, I regard the influence possessed by the head of the Department of considerable importance. A Postmaster General has a great deal to do with law in ordering prosecutions, making contracts for the service of Government and the like of which an uncovenanted officer should not possibly know any thing. He would rather have a European superintendent than a Native because the latter would have friends and relations in his circle and would exercise considerable patronage and has reason to think that the Native Superintendent is under great temptation to exercise his patronage in favor of his caste people to the detriment of the public service. He admits that some of the Native Inspectors work well. He is of opinion that promotion has been fairly distributed in the Department and he quotes the instance of an officer who rose from a srlery of 12 Rs. to that of 250Rs. Promotions have been made according to seniority and merit combined. He has generally found in the lower grades that the pushing man gets the promotion. He has no reason to think that the Director General has shown partiality in the promotions made by him. He thinks that considering the number of persons employed there are as few complaints of dishonesty in this as in the Executive and Judicial Departments. He has lately introduced into the N. W. P. a system by which payments of revenue and rent may be made by money orders through the Post. He is of opinion that the systems are useful. The revenue money order system affords documentary evidence to each holder of the payment of his quota of the rent.

We have given above the main points in the evidence of a covenanted native of 7 or 8 years standing and we must confess that his evidence is not favourable to the appointment of natives to higher administrative posts. He prefers Europeans to natives for reasons which he has given. We are completely disappointed in that we find Mr. Padshah taking objections which had been satisfactorily answered by the native Press. Have Europeans no friends and relations we ask? Can Mr. Padshah quote instances and show the percentage between Europeans and natives as to the abuse of patronage. Mr. Padshaw ought by this time have been aware that race bias as a system has nearly died out; and if he has come across any instance it must be referred to the frailties of human n[illegible]re [illegible] covenanted and uncovenanted Civilians to Europeans and Natives. His view that the 5 Post Master General ships should be held by none but the members of the heaven born service would not be received with approbation by the natives and justly so. The gist of his evidence is to show that Europeans and covenanted civilians who are recently Europeans are best fitted to conduct the administration in its higher branches so far as his experience is concerned. But it has been proved to demonstration that Natives are fit to hold the highest judicial posts. The new Mamledars appointed under the rules of Sir Richard Temple would, we are sure, be capable of performing the revenue duties of the highest rank. The Huzur and District Deputy Collectors acquit themselves satisfactorily; and if from the first graduates had been made Assistant Collectors, the cry against statutory service would never have been raised. We could advise Mr. Padshah to study the question more carefully.

The case under Section 269 I. P. Code against Messers Nilkantrao and Bhasker rao has been decided. Both the gentlemen have been acquitted. For obvious reasons, from the beginning the people attached very little importance or seriousness to this case. Mr. Nilkantrao, as superintendent of the Boarding house had departmental connection with the patient and his removal to the serai, and we cannot understand how he was prosecuted without the Head of the Department being first consulted. Perhaps the course was not prescribed by Government. We are anxious to know who took so strong a fancy to so serious a case being made of such a simple matter to the trouble and expense to the gentlemen of education and status, and to the waste of time of the high officers like Director of Public Instruction who had the trouble of appearing before the court as witnesses.

We hear some complaints against the Municipality of Khamgeon. They tend to show that the administration of the Municipality is carried on in a way far from satisfactory. Recently we hear that a member of the Municipal Comittee was given some reward by the agent of the new ginning company. The people take that reward to be a return for some indulgence allowed by the member to the Company against the Municipal Law. Some time ago measures of Paili of insufficient capacity in use by some marwarees were detected by a Municipal member, but no notice was taken, and the matter was allowed to drop-whether owing to the influence of friendship or any other circumstance is unknown. A few days later a rumour came out that the Marwarees were fined 50 Rs. each, without any accounts as to when and by whom they were prosecuted and where the fine went. It is with great surprise that we hear all this about a Municipal town which is well known for its efficient administration. We cannot say how far the above stories are correct; but hope the Vice President will look into these things properly and set every thing right to keep up the reputation of his Municipality.

पेंच.

खामगांवाहून तेथील मुनसिपाल कमेटी च्या विरुद्ध बरेच गाऱ्हाणी आमचेकडे येतात. ती सारी खरी असल्यास कमिटी. [illegible]कारचे नियामिक अ[illegible] आपले कामीं जितकी दक्षता असावी तितकी नाही असें ह्मटलें पाहिजे. एक बातमीदार आम्हास असें कळवितो कीं कांहीं दिवसा पूर्वीं कमिटींतील एका मेंबरानें दोन मारवाडी व्यापाऱ्यांची पायलीचे खोटीं मापें धरलीं. वास्तविक त्या व्यापाऱ्यांवर अशा लबाडीबद्दल खटला व्हावयाचा परंतु तसें कांहींएक झाले नाहीं. कित्येक ह्मणतात, ही मापें खाजगी ओळख व स्नेह यामुळे परत देण्यात आलीं. कित्येक ह्मणतात कीं त्या व्यापाऱ्यांस ५० रु. दंड झाला पण त्यांजवर सरकाराकडून खटले झाल्याचे दिसलें नाहीं. नवीन जिनिंग कंपनी खामगांव येथें स्थापन झाली तीस जागा देण्याचे संबंधातही तेथील लोकांचे असेच कित्येक प्रकारचे तर्क आहेत. या कंपनीचे मालकाकडून कामिटीचे एका मेंबरास कांहीं इनाम मिळालें त्यावरून सदरहु कंपनीस जागेचें संबंधांत या मेंबरानें कमीटीचे नियमा विरुद्ध कांहीं फायदा करून दिला असावा. आठवड बाजारांत मक्तेदार मोगलाई सारखी अनिवार धामधूम करून गरीबगुरिबांस बराच त्रास देतो व त्याकडे कोणी लक्ष देत नाहीं असें थोडे दिवसा पूर्वीं आमचेकडे गाऱ्हाणें आलें होतें व त्यासंबंधानें आम्ही आपले अंकीं चार शब्द योग्य अधिकाऱ्यांचे सुचनार्थ लिहिलें होते पण अद्यापपर्यंत या गोष्टीचा कांहींएक बंदोबस्त झाला नाहीं म्हणून आजपर्यंत तशीच गाऱ्हाणीं येत आहेत. वरील सर्व गोष्टी खऱ्या असल्यास अधिकाऱ्यांनीं त्यांचा लवकर बंदोबस्त करावा. मागें कधींहि अशा प्रकारच्या गोष्टी खामगांव मुनसिपालिटीच्या विरुद्ध ऐकण्यांत आल्या नव्हत्या आतां त्याने तेथील अधिकाऱ्यांस भूषणास्पद नाहीं हें मनांत आणून त्यांनीं ह्या सर्व गोष्टीची चौकशी करावी व होईल तितकें लवकर बंदोबस्त करावा अशी आमची त्यांस फार आगत्याची सुचना आहे.

वऱ्हाड

हवामानः— हवा सर्द आहे. आकाश नेहमीं आभ्राच्छादित असतें, व पावसानें अगदी नकोनको करून सोडलें आहे. कित्येक ठिकाणीं पिकें कुंजूं लागलीं आहेत. गांवांत मारामारीचा उपद्रव ज्यास्त पसरत चालला आहे.

रा. रा. निळकंटराव भट्ट व भास्करराव अभ्यंकर यांजवरील खटल्याचा निकाल झाला. दोघांनाही दोषमुक्त करून सोडून दिलें. निकाला बद्दल माजिस्ट्रेट साहेबांची तारीफ केली पाहिजे. पण कोणत्या न्यायप्रिय बुद्धीमुळें अशा साधारण गोष्टीचा एवढा मोठा बाऊ होऊन संभावीत लोकांस आपला उद्योग सोडून इतका त्रास सोसावा लागला हें समजत नाहीं.

रा. रा. रामचंद्र नारायण क्लार्क ऑफ कोर्ट निजवत डेपुटी कमिशनर यास १ महिना पंचवीस दिवसांची रजा मिळाली.

येथील शहरांत लहरी पुऱ्यातील लछुसिंग लहीरे यांची ४ वर्षांची मुलगी ता. ३१-७-८७ इसवी रोजीं मोरींत पडून मरण पावली.

वर्तमानसार

दंपत्य प्राण हानि—मालवण येथील शिवराम न्हावी व त्याची बायको या दोघांनीं मिळून आजारी असल्यामुळें व अन्नास आधार नसल्यामुळें त्रासून एक मेकास बांधून घेऊन विहिरींत घालून घेऊन जीव दिला.

तुरुंगांतील कैदी लोकांकडून सरकारी कचेऱ्यांतून लागणारें सामान करविण्याकडे विशेष लक्ष द्यावें, असा सक्तीचा हुकूम हिंदुस्थान सरकारांतून मद्रास सरकाराकडे गेला आहे.

मुंबई ग्याझिट कर्त्यांच्या मता प्रमाणें यूरोप हिंदुस्थान यांचे दरम्यान मध्य एशियांतून रेल्वे होण्याचा संभव आहे.

एका पातार्क्यांतील वैद्याचें असें मत आहे कीं, कर्ण ध्वनि यंत्राचे उपयोगानें मनुष्याचे आयुष्याला बराच धक्का बसतो.

चतुर्थी—परवाच्या चतुर्थीचे दिवशीं एक मजा झाली. एक गृहस्थ गणेश पूजा आटोपून स्वयंपाक झाला म्हणजे बायको आपल्यास हाकमारील, असा विचार करून देवा जवळच्या पाटावर असळसा लवंडला. तिकडे, बायको आपला स्वयंपाक आटोपून, पुजा झाली म्हणजे नैवेद्य वाढण्यास सांगतील असें समजून चुली जवळ अंमळशी आडवी झाली. ह्या प्रमाणें दोघांस दोहोंकडे झोंपा लागल्या; तों पहाट झाली! सकाळीं येणारी मोलकरीण येऊन दार उघडण्या विषयीं हांक मारूं लागली. तेव्हां नवरा जागा होऊन बायकोला विचारूं लागला, तुझा स्वयंपाक झाला कीं ना नाहीं? बायको म्हणाली, आपली पूजा झाली असेल तर नैवेद्य वाढते. पुढें बघतो तो बाहेर चकचकीत उजाडलें व मोलकरीण ओरडत असलेली समजली

न्या० सि०

मोठी तोफ—११० $\frac{1}{2}$ टण वजनाची तोफ ग्रेट ब्रिटनांत तयार झाली होती तिजबद्दल ब्रिटिशांस मोठाच अभिमान वाटत होता पण जर्मनीचे प्रख्यात कारागिर क्रप यांणें १३९ टण वजनाची १५७ इंच नाळीची व २३१४ पौंड गोळा सोडणारि एक तोफ तयार करून दिली व १५० टण वजनाची, १७ $\frac{1}{2}$ इंच नाळीची व १ $\frac{1}{2}$ टण वजनाचा गोळा सोडणारी अशी एक तोफ तोच कारागिर हल्लीं तयार करीत आहे असें ह्मणतात. जगांत शेरास सव्वाशेर आहेत हें एक बरें आहे.

भिकारणीची हिकमत कलकत्यास एका रस्त्यांत पोलीस चौकी नजीक एका भिकारणीनें आपल्या ६ वर्षांच्या कोमल अर्भकास कोलदांडा घालून रस्त्यावर तिडका देत टाकलें होतें. एखादा दयाभूत माणसास दया आली ह्मणजे त्याच्या पासून पैसे काढून तेवढ्या पुरतें पोरास मुक्त करावें, पुन्हा पहिल्या प्रमाणें पोरास कोलदांडा घालून टाकावें असा तिचा नेहमींचा क्रम आहे. पैशाकरिता लोक काय करतील याचा नेम नाहीं.

हिमालयानें मान खालीं घालावी--असें ह्मणतात कीं [illegible]गिनी बेटांतील हवयुंजेज ची उंची [illegible]८९ फूट आहे. हिमालयाचें अतिउंच शिखर जें एव्हरेस्त याची उंची २९००२ फूटच काय ती आहे.

दोन तोंडांची गाय गेल्याच्या मागल्या "सायंटिफिक अमेरिकन" नामक वर्तमान पत्रांत दोनतोंडाच्या गाईचें एक चित्र दिलें आहे. ही गाय मोठी असून दुपती आहे. दुसरें तोंड डाव्या भागास मानेला चिकटल्या सारखें आहे त्याला चलनवलन काहींएक नाहीं. दुसऱ्या तोंडास डोळे वगैरे वेगळीं आहेत. डोळे चांगले टकटकीत आहेत. ज्या तोंडानें ती गाय खातेपिते त्यानें ती चारा खाऊं लागली ह्मणजे दुसऱ्या तोंडास चर्वणाचा फेस असल्याप्रमाणें होतें. त्याचप्रमाणें इतर गुरांच्या तोंडाप्रमाणें ह्या तोंडांतून पाणीही गळतें ह्या निरुपयोगी तोंडाच्या रचनेमध्यें पुष्कळ कमीपणा आहे असें निदान अमेरिकेंतील प्रख्यात प्राणीशास्त्र वेत्यांनीं ठरविलें आहे दुसऱ्या तोंडाचा जर उपयोग नाहीं तर विचित्र सृष्टि उत्पन्न करण्याची विधात्याची नुसती लहर लागली एवढेंच ह्मणणें भाग आहे.

शु० सू०

अफगाण सरहद्दीविषयीं चाललेलें बोलणें संपून रशिया व इंग्लंड यांचें एकमत झालें. आतां ही कागदी सीमा रशियाच्या रानटी कोसाक्स वगैरे लोकांच्या धडकेपुढें टिकाव धरते कीं काय हें पहाणें आहे ठरलेल्या सीमेंत एक मुद्दा विचाराई आहे. हिरातच्या बाजूस जी सीमा रशियाला पाहिजे होती तीच मिळाली; वरच्या बाजू कडील मर्यादेविषयीं मात्र इंग्लंडच्या ह्मणण्याला रशिया कबूल झाला. याचा अर्थ वाचकांनींच लावावा.

के०

श्री० महाराज गाइकवाड हिंदुस्थानांतील सर्व भागांतील देशाच्या सेवाकरितां उपयोगी पडणारे उमेदवार तयार करविणार. या कामासाठीं ते १६ लक्ष रु० बँकेंत ठेऊन त्याच्या व्याजावर खर्च चालविणार. रचना सुधारलेल्या देशाशीं टक्कर मारण्या योग्य आहे खरी.परंतु पुर्ण होईल तेव्हां खरी.

मा० मि०

शाहाणा कुत्रा:— इंग्लंडांतील एका गांवचा एक अट्टल दारूबाज अतिरिक्त दारू पित असे एके दिवशीं बरोबरच्या कुत्र्याला दारू पाजण्याची धन्याला हुक्की आली, व त्याप्रमाणें त्यानें जुलमानें कुत्र्यास बरीच दारू पाजली. पुढें कुत्र्याला मागांव निशा अंगांत येऊन तो एका पुलावरून खालीं पडला. त्यामुळें त्यास फार लागलें पुन्हा: दुसऱ्या दिवशीं त्याच्या मालकानें त्यास दारू पाजण्याविषयीं नानाप्रकारानें आग्रह केला, पण तो मुळींच त्याच्या जवळ देखील गेला नाहीं!! दारूबाजानीं कुत्र्यापासून तरी अक्कल शिका !!

ए० वै०

सरकारी [illegible] मोठे व लांबलचक [illegible]ट आहे ती फार खर्च[illegible] आहे म्हणून ह्यापुढें जे [illegible]वयाचे ते योढकरांत अस[illegible]स्थान सरकार लवकरच [illegible]द्ध करणार [illegible]चें मालक [illegible]वया बद्द[illegible]

गाईचे किंवा म्हशीचें आंग बाहेर येतें त्यावरउपाय लाजाळूची मुळी वाटावी, आणि तिचा वलक हातास चोळावा आणि तो हात आंगास किंवा भांड्यास दाखवावा म्हणजे भांडें आंत जाईल. जर भांडे न जाईल तर त्याच हातानें भांडें आंत रेटून द्यावें.

दीं०

हिरात येथील किल्ल्यावरील असलेल्या अमिराच्या १ हजार गिलझाई लोकांनी एकादमबंड केलें आणि आपल्या चाकऱ्या सोडून कंदाहारवर चाल करावयास निघाले हिरातच्या गव्हरनरानें त्यांचा पाठलाग करण्याकरितां त्यांच्यावर फौज पाठविली आणि त्यांतील २०० लोकांस कैद केलें. गिझनीहून अमिरानें आपली फौज त्यांच्यावर पाठविली, आणि त्यांतील प्रत्येक इसमास ठार मारण्यांत आलें.

अगदी ताज्या बातमीवरून कळतें कीं सरहद्दीवर अतिशय घोटाळा आहे. हिरात येथील बंडखोर लोक बंड उद्भवण्याच्या जागेवर येण्यास प्रवृत्त होत आहेत. आटघर येथें कांहीं दिवसांपूर्वीं ३० हजार बंडखोर लोकांची सभा भरली होतीं अशी गप्प आहे, व त्याचप्रमाणें हिरात येथें मोठा गोंधळ माजला आहे असें ह्मणतात. अफगाण प्रकरण आणखी किती माजणार आणि त्यापासून हिंदुस्थानांतील पैशाचा किती चक्काचूर होणार हें आज कांहीं सांगवत नाहीं.

काबूलचा अमीर रोज दरबार भरवीत असतो. तैमुरशाह आणि दुसरें बंडखोर लोक यांस कैद करून काबूल येथें आणलें असून त्यांची चौकशी होणें आहे.

ठा०भा०

चौकशी— हैदराबादचे दिवाण सर सालरजंग यांस डिसमिस करण्यांत हिंदुस्थान सरकारनें जें वर्तन केलें आहे त्या बदल विलायतेंत चौकशी होणार आहे व हिंदुस्थानांतील स्वतंत्र नेटिव संस्थानिकांशीं वागण्याचें जें धोरण आहे, त्यांत बराच बदल करण्यांत येणार आहे असें कळतें.

सुंठ फळली—सरहद्द कमिशना बरोबर गेलेले खानबहा० इब्राइमखान आणि मिरजा गुलाम अहमद ह्या दोन पोलिस अफिसरांवर शुष्क पद्या घेणारें सरकारची बहाल मर्जी होऊन त्यांस त्यांचे ह्यातीपर्यंत ८०० रुपये किंमतीचा जमीन इनाम देण्यांत आला!

सु०सि०

— सानफ्रानासिस्को येथें राख व फेपेटा यांतून अति कठीण विटा करण्यात आल्या आहेत. ह्या अति कठीण व दिसण्यांत चांगल्या असतात. तयार झाल्यानंतर भाजावयास लागत नाहींत. ह्या अतिशय कढत पाण्यांत ठेवल्या असतां वितळून जात नाहींत व अति थंडीमुळें सुद्धां त्यांत कोणत्याही प्रकारें बाध होत नाहीं.

— ऐरिश कायद्या मिळामुळें ८९ कायदे पार्लमेंटांत वाद विवाद होण्यासाठीं तुंबून राहिले आहेत असें कळतें.

— अहमदनगरच्या स्टेशनावर एक [illegible] पाहिल्या क्लासाचें तिकिट [illegible]कारचे नि[illegible]

घेऊन गाडींत बसावयास गेला त्या साहेबाचे जोडीं बरेंच असल्यामुळें स्टेशन मास्तरांनीं तें वजन करण्यास सुचविलें, पण एवढ्यावरून साहेबांची तब्यत जाऊन त्यांनीं स्टेशन मास्तरास शिव्या देऊन एक ठोसा छातींत मारला व पुढें जास्त धिंगा मस्ती तेथील शिपाई लोकांनीं त्या साहेबांस करूं दिली नाहीं. या दोघांचे पुढीचें बांकडें होतें असें ह्मणतात. याबद्दल पुढची हकिकत अद्याप कळली नाहीं.

— अफगाण सरहद्द संबंधीं तंटा मिटल्याचें डेली न्युज वरून समजतें, कुश्क व मर्गाव यांजमधील प्रदेश रशियास द्यावयाचा व आक्मझ लाइनपर्यंत त्यांची सरहद्द कायम ठरली व रशियास १८७३ सालीं दिलेला प्रदेश त्यांनीं परत द्यावा असें ठरलें.

हिरात येथें अव्यवस्था बरीच झाली आहे व अत्तरगडच्या आसपास सुमार १०,००० लोक जमले आहेत असे समजतें.

खोजा सालेचा प्रदेश अमिरिकडे रहाण्याचें ठरलें.

कैमिलपाशा, टर्कीचे ग्रांड वझीर, यांचा राजीनामा सुलतानांनीं स्वीकारला नाहीं.

सुरतेस तापीच्या पुरापासून भयंकर अनर्थ होईल अशी भीति तेथील लोकांस पडली आहे.

भडोच येथें कांहीं दिवसांपूर्वीं दंगा होऊन येथील पोलिस सु. मि. प्रेस्काट यास ठार मारिले तो मोतीगीर कुबेरगीर नांवाचा इसम हल्लीं पकडला जाऊन त्यास भडोच येथें रवाना केलें आहे असें समजतें.

इंग्लंड व टर्की यांजमध्यें इजिप्त संबंधानें जो तहनामा होणार होता त्यावर टर्कीचे पादशहा सही करीत नाहींत.

निझामचे नवीन दिवाण नबाब बुशीर उद्दौला हे गेल्या विलायतच्या आगबोटींतून गेले.

सु० प०

जलप्रळय— उत्तर हिंदुस्थानांत आणि वायव्य प्रांतांत पाऊस अतिशय पडून पुरानीं फार नुकसानी झाल्या. नद्यावरचें पूल पडले. यमूनेच्या पश्चिम कालव्याचें पाणी अतिशय वाढून भोंवतालच्या शेतांची खराबी झाली. व ह्यामुळें पिकांची मोठी नुकसानी होईल असें ह्मणतात.

समुद्राचें पाणी गोड करण्यास नवीन उपाय:— आजपर्यंत समुद्राचें पाणी पिण्यासारखें गोडें करून घेण्यास क्लोराइड आफ् सिल्व्हर उपयोगांत आणीत असत. आता तें मागें पडून सैट्रेट् आफ सिल्व्हर उपयोगांत येणार असें दिसतें. सैट्रेटचा एक औंस टाकला ह्मणजे समुद्राचे पावशेर पाणी पिण्यासारखें गोड होतें.

ज्ञा० च०

☞ हें पत्र आकोला येथें कै० वा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं छा० प्र० केलें.

वर्षा[illegible] आगाऊ रु० ६ डाकहशील[illegible]२
साहासमाही " ३ " " ०८
साल अखेर " ७ " " १०८
किरकोळ अंकास........................०४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आत रु १
पुढें दर ओळीस ०।०६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears 7 1R. 8as
Six monthly........... 3 " 8 as
Single copy............................ 1as

Advertisements.
Below 10 lines...2as
Per line over 10...4as
Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XXI AKOLA MONDAY 8 AUGUST 1887 NO31

वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख ८ माहे आगष्ट सन १८८७ इ० अंक ३१

SUCCESS TO AMERICA !!!
THE ELECTRO-GALVANIC
CANADIAN GOLD RING.
MOST FASHIONABLE WORKMANSHIP AND NEATLY MADE
SUITABLE TO EVERY GENTLE MEN AND LADIES.

It may not be known to all that America stands the first in Scientific dignity whereas the Electric productions of the said continent will no doubt, satisfy the perfect requirements of the public. We think it not out of place to mention here, that the Electric Rings will no doubt cure such patients whose nervous complaints have baffled the skill of Medical men- so much so-that we may say it cures all the maladies to which the human body is heir by purifying the blood which is the source of life.

	Rs. A. P.
Price Each	3 0 0
Packing and Postage	0 6

Measurement of finger is requested and the number of the Ring should be mentioned.

The Name can be engraved according to order.

HARRISON & Co.,
Sole Importers,
64, *Mirzapur Street, Calcutta*

विक्रीस तयार.
GEMOFJUSTICE
न्यायरत्न.

म्हणजे,
न्यायाचीं मूळतत्वें आणि न्याय कसे करावे याविषयीं.

किंमत अडीच रुपये, ट. ह. दोन आणे.

या पुस्तकाच्या दोन आवृत्ति अल्पकाळातच खपून जाऊन, ग्राहकांच्या मागण्या फार येऊं लागल्यामुळें, पुस्तककर्ते रा. रा. गणेश बाबाजी भाटे यांजकडे परवानगी मागतां त्यांणींही तिसरी आवृत्ति काढण्यास आह्मांला परवानगी दिली.

ह्या ग्रंथांत न्यायाविषयीं संयुक्तिक रीतीचे कोटिक्रमरूपानें अवश्य तितके संपूर्ण विचार केलेले आहेत; व नाना प्रकारचे कल्पनांचाही संग्रह ह्यांत केलेला आहे. जेव्हां जें जें कांहीं ग्रंथकारानें चमत्कारिक ऐकिलें किंवा समक्ष पाहिलें अथवा त्याचे लक्ष्यांत आलें, तेव्हां त्याचीं टिपणें करून ठेवून अखेरीस ह्या श्रमाचा विनियोग हा ग्रंथ रचून केला आहे हा ग्रंथ वाचल्याचे योगानें फौजदारी कामाविषयीं अगदीं अपरिचीत असा जो मनुष्य असेल त्यास देखील, न्यायाची बुद्धि प्रकाशित करण्यास हा ग्रंथ साह्यकारी होईल. व ह्या ग्रंथाचे अवलोकनें करून वाचणारांची मजकूर जुळण्याची शैलीही चांगली होईल.

भाऊ गोविंद सापकर.
ज्ञानचक्षूचे मालक

नोटीस.

नमुना (नी.)

पंजाब नादारी मुकद्दमा नंबर. ८ सन १८८७ इ०

विद्यमान नादारी कोर्टाचे जज्ज साहेब जिल्हे आकोलें.

सर्वत्रास कळविण्यासाठीं प्रसिद्ध करण्यात येतें कीं, लक्ष्मण नरहर कवर राहणार सांगळूद ता. आकोलें हा नादार आहे असा आज तारखेस ठराव झाला आहे आणि तारीख १९ माहे आगष्ट सन १८८७ हा दिवस नादाराच्या सावकारांनीं जमण्या करितां आणि सावकारांनीं आपल्या तर्फे असामी नेमून देण्याकरितां व नादारानें आपल्या सुटके विषयीं दिलेल्या अर्जाचा विचार करण्या करितां नेमिला आहे.

नादाराच्या सुटकेसंबंधीं ज्या सावकारांची तक्रार सांगण्याची इच्छा असेल त्या सर्वांनीं या बद्दल आठ आण्यांचे स्टांप कागदावर अर्ज लिहून त्या अर्जानें नोटिस द्यावी त्या नोटिशींत ज्या आधारावरून तक्रार सांगणे असेल, ते आधार आणि त्याबद्दल ज्या साक्षीस समन्सें करावयाची इच्छा असेल त्या साक्षीदारांचीं नांवें दाखल करावीं. ही नोटीस नेमण्या करितां नेमलेल्या तारखेच्या निदान तीन दिवस पूर्वीं तरी दाखल केली पाहिजे.

कोर्टांत सावकारांनीं पाहण्या करितां नादारानें दाखल केलेल्या यादी उघड रीतीनें ठेविल्या आहेत. ज्या नादारावर दावे नोंदविणें असतील त्यांनीं ०८ आठ आण्याचे स्टांप कागदावर अर्ज करून त्यांत दाव्याची हकीकत लिहून द्यावी. व ते दावे खरे असले बद्दलचा प्रतिज्ञा लेख लिहून त्यावर अर्जदारानें सही केली असावी.

जे सावकार दूरचे रहाणारे असतील त्यांनीं आठ आण्याच्या स्टांपावर दाव्याची हकीकत लिहून एखाद्या जुडिशिअल आफिसरापुढें तिच्या खरेपणाविषयीं शपथ लिहावी आणि ती यादी टपालांतून कोर्टांत पाठवावी म्हणजे ते दावे रजिष्टर दाखल होतील. कळावें तारीख १ माहे आगष्ट सन १८८७ इ.

Mahomed Yassinkhan.
जज्ज.

वऱ्हाडसमाचार

मिती श्रावण वद्य ५ शके १८०९

मराठी विरुद्ध संस्कृत.

(मागील अंकावरून पुढें चालूं)

आमचे मतें उंच प्रतीचें शिक्षण ज्यांस मिळावयाचें आहे त्यांस निदान हिंदुस्थान देशांत तरी संस्कृत भाषेची माहिती नसणें हें केवळ लज्जास्पद आहे. संस्कृत भाषेच्या ज्ञानाशिवाय उंच प्रतीचें शिक्षण व्यर्थ आहे असें आम्ही समजतों. याचें कारण हेंच कीं हिंदुस्थान देशाची सुधारणा ही सर्व देशांतील आद्य सुधारणा असून ह्या सुधारणेचें सर्व भांडार संस्कृत ग्रंथांत आहे. हें भांडार काय आहे हें समजण्यास संस्कृत भाषेचें उत्तम ज्ञान हाच उत्तम उपाय आहे हें सर्व ज्ञान भांडार निरूपयोगी आहे असें पत्र लिहिणारांचें म्हणणें असेल तर असो; संस्कृत ग्रंथ पाठशाळेंत शिकविले जातात. त्यांत व्यवहारास उपयोगीं असे ग्रंथ नाहींत असें त्यांचें म्हणणें असेल तर असो; पत्र लिहिणारास आत्मानात्म विचार आवडो किंवा न आवडो; परंतु आम्हांस असें वाटलें कीं, जर्मनी देशांतील लोक संस्कृत विद्येचे पाठीमागें लागले आहेत व युरोपखंडांतही संस्कृत विद्येत व संस्कृत ग्रंथांत पाश्चिमात्य लोकांस देखील शिकण्या जोगें कांहीं आहे असें म्याक्समुलर साहेबां सारख्या गृहस्थानीं ह्मटलें आहे, या दोन्ही गोष्टीवरील मत खंडण करण्यास पुरेशा आहेत. संस्कृत भाषा जर परिक्षेंत ठेविल्या नसत्या तर त्यांत आहे तरी काय हें सुद्धां आम्हांस कळलें नसतें. व आपलें काय आहे हें न समजल्यामुळें अनुकरण करण्याचें मात्र ज्ञान आपणांत राहिलें असतें. हल्लीं जी आम्हांस थोडी बहुत ग्रंथाची अभिरुचि लागली आहे, व माहिती मिळत चालली आहे ती सर्व नाहींशीं झाली असती व आमच्या विद्येचे संबंधानें केवळ अज्ञानांधकारांत असतो अशा दुष्ट परिणामा पासून वांचविणारे खरे मित्र होतें असें त्यांस ह्मटलें पाहिजे. जें जें आमचें ह्मणून आहे त्यांत निपूणता दाखविल्याने आपण राज्य कर्त्यांचे दृष्टीनें मोठेपणास चढणार नाहीं हें पक्केंपणीं समजलें पाहिजे असें जें पत्र लिहिणारानें मत झोंकून दिलें आहे तें आम्हांस बिलकूल समजत नाहीं. आम्हांस आमच्याच गोष्टी पाहिजेत; कोणत्याही गोष्टीचा सारासार विचार कर्तव्य आहे; त्यांचा उपयोग व त्यांपासून हिताहित काय आहे हें पाहून व लोक स्थितीस अनुलक्षून काय करणें आहे तें या देशाचे सुधारणेचे संबंधानें कर्तव्य आहे; राज्यकर्ते आम्हांस काय ह्मणतील एवढाच विचार करून आम्हांस कोणतीही गोष्ट कर्तव्य नाहीं. संस्कृताचा अभ्यास आम्हांस [illegible]प्रकारचे नि[illegible] करणे तो आमचें घरांत काय सामग्री आहे व दुसरी कडून किती घेतली पाहिजे हें समजण्या करितां अवश्य आहे; तसेंच मराठी भाषा चांगली येण्यासही संस्कृत भाषा अगदीं अवश्य आहे; एवढ्यावरही, कोणाचा या संबंधानें दुराग्रह असेल तर असो.

संस्कृत भाषा परीक्षेसाठीं ज्या गृहस्थांनीं ठेविली त्यांची कोती दृष्टि होती असें कधींही म्हणतां येणार नाहीं. यूरोप खंडांत ज्या प्रमाणें ल्याटिन भाषा परीक्षेसाठीं अवश्य लागते त्या प्रमाणेंच हिंदुस्थानांतही कोणती तरी एक इंग्रजी खेरीज दुसरी भाषा असावी एवढाच त्यांचा उद्देश असावा असें आम्हांस वाटत नाहीं. आम्हांस उलट असें वाटतें कीं संस्कृत भाषेंत खरोखर काय ज्ञान भरलें आहे याचें केवळ दिग्दर्शन विद्यार्थ्यांस व्हावें व संस्कृत भाषेची साधारण अभिरुचि लागावी या हेतूनेंच ठेविली असावी. जीं नाटकें, कादंबऱ्या, वेद, तर्कशास्त्र अलंकार यांचे ग्रंथ परीक्षेसाठीं ठेविले व ते केवळ संस्कृत भाषा कशी आहे व त्यांत कोणत्या तऱ्हेचे विषय आहेत हे समजावें याच करितां ठेवले आहेत हे जे ग्रंथ ठेवले आहेत त्यावरूनच उघड होत आहे. जेवढी संस्कृत भाषेची माहिती पाठशाळेंत विद्यार्थ्यांस होते तेवढ्या वरूनच म्हणजे मराठी भाषेचा अभ्यास चांगला करितां येईल असें नाहीं; मात्र एकदा संस्कृत भाषा पाठशाळेंत थोडीशी आली म्हणजे व्यवहारांत पडल्यावर ही संस्कृताचा जास्ती अभ्यास पुष्कळांनीं करावा व असा अभ्यास करून मराठी भाषेचे संबंधानें चांगला अधिकार आपणास यावा या करितांच ही भाषा पाठशाळाचे अभ्यासांत अंतर्गत केली आहे. पाठशाळेंतील संस्कृताचा अभ्यास हा केवळ मराठी भाषेचे संबंधानें अधिकार आणण्यास प्रथमची पायरी आहे असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. जे ग्रंथ ठेवले आहेत त्यांचा व्यवहारांत उपयोग व्हावा असा कोणत्याही विषयाचे संबंधानें मूळचा उद्देश नाहीं व अर्थात् संस्कृत शिकविण्याचाही त्याचप्रमाणें नाहीं जें जें ज्ञान पाठशाळेंत मिळतें तें जसें पुढें अधिक ज्ञान मिळविण्यास कारणीभूत होतें त्याप्रमाणेच संस्कृत भाषेचें ज्ञान पुढें त्या भाषे संबंधीं अधिकाधिक ज्ञान मिळविण्यास कारणीभूत होतें; अर्थात् संस्कृत उत्तम येऊं लागलें ह्मणजे संस्कृत भाषेंत उंच उंच गुण आहेत ते सर्व मराठी भाषेंत आणतां येण्यास आपणापाशीं चांगलें साधन होणार आहे व याच उद्देशानें ज्यांनीं ही भाषा परीक्षेसाठीं ठेवली त्यांनी हाच उद्देश मनांत धरून ठेवली असावी.

जर संस्कृत भाषा दुर्दैवानें परीक्षेसाठीं ठेवण्यांत आली [illegible] किंवा तिचे बरोब-

रीनें नुसती मराठी भाषा शिकूनही परीक्षेंत पसार होतां आलें असतें तर खचीत संस्कृत भाषा शिकणारे फारच थोडे लोक निघाले असते जर सोपी भाषा शिकून परीक्षेचा कार्यभाग उरकत असेल तर संस्कृतासारखी कठीण भाषा शिकण्याचा खटाटोप करतो कोण? आम्हांस असें खास वाटतें कीं, संस्कृत भाषा परीक्षेसाठीं अवश्यक जर नसती किंवा मराठी भाषा संस्कृताचें बरोबरीनें मानली जाऊन त्या भाषेंत परिक्षा पसार होण्याची सवड असती तर संस्कृताचा अभ्यास आज बहुतेक सुशिक्षित म्हणविणाऱ्या लोकांस तरी मुळींच नसता. जरी कदाचित संस्कृत भाषेची अवश्यकता मराठी सुधारण्या करितां त्यास दिसून आली असती तरी त्यांचे हातून त्या भाषेचा अभ्यास होणें फार कठीण झालें असतें. हल्लींच पहा, मराठी भाषा आपणांस पुष्कळ सुधारावी असें वाटतें त्यांत पुष्कळ प्रकारचे ग्रंथ असावेत असें वाटतें परंतु उपयोग काय? मुद्दाम एखादी गोष्ट जाऊन शिकावी अशी आमचे लोकांची स्थिति झाली नाहीं; जी गोष्ट आवश्यक आहे ती शिकल्याशिवाय गतीच नाहीं. कदाचित पत्र लिहिणारे या ठिकाणीं आम्हांस असें पकडतील कीं ज्या अर्थी लोक कोणतीही गोष्ट अवश्य असल्याशिवाय करीत नाहींत त्या अर्थी मराठी भाषा पाठशाळेंतून परीक्षेसाठीं अवश्य पाहिजे असें करून टाकलें म्हणजे आपशास लोक मराठीकडे लक्ष लाऊं लागतील. परंतु यांस आमचें उत्तर येवढेंच आहे कीं मराठी परीक्षेसाठीं ठेवल्यानें लोक तिच्याकडे लक्ष देऊं लागतील ही गोष्ट अगदी खरी आहे. परंतु मराठी चांगली येण्यास किंवा ती सुधारण्यास संस्कृत भाषेचें ज्ञान अगोदर पाहिजे तें कसें येणार? हल्लीं जे पाठशाळेंत विद्या करणारे आहेत ते घरचे सुखी लोक नसून ज्याचा निर्वाह नौकरीनें किंवा त्याचसारख्या इतर धंद्यानें होणार असें असतात त्यामुळें केवळ विद्या आपणास यावी आपलें ज्ञान वाढावें एवढ्या हेतूनें विद्या शिकणार फारच क्वचित्. तेव्हां विद्या शिकणार लोक केवळ पोटासाठीं शिकत असल्यामुळें ज्या गोष्टी म्हणून परीक्षेचे दिव्यांतून पार पडण्यास अवश्य असतील त्याच शिकणार आहेत. नुसतें मराठी शिकून परीक्षा निभते असें समजल्यावर संस्कृताची कोणीही परवा ठेवणार नाहीं तसें झाल्यानें मराठी भाषेस फारच मोठा धक्का बसणार आहे; म्हणजे मराठी भाषेची पुढें जाण्याची गती अगदीं कुंठीत होऊन जाणार आहे. आतां पत्रकारांचें असें म्हणणें आहे कीं, मराठी भाषा परीक्षेसाठीं नसल्यानें लोक तिजकडेस दुर्लक्ष करितात व परीक्षेसाठीं ती ठेवली म्हणजे ती पुष्कळ लोकें शिकूं लागतील व तीस विशेष उत्तेजन दिल्या सारखें होईल हा त्यांचा कोटिक्रम त्याचेच विरुद्ध जातो म्हणजे परीक्षेंत मराठी भाषा ठेवली तरच लोक तिच्याकडे लक्ष देतील किंवा देण्याचा संभव आहे; याच गोष्टीवरून असें शाबीत होतें कीं कोणत्याही गोष्टीचे संबंधानें आपले लोकांची उत्सुकता तिचे परीक्षेसाठीं जी अवश्यकता असेल त्याप्रमाणावर अवलंबून आहे. जो पर्यंत हा दुर्गुण आमचे लोकांतून जाणार नाहीं म्हणजे परीक्षेसाठीं अवश्य विषय तेच शिकावयाचे व जे विषय परीक्षेसाठीं नसतील ते जरी उपयोगी असले तरी शिकण्याची खटपट करावयाची नाहीं ही जोपर्यंत कल्पना लोकांचे मनांत वागत आहे तोपर्यंत मराठी भाषेची काय पण कोणत्याही हिंदुस्थानांतील गोष्टीची स्थिति सुधारणार नाहीं. हल्लीं जी मराठी भाषेची स्थिति सुधारत नाहीं ती खचित याच कारणानें सुधारत नाहीं असें आम्हांस वाटतें; म्हणजे लोकांचे अंगीं उद्योगीपणा कमी आहे हेंच त्यांतील एकंदर बीज होय. जोपर्यंत हा उद्योगीपणा वाढणार नाहीं तोपर्यंत परीक्षेसाठीं मराठी भाषा संस्कृताचे बरोबरीनें ठेऊनही कांहीं फायदा होणार नाहीं. लोक मराठी जास्ती स्वल्प म्हणून परीक्षेसाठीं घेतील खरी परंतु संस्कृताचा अभ्यास मात्र नाहींसा होईल; व असें झाल्यानें मराठी भाषेचे मुळाशींच कुऱ्हाड घातल्यासारखें होणार आहे. जास्त कठीण भाषा परीक्षेसाठीं ठेवल्यामुळें ती शिकणें आवश्यकच आहे ती शिकल्यानंतर जर उद्योगीपणा अंगात असला तर मराठी भाषेची सुधारणा करणें मोठीशी गोष्ठ आहे काय? आमचें मतें मराठी भाषा परीक्षेसाठीं ठेवल्यानें फायदा फारच थोडा होईल व नुकसान मात्र फार जास्त होण्याचा संभव आहे. मराठी भाषेची वाईट स्थिति झाली आहे किंवा ती चांगली सुधारलेली नाहीं हा दोष परीक्षेसाठीं ती ठेवली नाहीं याचा नव्हे; तर जे लोक पाठशाळेंत शिक्षण मिळवून व्यवहारांत पडतात त्यांचे अंगीं जेवढा उद्योगीपणा असावा तेवढा नाहीं या गोष्टीचा होय. जोपर्यंत हा गुण लोकांचे अंगीं येणार नाहीं तो पर्यंत मराठी परीक्षेसाठीं ठेवल्यानें सुधारण्याची आशा व्यर्थ आहे.

पत्र लिहिणारांनीं दुसरी अशी एक गोष्ट लिहिली आहे कीं संस्कृतांतील पुराणें कथा वगैरे तसेंच वेदांत मत, भक्ति व वैराग्य वगैरे ग्रंथ मराठींत आहेतच; तेव्हां संस्कृत शिकत बसून व्यर्थ वेळ घालविण्यांत काय तात्पर्य; यावरून त्यांचा अभिप्राय असा दिसतो कीं मराठींत जी हल्लीं संस्कृत ग्रंथांची भाषांतर रूपानें प्रवृत्ति आहे तितकी बस आहे. परंतु वास्तविक पाहतां अशी स्थिति आहे काय? मराठी भाषेस आज संस्कृताची गरज नाहींशी झाली काय? मराठी भाषेंत संस्कृत पुराणांतील गोष्टी किंवा छंदप्रास वगैरे असले म्हणजे मराठी भाषा सुधारली किंवा त्यांत संस्कृतांतून घेण्याजोगें कांहीं राहिलें नाहीं असें झालें आहे काय? संस्कृत भाषेचा संबंध तोडून टाकण्यास मराठी भाषा आज तयार आहे काय? या सर्व प्रश्नांचें उत्तर देतांना हे लक्षांत ठेविलें पाहिजे कीं संस्कृत भाषेशिवाय आज मराठी भाषेस गती नाहीं. मराठी भाषेंत संस्कृत शब्दांचा वगैरे भरणा इतर भाषाहून अधिक आहे एवढेंच नाहीं, परंतु आतां हल्लीं कोणतेही शास्त्रीय विषयाचे संबंधानें नवीन शब्द घालणें, झाल्यास सर्वथैव संस्कृत भाषेवर आपणांस अवलंबून राहावें लागतें. ज्याप्रमाणे इंग्रजी भाषेंत नवीन शास्त्रीय शब्द घालण्याचे असल्यास ग्रीक किंवा ल्याटिन भाषेंतून नवीन तयार करावे लागतात. त्याप्रमाणेंच मराठींत नवे शब्द संस्कृतांतूनच घेतले पाहिजेत. दिवसेंदिवस ज्ञानाचा व विशेषकरून शास्त्रीय ज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठीं नवीन नवीन शब्द तर पाहिजे आहेत व ते संस्कृताशिवाय येत नाहींत अशी स्थिति असल्यामुळें संस्कृत न शिकले तर मराठी भाषेची जी सुधारणा व्हावी ती होण्याचा कितपत संभव आहे याचा आमचे वाचकांनींच विचार करावा.

पत्राचे शेवटीं शेवटीं असेंही लिहिलें आहे कीं जें लोक इंग्रजी शिकतील ते कांहीं दिवसांनीं तरी इंग्रजी शास्त्रीय ग्रंथ व संस्कृत शास्त्रिय ग्रंथ यांची तुलना करण्यासाठीं वाग्भट, भास्कराचार्य इत्यादिकांचे ग्रंथ पाहातील. आतां आपलीं शास्त्रें कितपत खरीं आहेत हें पाहणें असल्यास अर्थात् त्याच शास्त्रीय विषयांचे संबंधानें जें ज्ञान इकडे परदेशांतून आलें आहे त्याच्याशीं लावून पाहिली पाहिजेत. युरोपखंडांत सर्व शास्त्रें दिवसेंदिवस वाढत आहेत निरनिराळ्या शास्त्रांची निरनिराळे लोक विचारणा व चर्चा करीत आहेत व आसंधानें अनुभव पहात आहेत; अशा अनुभवाचा व वादाविवादाचा फायदा आपणांस घेणें प्राप्त आहे. कारण आपले इकडे शास्त्रादिकांचे आलोचन जितक्या बारकाईनें व काळजीनें व्हावें तितकें होत नाहीं ही गोष्ट सुप्रसिद्ध आहे. यांची कारणें कांहीं ही असोत परंतु येथील शास्त्रांची पुढील गती तूर्त कुंठींत आहे. व या करितां आपणास या विषयाचे संबंधानें पाश्चिमात्य ज्ञानाचा उपयोग करून घेणें भाग आहे. ही जर गोष्ट खरी आहे तर मग वाग्भट व भास्कराचार्य यांचे ग्रंथांत आहे तरी काय हें समजण्यास त्या ग्रंथांची उत्तम माहिती नको काय? व तशी माहिती होण्यास संस्कृत भाषेची उत्तम माहिती नको काय? संस्कृतांतील ज्ञानभांडाराचा मराठींत प्रसार व्हावा किंवा युरोपखंडांतील लोकांपासून आपणास जें आज ज्ञान मिळत आहे त्याचा पुष्कळ प्रसार होण्यास संस्कृत ग्रंथांची व संस्कृत भाषेची चांगली माहिती हें अगदीं अवश्यक आहे असें यावरून स्पष्ट होतें; तरी पण पत्र लिहिणार म्हणतात कीं संस्कृत भाषा शिकण्यास जे श्रम पडतात त्या श्रमाचे देखील मोलाची ती भाषा नाहीं. कोणती ही भाषा न शिकतां त्यांतील ग्रंथ कोणत्या रितीनें अवगत व्हावेत याचा उलगडा पत्र लिहिणारच करतील तर बरें होईल.

सरते शेवटीं पत्र लिहिणारांनीं एक शंकेचे निरसन करण्याचा प्रयत्न केला आहे. शंका अशी कीं, मराठी भाषेस जर संस्कृताचे बरोबरीनें मोठेपणा देऊन दोहों पैकीं कोणती तरी एक परीक्षेत घेतली असतां बस आहे असा नियम केला तर संस्कृत भाषेकडे दुर्लक्ष होईल. ती भाषा शिकण्यास उत्तेजन म्हणून रहाणार नाहीं. या शंकेचें समाधान पत्र लिहिणार असें करतात कीं संस्कृत भाषेला पाठशाळांतून व एकंदर हल्लींचे सर्व शिक्षण पद्धतींत उत्तेजन पुष्कळ आहे तें नाहींसें होण्याचा संभव नाहीं. परंतु या शंकेचें एवढ्यानें समाधान होत नाहीं. वर दर्शविलें आहे कीं जर परीक्षेसाठीं कोणती ही भाषा अवश्यक म्हणून ठेवली नाहीं तर तिचा अभ्यास बहुत करून तितपतच होईल.

मराठी ही अवश्यक म्हणून ठेवली तर लोक मराठी सोपी म्हणून शिकतील पण संस्कृत मुळींच शिकणार नाहींत. व मराठी भाषा न ठेवतां संस्कृतच ठेवली म्हणजे ती शिकणें प्राप्त आहे. आतां संस्कृत भाषेचें ज्ञान मराठीचा चांगला अभ्यास होण्यास कितपत अवश्य आहे हें वर लिहिले प्रमाणें लक्षांत आणलें असतां दोन्ही पैकीं कोणती ठेवावी व मराठी संस्कृताचे बरोबरीनें ठेवावी कीं काय याचा उघड निर्णय होत आहे. ज्या गोष्टीचा परिणाम कमी भयंकर असेल ती गोष्ठ पतकरण्याचा; या नियमानें संस्कृत परीक्षेसाठीं अवश्य ठेवावी असें आमचें मत आहे. मराठीची सुधारणा मराठी परीक्षेसाठीं ठेऊन होईलसें नाहीं; त्यास दीर्घ उद्योग पाहिजे व तो जों पर्यंत नाहीं तों पर्यंत मराठी भाषेची स्थिति सुधारेल असें वाटत नाहीं.

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 8 1887.

SUGGESTIONS REGARDING THE AMRAOTI MUNICIPAL FINANCE.

(Continued from our last issue.)

Now there is one thing which is striking in the report of the Sub-Committee. They seem to have taken it for granted that the Naka system was not to be reintroduced. That was a very fruitful source of revenue to the Municipality and was most foolishly thrown away without due deliberation and without a thought of the marrow. The tax yielded much and pressed very slightly indeed; those that paid it never complained of it. It was a grand mistake to have abolished it, but having abolished it, would it be impossible to reinstate it. We believe that the members have pretty well perceived by this time that they have committed an error in abolishing the Nakas altogether. Whatever the motives that guided individual members to adopt the resolution abolishing the Nakas, or whatever the influence that was working on their minds at the time, there is neither that motive nor influence now. It is not impossible for them to retract their steps. There are many who err but it requires a breadth of view and nobleness of mind to acknowledge a mistake and to mend it if possible. There is yet a *locus penitentiac* for the members; the evil is not past remedy. There is no loss of dignity in acknowleding and rectifying a known mistake; only courage is needed to face the difficulty. We sincerely hope that the proposal for reinstating the Nakas be made in the Committee and passed. The members have at least one consolation that the sanctioning and vetoing the Nakas is entirely with the Resident and there is no chance of any other interference in the matter.

The question … Com-mittee is how to … 12 or 13 thousand now … all the first three sources … tion proposed by the Sub Co … ittee are either such as cannot be permanently relied upon or are inconsiderable; we may go the length of saying that all the three put together will not yield at most more than three thousand annually; which is only one fourth of the deficit. These are all sources of petty incomes which can never be counted upon as certain sources of revenue; at any rate they will not help the Municipality to get out of its financial exigencies.

Along with the reinstitution of the Nakas we recommend the adoption of a Satta-tax. The revenue from this source will be handsome and if the tax can be paid at Khamgaon, we see no reason why it should not be paid by Satta dealers at Amraoti. The Satta-tax was proposed long before and if we are not mistaken a hearing was given by the Committee to the representative of Satta dealers at Amraoti; the Satta dealers themselves offered to pay by a private arrangement amongst themselves Rupees three thousand down annually to the Committee; but the matter was eventually shelved and no more thought was given to it.

The Satta dealers embodied their objections in an elaborate petition addressed to the Committee. They contended mainly that the incidence of the new taxation was unequal and so unfair; that as most of their income was derived from Sattas and as they paid Town Fund on their incomes from Satta transactions a fresh Satta-tax would mean in their case a payment twice over on the same amount of income. We have neither the space nor the inclination to enter here into a detailed consideration of the various objections urged by the Satta dealers; but it will appear on a little thought that the incidence of the proposed Satta-tax so far from being unequal was almost the contrary. Most Sowcars of any consequence, many brokers and petty dealers try their hands at the risky speculation— for infact it is nothing but a game— and consequently the Satta—tax would really affect a greater number of people than at first sight appears. The second objection will also appear specious if we go a little lower down the surface. The greater portion of the incomes consists of the commission the Sowcars receive from their mofussil constituents and this commission is taxed in the assessment of the Town Fund. The proposed Satta—tax on the other hand will fall on the out side constituents for whom the Sowcars at Amraoti act as agents. We say that the Satta tax and the reimposition of the Nakas would more than cover the present financial needs of the Committee at Amraoti.

The Octroi is about the last tax we would propose. It will be entirely a novel experiment to try the tax, and although its indirect incidence and the prospect of a handsome income are things greatly in its favour, the petty annoyance to people from the Octroi Nakas makes it rather an odious tax. At any rate we would recommend it as the last source of income, when every other had failed. It is to be hoped that the Committee give their best attention to the subject.

The Resident is pleased to issue the following rules for the departmental euamination of the officers hereinafter named:-

I. An examination will be held, either annually or half-yearly, as the Resident may from time to time, on the recommendation of the Commissioner, direct, ordinarily in October or April.

II The exact date on which and the place at which the examination will be held will be settled by the Commissioner at leat one month in advance. The date so fixed will be published in the *Residency Orders*, and an inrimation of the date will also be given to the Deputy Commissioners, for the information of officers liable to examination.

III All such officers must appear at the first examination held after they have been six months in the service, and at every future examination until they have passed by the higher standard in each subject, or unless specially exempted therefrom.

Provided that a candidate who has passed the Pleader's examination by the higher or lower standard will not be required to pass in the papers set under the Civil and Criminal Law for the corresponding standards of this examination.

IV An officer whose papers show, after the second examination, that he has not exerted himself to acquire an efficient amount of knowledge in his work will be liable to be removed from his appointment. Promotion from the lowest grades will ordinarily be dependent on the date the higher standard examination is passed.

V There will be two standards of examination- the higher and the lower.

VI The examination will be such that a fairly educated officer, of ordinary understanding and capacity, who applies himself with proper diligence to his duties and familiarizes himself with the language of the country, should be able to pass in the higher standard after two year's experience,

VII Candidates will not ordinarily be permitted to appear simultaneously for both the higher and the lower standards. They should only be allowed to appear at their first examinations as candidates for the higher standard when the Deputy Commissioner reports they are likely to pass. In the vernacular test an officer may pass separately by either standard irrespective of other subjects.

VIII The following officers must appear for examination, unless they have been specially exempted:-

1 Assistant Commissioners. 2 Extra Assistant Commissioners. 3 Attaches. 4 Tahsildars. 5 Clerks of Courts. 6 Naib Tahsildars. 7 Deputy Clerks of Courts.

And with the previous sanction of the Commissioner, Hyderabad Assigned Districts, or the Resident, any Government employe in the Hyderabad Assigned Districts or the Residency whose salary is not less than Rs. 50 per mensem may be allowed to appear for examination if recommended by the Deputy Commissioner of the District to which he belongs or by the head of his department, but not otherwise.

IX The examination Committee will ordinarily consist of.

(1) Commissioner, Hyderabad Assigned Districts.

(2) Judicial Commissioner, H. A. D.

(3) A Deputy Commissioner or other officer who has passed the higher standard examination and has been invested with full powers, whom the Commissioner may appoint.

(4) A native officer selected by the Commissioner, either from the Educational or any other department, will usually be associated with the Committee when the candidates are being examined in the vernacular language.

X The examination questions will be framed in.

(1) Revenue and General Administration.	Under orders of the Commissioner, H. A. D.
(2) Civil and Criminal.	Do. Judicial Commr., H. A. D.
(3) Finance	Do. Comptroller Hyderabad.

XI The Commissioner, Hyderabad Assigned Districts, will be Ex-officio President of the Examination Committee, and will be specially responsible for the due observance of all rules and the proper conduct of the examination.

XII The questions framed by the Examiners should be submitted for the approval of the entire Committee, and they should be lithographed, or otherwise multiplied, under the superintendence of the Commissioner, in whose charge they will remain until issued to the examinees on the day of the examination.

XIII The Examiners will set separate papers for each standard.

APPENDIX A.

List of Text-books referred to in Rule XIV (B).

CIVIL.

1 Civil Procedure Code, Act XIV of 1882, with modifications thereof, and Rules published thereunder by the Rasident.

2 Statute of Limitation, Act XV of 1877.

3 Small Cause Court Act.

4 The Indian Contract Act, IX of 1872.

5 The Indian Evidence Act, 1 of 1872, as amended by Acts XVIII of 1872 and III of 1887.

6 Prisoners' Testimony Act, XV of 1869.

7 Circulars by the Resident and Judicial Commissioner.

CRIMINAL AND POLICE.

1 Indian Penal Code, Act XLV of 1860, as amended by Acts XXVII of 1870 and X of 1886.

2 Criminal Procedure Code, Act X of 1882, as amended by Acts III of 1884 and X of 1880.

3 Police Act No. V of 1861.

4 Jail Manual.

5 Circulars by the Resident and Judicial Commissioner.

6 The Whipping Act, VI of 1864, as modified and amplified by the Criminal Procedure Code, Act X of 1882.

REVENUE, FINANCE, AND GENERAL ADMINISTRATION.

1 The Berar Settlement, Subtenancy and Waste Land Rules.

2 The Stamp Act No. 1 of 1879.

3 The Court Fees Act, VII of 1870.

4 Resident's printed Circulars and Orders.

5 The practice of revenue collection, accounts and record.

6 The Abkari Rules and details of internal district management in all its departments.

7 Rules regulating the rights, dutie and status of pargana and village officers.

8 Registration Act No. III of 1877.

9 Rules under which the various Local Funds are raised and administered.

10 Forest Rules.

11 Civil Account Code, Vol. 1.

12 Municipal Act and Rules.

13 Local Self-Government and Rules.

वऱ्हाड

ले. क. आर. वुलक साहेब ड. क. सेकंड क्लास हे तीन महिन्यांचे रजेवर गेल्यामुळे ले. क. ग्रांट साहेब अ. क. फर्स्ट क्लास व डे. व आ. डे. क. थर्ड क्लास यांस आ. सेकंड क्लास डे. क. नेमले. त्यांच जागीं ले. क. थर. एस. थामसन आक. सेकंड व आ. स्पे. अ. क. यांस आ. डे. क. थर्ड क्लास नेमले. त्यांचे जागीं मे० देवीस साहेब अ० क० थर्डक्लास व अ० फर्स्ट यांस स्पे० अ० कमि०नेमले आणि त्यांचे जागीं मे० महंमद पासनिला अ० क० थर्ड क्लास व १० अ० कॅ० सेकंड क्लास यांस आ० अ० क०फर्स्ट क्लास नेमले.

रा. रा. विश्वनाथ नारायण दांडेकर ए. अ. कमीशनर यास कलम १० सन १८८२ चे कलम ११०(१), १३३(२), १८६ (६) १९१ (९) आणि ६२४ (१२) यांत सांगितलें अधिकारा प्रमाणें अधिकार दिले.

नवाब कोशेरखां तहशीलदार थर्डग्रेड यांनीं आपल्या नोकरीचा राजीनामा देण्यास परवानगी दिली व त्यामुळे ता. २६ जानेवारी १८८७ पासून रा. रा. गणेश गोविंद फोर्थ ग्रेड तहशीलदार यांस थर्ड ग्रेड नेमले. व त्यांचे रा. रा. बाळकृष्ण काशीनाथ पोलीस इन्स्पेक्टर व अकटिंग तहशीलदार फोर्थग्रेड यांस आपल्या अकटींग जागीं कायम केले.

रा. रा. वासुदेव सदाशिव पिसोळकर आ. ए. अ. क. यास सेकंड क्लास माजीस्त्रेटचे अधिकार व ५०० रु. पर्यंत दिवाणी अधिकार मिळाले.

ले. क. ई. जे. गंधार्व दो. सु. पोलीस, उमरावती यांस १ महीना २२ दिवस हक्काची रजा मिळाली.

बुलढाणें येथील डे० क्लार्कचे जागीं त्याच कचेरींतील कारकून रा० रा० विष्णु रंगनाथ शेवेकर यांस नेमिलें असें समजतें.

वाशिमच्या डे० क्लार्कचे जागीं बुलढाणें डे० क० चे आफिसांतील कारकून रा० रा० बाबाजी रामकृष्ण देशपांडे यांस नेमिलें असें कळतें

गेले गुरुवारीं येथील ने० ज० लायब्ररींत रा०रा० सावळाराम बाळकृष्ण सरनाइक यांनीं आपल्या उत्तर हिंदुस्थानांतील प्रवासाचा इतिहास सांगितला.

वऱ्हाडांतील लोकल फंड खात्याचे व्यवस्थे करितां रेसिडेंट साहेबांनीं नवीन स्कीम नुकतीच मंजुर केली आहे तिजवरुन लोकलफंडची मोठ मोठीं कामें पब्लीक वर्क्स खाता कडून होत जातील.

डिपार्टमेंटल हायर व लोअर स्टांडर्ड परिक्षेचे सध्याचे मागील सारे नियम रद्द होऊन नवीन नियम आलीशान रेसिडेंट साहेब यांनीं केले आहेत. ते ता. १ आगष्टचे रोसि. अर्डर मध्यें छापून प्रसिद्ध झाले आहेत. त्या नियमा वरुन खालीं लिहिलेले आफिसरांत परीक्षा देणें भाग आहे. (१) अ० कमिशनर. (२) ए० अ० कमि०. (३) अटाची. (४) तहसिलदार. (५) क्लार्क आफ कोर्ट. (६) नायबतहसि०. (७) डें० क्लार्क आफ …

वर्त…

मजकारचे नि…

मुंबई करेन्सी आफिसांतील टामस यांनीं सन १८८३ साला पासून पैशाच्या अफरातफरीस आरंभ केला तो परवा थोंडे दिवसा पूर्वीं तुरंगांत जाई तोंपर्यंत एकंदर ४०,००० रु. सरकारचे खाल्ले. त्यास सहा वर्षांची सक्तमजुरीची ठेप झाली आहे.

टर्की व इंग्लंड यांजमध्यें पुन्हः इजिप्त प्रकरणीं बोलणीं सुरूं झालीं आहेत असें समजतें.

लंडन येथें आरमाराची मोठी कवाईत झाली. त्या प्रसंगीं १३० लढाऊ जहाजें जमलीं होतीं. स्वतः महाराणी साहेब, त्यांचे जिरंजीव, बाहेरून आलेलें राजे व राजधराण्यांतील पुरुष, बडे लोक व पार्लमेंटचे सभासद, व हजारों दुसरे लोक कवाईत पाहाण्या करितां जमले होते.

रशिया व जर्मनीमध्यें कुरकुरी—रशियन सरकारानें अलीकडे परकी लोकांची जमीन वगैरे स्थावर मालमत्ता आपल्या मुलखांत असूंनये असा जाहीरनामा प्रकट केला. त्यावरून जर्मनीच्या वर्तमान पत्रांतून, लोकांनीं रशियाच्या कर्जाच्या नोटी घेतल्या असतील त्या विकून टाकल्या कारण आतां रशियावर भरंवसा ठेवता येत नाहीं, असें सूचक लेख प्रसिद्ध होऊं लागले आहेत.

अमेरिकेंत क्लारेन्डन येथें पेट्रोलियम तेलाच्या टाक्यांस आग लागून त्या गांवांत चोहोंकडे तेल पसरलें त्यामुळें कित्येक लोक जळून मेले. तेथील लोक डोंगरावर पळाले तरी त्यांचीं घरेंदारें जळून फस्त झालीं, एक हजार मनुष्यांस राहवयास ठिकाण नाहींसें झालें. एकंदर नुकसान सुमारें आठ लक्ष रु० चें झालें असें म्हणतात.

मद्रास येथील स्कूल आफ आर्टस मध्यें व अग्रिकलचरल कालेजमध्यें गरीब लोकांसाठीं रात्रीं शिकविण्याची मंजुरी तेथील सरकारानें दिल्याचें समजतें.

येत्या हिवाळ्यामध्यें कोआलिशन मिनिस्ट्रि करण्यासाठीं लंडन येथील वर्तमान पत्रें बरीच चर्चा करीत आहेत. त्यांत लार्ड हार्टिंगटन यांस मुख्य प्रधान नेमावें असें म्हणणें आहे.

— लाहोर येथील परीक्षेच्या प्रश्नाबद्दलचे कागद फुटतात याबद्दल आज बरेच दिवस चर्चा चालली आहे. एफ. ए. परीक्षेच्या प्रश्नाचे कागद आधीं पाहावयास मिळावे अशा उद्देशानें सतासिंग नांवाच्या मनुष्यानें मि० जेनिंग्स यांस १,००० रु. देण्याचें कबूल केलें होतें. ते कागद त्याला मिळून त्यानें ते दौलतराम यास ४०० रु. विकले. संतसिंगाच्या मुलास ते फुकट पाहावयास मिळाले. या खटल्याची चौकशी चालू आहे.

— मद्रास इलाख्याचें उत्पन्न यंदाच्या साला करितां सरासरी ९,८९,००,००० रु० होईल असा समज आहे. या पैकीं ६,३९,००,००० रु. हिंदुस्थान सरकारा कडे जातील व बाकीचे तेथील खर्चा करितां राहातील.

— जुबिली संबंधानें राणीसाहेबांना ...तांतील व इकडील ...राजे लोकांकडून ...देविण... एकंदर २९ लक्ष रुपयांचे नजराणे देण्यांत आले. सु० प०

महामारीचे अजारावर उत्तर हिंदुस्थानांतील एके डाक्टरानें आपलें १० वर्षांचें अनुभवानें असें प्रसिद्ध केलें आहे कीं, 'स्ट्रांग असेटिक ॲसिड' एक औंस व अर्धा औंस 'स्विटस्पिरिट्स आफ नायटर' या औषधांच्या ८।१० आणे किंमतीच्या बाटल्या प्रत्येक इसमानें अवश्य बाळगाव्या. महामारीचे रोग्यास असेटिक ॲसिडचें ३० थेंब व नायटरचे १० थेंब अर्धावाईन ग्लासभर पाण्यांत द्यावे. पाणी आणि तंबाखू हे मात्र सहसा देऊं नयेत. साबूचें तांदूळ घालूं नयेत. अरारूट द्यावें व हवे तर सोडा वाटर पिण्यास द्यावें. ते डाक्टर म्हणतात कीं मी शेंकडों इसमांना हे उपाय केले पण १० वर्षांत त्यांपैकीं एकही नाया झाला नाहीं.

गव्हरनर साहेबांकडे ख्रिसमाला कडून एक डेप्युटेशन लवकरच जाणार आहे व त्यांचे मागणें असें आहे कीं परीक्षा पास झालेले ख्रिस्तांना त्याकांच्या जागा देण्या बद्दल खाहगा खात्यांनीं ठराव व्हवेत व मुख्यत्वें तार आफिस व पोष्ट आफिसांत जागा मिळाव्यात असें त्यांचें म्हणणें आहे.

घेर्यांचा मासला—सर एडवर्ड ब्राटफर्ड, हे मद्रासचे घोडे स्वार पलटणींत ऑफिसर असतां त्यांना पारधीचा फार शोक असे. एके दिवशीं त्यांनीं एका वाघावर गोळी सोडली. परंतु त्यांच्या दुर्दैवानें तो नेम चुकला व वाघानें उलट त्याचे वर झडप घालून त्यांस धरिलें. त्या वेळीं त्यांचे जवळ दुसरे कोणीही नव्हते. त्या मुळें ते फार पेचांत सांपडले; तेव्हां बचावण्याची त्यांनीं एक नवीन युक्ति काढली. त्यांनीं आपलें आंग ताडकन मेल्या सारखें जमिनीवर टाकलें, वाघानें निरखून पाहिलें तो आपलें भक्ष्य मेलेलें आहे, अशी त्यांची खात्री झाली. तेव्हां तो त्यांचा हात खाऊं लागला, तरी साहेब स्वस्थच होते. वाघानें त्यांचा कोपरा पर्यंत हात खाल्ला, इतक्यांत त्यांचे सोबती आले, व त्यांनीं त्या वाघास पंचत्वास पाठवून, साहेबांची सुटका केली. वाघानें खाल्लेला हात मुळापासून कापून टाकला व तो पुढें बरा ही झाला.

जमीन इनाम— खान बहादूर हिब्राहिमखान आणि मिरझा गुल्याम अहमद आफगान बौंडरी कमिशन बरोबरचे पोलिस कामदार यांनीं आपलें काम चांगलें बजाविल्याबद्दल ८०० रुपयांची जमीन इनाम देण्याचा सरकारचा विचार ठरला आहे.

अहमदनगर मोठें संकट टळलें-- तारीख २९ मिनहुरोजीं संध्याकाळचे सुमारास कोपरगांव येथें बेटाहून नावेंत बसून मंडळी येत असतां नावेचादोर एक बाजूनें तुटला तेव्हां नावाडी लोकांनीं जलदी करून एक बाजूचे दोरानें नाव खुंटवून टाकली. त्या वेळीं पाणी चढण्याचा वेग वरचेवर जास्त होत चालला असून पाऊस पडत होता. आणि अस्तमान झाल्यामुळें अंधेरीरात्र! तेव्हां काय एकच हलकल्लोळ गमलावारी उडून गेला!! दोही गांवकडील मंडळी दोहीं थडीस जमलीं; परंतु कोणाचा धीर होईना. त्यावेळीं रा० सा० मनोहर विष्णु कायवटे स० जज्ज आणि रा० सा० पुरुषोत्तम बापूजी फडके इंचार्ज मामलेदार यांनीं मशाली पेटवून आणून त्या लोकांस मोठा धीर दिला. तुम्हांस कांहीं धक्का पोंचूं देणार नाहीं. तुम्ही स्वस्थ असा असें वरचेवर त्या लोकांस सांगत. आणि त्या लोकांस उतरून आणण्या करितां दुसरी बोट व सांगडीवाले लोक गंगेत घातले, परंतु त्यांचा कांहीं इलाज चालेना, तेव्हां येथें तारा केल्या; परंतु ईश्वरकृपेनें मोठें आलेलें गंगेचें पाणी उतरूं लागून पुराचे पाणी कमी झाल्या बरोबर सर्व लोक नावेंतून सुरक्षित उतरले. या वेळीं उभयतां अधिकाऱ्यांच्या श्रमानें व ईश्वराच्या दयेनें कोणास कांहीं इजा झाली नाहीं.

न्या० सिं०

संधी किंवा आमवायुवर उत्तम दवा— एकशेर कडकडीत दुधांत १॥ तोळे तुरटी टाकावी, म्हणजे दुधाचे गठ्ठे बनून वर निवळी येते. त्या निवळीनें शरीराचे सुजलेले भाग धुऊन गार करावे. नंतर एक फलाणीचा तुकडा घेऊन ते दुधाचे गठ्ठे कढत करून फलाणीच्या तुकड्यावर घालून पोटिसा प्रमाणें धुतलेल्या भागावर बांधावें हें पोटीस तीन वेळ बांधले म्हणजे चांगला गुण येतो.

बटाट्याचे हस्तीदंत— गंधकाचें तेल व पाणी यांच्या मिश्रणानें बटाटे स्वच्छ धुवावे. नंतर ते घट्ट व बळकट होईपर्यंत त्याच मिश्रणांत शिजवावे. मग बाहेर काढून स्वच्छ धुवावे, आणि वाळवावे. म्हणजे दुधाच्या साईसारखे कृत्रीम हास्तिदंत होते यास रंग देता येतो व त्याच्या अनेक चिजा करितां येतात असें म्हणतात.

नेटिव सनदी — बसंग कुमार मलीक नांवाचे एक गृहस्थ यंदा सिव्हिल सर्विसच्या परीक्षेंत पास झाले. यादींत यांचे नांव १० वें आहे.

उदरांचा उपद्रव नाहींसा करण्याची युक्ति — मूठभर मीठ घेऊन तें प्रत्येक फटीत, कोपऱ्यांत, बिळांत, आणि ज्याजागीं उंदीर फिरत असतात तेथें टाकावें आणि त्या मिठावर थोडथोडा मोरचुताचा अर्क टाकावा म्हणजे त्याच्या वासानें उंदीर पळून जातील इतकेंच नाहीं तर पुन्हा त्या ठिकाणीं येणार नाहींत.

शु० सू०

च्यांदबलीहूनें कलकत्यास पोंचण्या करितां ११९ उतारूं बरोबर घेऊन निघालेली मराठा नांवाची आगबोट हुगळी नदींत फुटून २ तुकडे झाले. ही आगबोट १० सेकंदांत एकदम खालीं बुडाली. त्या आगबोटींत असणाऱ्या उतारूंस वांचविण्या करितां जवळ असणाऱ्या दोन तीन आगबोटींनीं बरेच प्रयत्न केले. मराठा आगबोटीवरील ३ खलाशी मेले. बहुतेक उतारूं बुडाले. क्यापटन व दुसरे कांहीं कामदार जिवंत राहिले. या आगबोटीवरील जे लोक मेले त्यांची नामावळी प्रसिद्ध झाली पाहिजे. आणि असें निष्काळजीपणानें वागणारा क्यापटन यांस जबर शिक्षा दिली पाहिजे.

सर्व क... ...ला क्राइम्सबिल लागूं झालें. आ... ...डेचीं पक्षीं १२ वर्षें भरलीं म्हणावयाचीं.

बांबे बरोडा आणि सेंट्रल इंडिया रेलवे हे गोद्रापासून रतलामपर्यंत वाढविणार आणि तितकी बांधण्यास त्या रेलवेस १९८ लाख रु. खर्च येणार आहे. असा अजमास आहे.

असमनजा ऊर्फ बुशीर उद्दवल्ला याची निझामच्या राज्यांत सर सालरजंगच्या ऐवजीं दिवाणगिरीची नेमणूक झाली आणि अबदुल हक्क व मेघी अलीं यांस चीफ सेक्रेटरीच्या जागीं नेमले आणि सर्व नेमणुका हिंदुस्थान सरकारास पसंत झाल्या.

ठा० अ०.

पंढरपूर येथें आबा भाटे म्हणून कोणी एक सावकार आहेत, त्यांचे एथें भर दिवसा दोन प्रहरीं एका कुळांनें जाऊन निजल्या जागीं वस्तऱ्यानें त्यांचें नाक कापलें असें कळतें. नाक कापण्याचें कारण दैवघेवीच्या संबंधाची अदावत होय असें म्हणतात.

फ० त०..

नोंदणीबद्दल आज पर्यंत १०० पासून ३०० पर्यंत दीड आणि ३०० पासून ४०० पर्यंत २ रुपये फी होती. आतां तारीख १ ली आगष्ट पासून २००पासून ४०० पर्यंत २ रुपये फी ठरली आहे. दरम्यानचा १॥. रुपयाचा क्लास कमी केला आहे. दोन हजारां पुढें प्रत्येक हजारास किंवा हजाराच्या कोणत्याही भागास एक रुपया फी ठेविला आहे.

निजाम हैदराबादेस मेजर मार्शल हे सरकारी दिवाणच बनले आहेत अशी वदंता आहे. ते एका सरकारी खजिन्यावर गेले व तेथील पहारेकरी यास दार बंद करून कुलूप लावून पहारा बाहेरचे बाजूस करावा असा त्यांनीं हुकूम केला. त्या रोहिल्या पहारेकऱ्यानें माझ्या वरिष्ट अधिकाऱ्याच्या हुकूमावांचून मी तसें करणार नाहीं असें सांगितलें त्याबद्दल साहेबांस राग येऊन त्यांस ते कांहीं अपशब्द बोलले. शिपायानें लागलेंच बेनेटानें भोसकले असें अ. बा. प. वरून समजतें.

युरोपांतील तुर्की सरकारचे मुख्य प्रधान कामिल पाशा यांनीं आपल्या जागेचा राजीनामा दिला.

लीगल रिमेंब्रन्सरची जागा कमी करावी असा हिंदुस्थान सरकारचा विचार आहे.

बिम्स साहेबांवर कलकत्यांतील अमृत बझार पत्रिकेनें जे आरोप आणले आहेत; त्या संबंधानें सरकारचा ठराव बाहेर पडला.

व्हा० साहेबांना पार्शियन भाषा शिकविल्याबद्दल त्यांनीं एका बाबूला एक मौल्यवान सोन्याचें घड्याळ बक्षीस दिलें.

अफगाणिस्थानचें सरहद्दी संबंधानें ठरावाचें काम सोईनें चालल्याची बातमी आली आहे.

बं०

☞ हें पत्र आकोला येथें के० बा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत आहे. ... वांपेकान ... फडके यांनीं छा० ... व त्याप्रमाणे नव... ...जतर नवऱ्या...

वर्षाचें आगाऊ रु० ५ डाकहशील ०१३
षण्मासाही " ३ " " ०८
साल असेर " ७ " " १०८
किरकोळ अंकास........................०४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आंत रु १
पुढें दर ओळीस ०१०६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in advance 5 Postages 13a
Per annum in arrears 7 „ 1R. 8as
Six monthly............ 3 „ 8 as
Single copy.................................. 4as

Advertisements.
Below 10 lines...2as
Per line over 10...4as
Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XXI AKOLA MONDAY 15 AUGUST 1887 NO 32
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख १५ माहे आगष्ट सन १८८७ इ० अंक ३२

SUCCESS TO AMERICA !!!
THE ELECTRO-GALVANIC
CANADIAN GOLD RING.
MOST FASHIONABLE WORK-
MANSHIP AND NEATLY MADE
SUITABLE TO EVERY GENTLE
MEN AND LADIES.

It may not be known to all that America stands the first in Scientific dignity whereas the Electric productions of the said continent will no doubt, satisfy the perfect requirements of the public. We think it not out of place to mention here, that the Electric Rings will no doubt cure such patients whose nervous complaints have baffled the skill of Medical men- so much so-that we may say it cures all the maladies to which the human body is heir by purifying the blood which is the source of life.

	Rs. A. P.
Price Each	3 0 0
Packing and Postage	0 6

Measurement of finger is requested and the number of the Ring should be mentioned.

Name can be engraved according to order.

HARRISON & Co.,
Sole Importers,
64, *Mirzapur Street, Calcutta*

नोटीस.

नमुना (नी.)

पंजाब नादारी मुकद्दमा नंबर. ७

सन १८८७ इ०

विद्यमान नादारी कोर्टाचे जज्ज साहेब जिल्हे आकोलें.

सर्वत्रांस कळविण्यासाठीं प्रसिद्ध केलें जातें कीं, सूर्यभान वल्लद जानजी देशमुख राहणार सांवरखेडे ता. आकोलें हा नादार आहे असा आज तारखेस ठराव झाला आहे आणि तारीख १९ माहे आगष्ट सन १८८७ हा दिवस नादाराच्या सावकारांनीं जमण्या करितां आणि सावकारांनीं आपल्या तर्फे असामी नेमून देण्याकारितां व नादारानें आपल्या सुटके विषयीं दिलेल्या अर्जाचा विचार करण्या करितां नेमिला आहे.

नादाराच्या सुटकेसंबंधीं ज्या सावकारांची तक्रार सांगण्याची इच्छा असेल त्या सर्वांनीं या बद्दल आठ आण्यांचे स्टांप कागदावर अर्ज लिहून त्या अर्जानें नोटीस द्यावी त्या नोटिशींत ज्या आधारावरून तक्रार सांगणे असेल, ते अधार आणि त्याबद्दल ज्या साक्षीस समन्सें करावयाची इच्छा असेल त्या साक्षीदारांचीं नांवें दाखल करावीं. ही नोटीस नेमण्या करितां नेमलेल्या तारखेच्या निदान तीन दिवस पूर्वी तरी दाखल केली पाहिजे.

कोर्टांत सावकारांचीं पाहण्या करितां नादारानें दाखल केलेल्या यादी उघड रीतीनें ठेविल्या आहेत. ... रावर दा... नोंदविणें असतील ... ८ आठ आण्याचे स्टांप कागदावर अर्ज करून त्यांत दाव्याची हकीकत लिहून द्यावी. व ते दावे खरे असले बद्दलचा प्रतिज्ञा लेख लिहून त्यावर अर्जदारानें सही केली असावी.

जे सावकार दूरचे रहाणारे असतील त्यांनीं आठ आण्याच्या ष्टांपावर दाव्याची हकीकत लिहून एखाद्या जुडिशिअल आफिसरापुढें तिच्या खरेपणाविषयीं शपथ लिहावी आणि ती यादी टपालांतून कोर्टांत पाठवावी म्हणजे ते दावे रजिष्टर दाखल होतील. कळावें तारीख ६ माहे आगष्ट सन १८८७ इ.

Mahomed Yassinkhan.
जज्ज.

वऱ्हाडसमाचार

मिती श्रावण वद्य ११ शके १८०९

वऱ्हाड सार्वजनिक सभेकडे निरनिराळया ठिकाणांहून आलेलीं मतें.

वैवाहिक हक्क अमलांत आणण्यासाठीं ज्या फिर्यादी होतात त्यांत हुकूमनामे. होऊन त्याची अंमलबारी होतांना कैदेची शिक्षा असावी किंवा नाहीं या संबंधानें वगैरे विचार करण्याकरितां वऱ्हाड सार्वजनिक सभेनें ठिकठिकाणीं सभा भरवून मतें मागविलीं आहेत तीं मतें आज देण्याचा आमचा विचार आहे. या मतांवरून लोकमत बहुतकरून कोणीकडे आहे हें उघड दिसून येईल. हा एकंदर विषय फार महत्वाचा असून सर्व लोकांचे नफा नुकसानीचा असल्यामुळें कोणतें ठिकाणचे लोकांचीं मतें कशीं आहेत हें सर्व लोकांस जाहिर होणें इष्ट आहे. असें वाटल्यावरून आम्हीं हीं मतें आज देत आहों.

यवतमाळ एथील सभेंत असें ठरलें कीं लग्नसंबंधीं हक्क अमलांत आणण्याबद्दल दावे जातीचे पंच मार्फत चालावे. त्या पंचाईतीचे ठराव अमलांत आणण्या करितां त्या पंचाईतीस कायद्यानें योग्य अधिकार दिले पाहिजेत. व असें न होऊं शकेल तर सदरहु दावे कोर्टांत चालावे. २ लग्नसंबंधीं हक्क अमलांत आणण्या बद्दल झालेल्या हुकूमनाम्याची अमलबारी ... प्रकारें अमलबारी करणारे कोर्टानें करावी याचा निकाल करण्यापूर्वी हुकूमनामा कोणतें कारणानें दिला आहे याचा विचार करावा. व हुकूमनामा अमान्य करण्याबद्दल ज्या कारणावरून प्रतिवादीनें इनकार केला असेल तीं कारणें हुकूमनामा अमान्य करण्यास योग्य नाहींत असें दिसून आल्यास ज्या मोकद्दम्यांत बायको प्रतिवादी असेल त्यांत प्रथम कैद अवश्य असावी; ज्या मोकद्दम्यांत नवरा प्रतिवादी असेल त्यांत प्रथम त्याचे मालमिळकतीची जप्ति अवश्य असावी. ३ या मुद्याचा निकाल दुसरें मुद्याचे जबाबांत आला आहे. ४ बायकोनें नवऱ्यावर लग्नसंबंधीं हक्क अमलांत आणण्याबद्दल हुकुमनामा मिळविला व त्या प्रमाणें वर्तणूक करण्यास नवरा कबूल नसेल तर त्या बायकोस व मुलांस दिवाणी व फौजदारी कायद्यांत सांगितल्या प्रमाणें पोटगीची व्यवस्था असावी. ५ कलम १ यांत सांगितल्या प्रमाणें फिर्यादीस क्रूरतेनें वागविणें नैपुंसकत्व, व अशा कारणांशिवाय इतर तकरारी असून वादी तर्फे हुकुमनामा होऊन प्रतिवादी हुकुनामा अमान्य करीत असल्यास वादीचे लग्नसंबंधीं सर्व हक्क कायम राहून फक्त निराळे रहाण्याचे दावे चालावे. ६ बायकोनें निराळे रहाण्या करितां दावा केल्यास व तसा ठराव कोर्टानीं केल्यास नवऱ्यानें तिला खाण्यास द्यावें. ७ लग्नसंबंध तोडण्याबद्दल किंवा घटस्फोट करण्याबद्दल दावे चालूं नयेत, सबब धर्मसंबंधीं कायद्यांत फेरफार करण्याची जरूरी नाहीं व लग्नाचा खर्च वगैरे नुकसानीबद्दल ही विचार करण्याचें कारण नाहीं.

तेल्हारे येथील सभेचें मत लग्नसंबंधीं हक्क अमलांत आणण्याबद्दल दिवाणी कोर्टांत मुळींच दावे चालूं नयेत. कारण आजपर्यंतच्या अनुभवावरून त्या हुकुमनाम्या प्रमाणें इच्छित हेतू पूर्ण होत नाहींत व परस्परांमध्यें वैमनस्य मात्र अधिक वाढतें २ कलम १ यांत लिहिल्याप्रमाणें मुळींच दावे दिवाणी कोर्टांत चालूं नयेत यास्तव कैदेचे शिक्षेचा विचार करण्याची जरूरी नाहीं. ३ या कलमाचा विचार करणें जरूर नाहीं ४ बायकोस व तिचे संततीस नवरा अन्नवस्त्र न देईल तर तिला फौजदारी कायद्यानें तजवीज करण्यास तिला मार्ग ठेवला आहे, सबब नवीन कायदा असूं नये. ५ व ६ वरील कलमांत याचें उत्तर आहे.

७ लग्नसंबंध तोडण्याबद्दल किंवा घटस्फोट करण्याबद्दल असे दावे चालूं नयेत; कारण तें करणें आमचे धर्म शास्त्राविरुद्ध होईल व हिंदु कुटुंबामध्यें सरासरी काढली असतां १००० कुटुंबामध्यें १ कुटुंब अशा प्रकारचे निघेल तर एका कुटुंबाकरितां जर आमचा धर्मशास्त्राचा नियम मोडला तर त्या गोष्टीची त्यास सवड होऊन शतशः कुटुंबें वाईट रीतीची वर्तणूक करतील. ८ वरील कलमांत या मुद्याचा निर्णय केला आहे.

बुलढाणें येथील सभेचें मत:—

१ बायको कबजांत मिळण्याबद्दल दिवाणी कोर्टांत फिर्याद चालावी. कारण जर कदाचित् असें प्रकारची फिर्याद चालूं नये असें होईल तर पुष्कळ बायका ज्यास नवऱ्याजवळ राहणें आवडत नाहीं त्यास कोणत्याही प्रकारची पर्वा न करतां एकदम नवऱ्यापासून निघून जाण्यास सवड होईल, व त्यांस फिर्याद झाली म्हणजे कदाचित् नवऱ्याचे वगैरे कबजांत जावें लागेल अशा प्रकारची कोणतीहि धास्ति राहाणार नाहीं; म्हणून बायको कबजांत घेण्याकरितां फिर्याद चालावी. २ दिवाणी कायद्याचें कलम २६० यांत शिक्षेचे वगैरे जे नियम केले आहेत त्यांत काहींच फेरफार करण्याचें कारण नाहीं, कारण पुष्कळ बायका हुकुमनामा झाल्या बरोबर पुढें दिवाणी तुरुंगांत जावें लागले अशा धास्तीनें तरी हुकुमनाम्याचे अमलबारी होण्यापुर्वीच आपखुषीनें नवऱ्याचे कबजांत दरखास्त देण्यापुर्वीं जातात व तिला दिवाणी तुरुंगांत पाठविण्याकरितां नवऱ्यास दरखास्त देतां येत नसती तर मग ती हुकुमनामा झाला असतां ही नवऱ्याकडे कांहींच गेली नसती. आतां खरें म्हटलें असतां बायकोस तुरुंगांत पाठवून त्या योगानें ती म्हणजे नवऱ्याचे कबजात येते असें मुळींच नाहीं. कारण जर बायकोच तशीच निसवलेली असेल तर ती तुरुंगांत जाण्याचें एकबार पतकरील परंतु नवऱ्याकडे जाणें ती पतकरणार नाहीं. परंतु अद्यापि हिंदुस्थानांतील स्त्रियांच्या विद्वत्तेची इतकी निसवलेली स्थिति येऊन पोंचली नाहीं म्हणूनच दिवाणी तुरुंगाची शिक्षा ठरविण्याची नाहीं तर ती देण्यापासून विशेष फायदा नाहीं. (अ) ही शिक्षा देणें ती नवऱ्यानें दरखास्त दिल्या नंतर कायद्याप्रमाणें देतात; परंतु बायकोस नवऱ्याचे कबजांत जाण्या विषयीं हुकूम करण्यापुर्वींच जर न्यायाधिशास वाटेल कीं खरोखर बायको अपराधी आहे तर तिजला तुरुंगांत पाठविण्या विषयीं न्यायाधिशानें हुकूम द्यावा. व नवरा अपराधी आहे अशा बद्दलची न्यायाधिशाची खात्री झाल्यास त्यानें सदरहु प्रकारची शिक्षा देऊं नये. अशा प्रकारचा २६० कलमांत फेरफार करावा असें कांहीं लोकांचे मत पडलें. ३ याचा निकाल वरील जबाबांत आहे. ४ बायकोनें नवऱ्यावर हुकुम... व त्याप्रमाणे नवरा ... बायको... नंतर नवऱ्यानें...

कोस व मुलास अन्नवस्त्र वगैरे देऊन त्याच्या शिकण्याच्या वगैरे सर्व प्रकारची सोय केली पाहिजे; कारण तिजला न बाळगणें ही नवऱ्याची चूक आहे. व बायको केवळ नवऱ्यावर अवलंबून राहणारी असेल तर तिजला नवऱ्यानें अन्नवस्त्र दिलें पाहिजे ५ निराळे राहण्याकरितां दिवाणी कोर्टांत दावे चालावेत; कारण बायकोचे व इतर घरांतील मनुष्यांचे निभत नाहीं म्हणून नेहेमीं तंटे होतात या तंट्यात निदान बाह्यात्कारी तरी घरांतील इतर माणसास खुष ठेवण्यासाठीं नवऱ्यास त्यांचा पक्ष धरावा लागतो; व घरांतील वडील माणसांनीं कितीही जाच केला तरी नवऱ्यास स्वस्थ बसावें लागतें; म्हणून कधीं कधीं या अशा कारणाकरितां बायका नवऱ्याकडून निघून जातात व पुनः त्याजकडे येण्यास बिलकुल खुषी नसतात; म्हणून हें असें प्रसंग टाळण्याकरितां बायकोस ठेविलें म्हणजे हे तंटे नाहिसें होऊन वर लिहिलेले प्रसंग येण्याचा संभव फारच क्वचित् आहे. करितां अशा प्रकारच्या फिर्यादी चालाव्या हें रास्त आहे. ६ निराळें राहण्याविषयीं बायकोनें वर लिहिलेलें प्रमाणे योग्य कारण दाखविलें असतां तिजला नवऱ्यानें अन्नवस्त्र दिलें पाहिजे. ७ लग्नसंबंधीं घटस्फोट होण्याबद्दलचे दावे ज्या लोकांत चालू आहे त्या लोकांशिवाय करू। बाकीचे लोकांत चालूं नयेत. ८ घटस्फोटसंबंधीं दावा करणारास लग्नसंबंधीं वगैरे खर्चाबद्दल नुकसान मिळावें.

बरूड येथील सभेचे मतः—स्त्री पुरुष हें नातें सुख प्राप्तीस्तव आहे व ज्या स्त्री पुरुषांत वैमनस्य वाढून त्यांची कोर्टापर्यंत मजल गेलेली असते त्या ठिकाणीं पुनः ऐक्यभाव उत्पन्न होऊन संसारजन्य सौख्य मिळेल असे तर कठीणच; पण त्यांना बलात्कारानें एकत्र केलें असतां उलट एकमेकापासून धोका मात्र उत्पन्न होण्याची काळजी पदरीं बांधावी लागणार आहे. कारण आधींच ह्या कलियुगांत स्त्रिया नारदाच्या वाक्याप्रमाणें 'स्त्रियश्च प्रायशोभ्रष्टाः अशा आहेत;' त्यांत दिवाणी कायद्याचें कलम २६० यांत सांगितलली कैदेची शिक्षा काढून टाकली अथवा ती देणें कोर्टाचे मर्जीवर ठेविली तर ही

तसल्या स्त्रियांना एकप्रकारची देणगी च दिल्या प्रमाणे होईल. आणि झालेले हुकुमनाम्याची बजावणी कलम २६० यांतील ठरावा प्रमाणें झाली तर एक मुकदम्यांत स्त्री पुरुषांची प्रीति तुटेल परंतु इतर अशाप्रकारें दुर्वर्तनानें वागणाऱ्या स्त्रियांना निदान पुष्कळ लौकर भीति उत्पन्न होऊन विशेष असल्या तंट्यास उत्कर्षही होणार नाहीं यास्तव कलम २६० यांतील शिक्षा आजच काढुन टाकणें अगर कोर्टाचे मर्जीवर ठेवणें प्रशस्त वाटत नाही. इतर प्रश्नाचे संबंधानें रा. रा. पांडुरंग गोविंद वकील यांनीं ज्या सुचना केल्या आहेत त्या आह्मां सर्वत्रास समत आहेत.

उमरावती येथील जाहिर सभेचें मतः—

उमरावती येथे सभा तारीख ३१ जुलाई रोजी भरली परं पुन्हा ७ आग[illegible] रोजी दुसरी [illegible] भरली त्यांत शेवटी मत ठरलें नाहीं परतु सभेचे मत बहुतकरून कैदेची शिक्षा काढुन टाकावी असेंच बहुतकरून दिसेल. इतरे मुद्यावर सभेचें मत घेण्यास सवड झाली नाहीं.

परतवाडा येथील सभेचे मतः— १ वैवाहिक हक्क परत मिळण्या विषयींचे दावे दिवाणी कोर्टांत चालू नयेत. अशा प्रकारच्या दाव्याचा निकाल पंचानीं करावा. २ पंच जो ठराव करतील तो जर पक्षकारांनीं अमान्य केला तर पंचानीं त्यास जाती बाहेर टाकावें. व असें झाल्यास दिवाणी कोर्टाची अमलबारी पंचांवर होऊं नये. व एखादी बायको तिचे आप्तांचे ताब्यांत असोन ती नवऱ्यापाशीं राहण्यास खुष असोन तो नेऊं शकत नाहीं तर त्यापासून तीस सरकारानें नवऱ्याचे कबजांत देववावी; व पंच जो पैशासंबंधीं ठराव करतील तें सरकार मार्फत अमलांत यावा एवढी मदत सरकारची असावी. जर पंचावर न सोपवितां दिवाणी कायद्याप्रमाणें अंमल झाला तर कुहुमनामा न मानल्याबद्दल जी शिक्षा द्यावयाची ती बहिष्कृत टाकण्याचे शिक्षे इतकी कडक असावी. साधे शिक्षेपासून व्हावी तितकी भीति उत्पन्न होत नाहीं करितां शिक्षा देणें ती वर प्रमाणें असावी. ३ व ४ या मुद्याचा निकाल वर झाला आहे ५ अशा प्रकारचे दावे दिवाणी कोर्टांत चालू नयेत तर असें दावे पंचाकडे चालून त्यांनीं योग्य निकाल करावा. पंचाचे निवाड्याची अमलबारी दुसरे मुद्याचे निर्णयांत लिहिले आहे त्याप्रमाणें व्हावी. ६ वरील मुद्यांत याचा निकाल आहे. ७ लग्नसंबंध तोडण्या बद्दलचा हक्क स्त्रियांस दिला नाहीं. त्या जातीमध्यें यांत लिहिलेले दावे चालूं नयेत, परंतु ज्या जातींत तसा हक्क दिला आहे त्या जातींत अशा प्रकारचे दावे पंचमार्फत चालावे. ८ ज्या जातीमध्यें लग्नसंबंध तोडण्याचा हक्क स्त्रियांस दिला आहे त्या जातीचे पंचास लग्नसंबंधीं खर्च देवविण्याचा आधिकार असावा.

कारंजे येथील सभेचे मतः— रा० रा० पांडुरंग गोविंद वकील यांनीं जी आठ मुद्यांचीं उत्तरें दिलीं तीं उत्तरें आह्मी अक्षरशः मनन करून पाहिलीं असतां दिलेलीं उत्तरें यथायोग्य आहेत असें आम्हांस वाटून त्यांचे प्रमाणेंच आमचें ही मत आहे.

मलकापूर येथील सभेचें मतः—लग्नसंबंधीं हक्क अमलांत आणण्या बदल दिवाणी कोर्टांत दावें चालण्याची जी वहिवाट आहे ती कायम राहावी अशा प्रकारचे दावे दिवाणी कोर्टांत चालवूं नयेत अशा संबंधानें हल्लीं कांहीं कारण उपस्थित झालेलें नाहीं. याकरितां या प्रश्नाचा विचार आज करण्याची अवश्यकता नाहीं. हल्लीची वहिवाट लोकांस सोईची आहे असें दिसतें २ स्त्रियांस हल्लीं जी कैदेची शिक्षा आहे ती फार जरूर आहे. कैदेची शिक्षा बंद केली तर लोक समाजांत विवाह संबंधाची लटाकटी, मातबरी व पतिव्रता राहावयाचें एक साधनच बंद झालें असें होईल नवरा कोर्टाच्या हुकूमाप्रमाणें वर्तणार नाहीं तर त्या संबंधानें हल्लींच्या कायद्यांत जी व्यवस्था आहे ती बस आहे. म्हणजे त्यानें बायकोच्या पोटाला दिले पाहिजे. जर तो पोटाला देऊं शकणार नाहीं तर त्याला कैद आहेच व ती जरूर असावी. ३ याचा निर्णय वर झाला आहे ४ नवऱ्यानें बायकोस पोटगी द्यावी व मुलांचें पोषणाचा ही खर्च द्यावा. ५ निराळे राहाण्या बद्दल स्त्री पुरुषाचे दावे चालावेत, लग्न संबंधीं हक्क कायम राहून वेगळें राहाण्याची त्यांना सवड असावी व त्याबद्दल दावें चालावें ६ जर बायको नवऱ्याचे जाचानें अगर दुराचारणानें वेगळी राहत असेल तर नवऱ्यानें तीला पोटाला दिले पाहिजे तसें कांहीं कारण नसुन ती वेगळीं राहात असेल तर नवऱ्यानें पोटाला देणें जरूर नाहीं ७ ज्या जातींतील अथवा धर्मांतील स्त्रियांस पुनर्विवाह करण्याची परवानगी आहे त्या जातींत अथवा धर्मांत स्त्रीपुरुषांचा लग्न संबंध तोडण्या बद्दल दावा चालावा. ८ अशा खटल्यांत कोर्टानें लग्नाची खर्चांची वगैरे नुकसानी बदल खर्च वादीस देववावा.

मोर्तिजापुर येथील सभेचे मतः—

रा. रा. पांडुरंग गोविंद वकील यांचे ज्याप्रमाणें मत आहे त्याप्रमाणेच सभेचेंही मत आहे

वाशिम येथील सभेचे मत — विवाह संबंधी हक्क परत मिळण्याचे दावे दिवाणी कोर्टांत चालावे २ व ३ ज्यावर हुकुमनामा झाला असेल त्यास कैदेत न घालता ५०० रुपये पर्यंत दंड करावा आणि त्यापैकीं दोन तृतीयांशा पेक्षां कमी नाही इतकी रकम हुकुमनामा मिळवीणारे धनकोस त्याचे नुकसानीचे दाव्या शिवाय मिळावी बायकोनें हुकुमनामा मिळविल्यास नवरा त्याप्रमाणें न वागवील तर तिला त्याचे पासुन झालेल्या मुलास त्याचे (नवऱ्याचे) ऐपती प्रमाणें अन्नवस्त्र मिळावें. नवऱ्यानें बायकोवर हुकुमनामा मिळविल्यास तीचे जे स्त्रीधन असेल तें नवऱ्यास मिळावें व पुढें तिला अन्नवस्त्र मिळूनये ५ सदरहु प्रकारचे हुकुमनामे झाल्यावर लग्नसंबंधी सर्व हक्क बाहाल राहून नवऱ्यानें बायको पासुन किंवा बायकोनें नवऱ्यापासुन विभक्त राहाण्याचे दावे चालूं नयेत. ६ वरील उत्तरांत निकाल आहे. ७ ज्या जातीत लग्न संबंध तोडण्याची वहिवाट आहे अगर पुनर्विवाहाची चाल आहे त्या जातीत दिवाणी कोर्टांत लग्न संबंध तोडण्याचे दावे योग्य कारणावरून चालावेत. इतर जातींत चालूं नयेत. ८ फिर्यादि करणारास नुकसान वगैरे खर्च मिळण्याचा हक्क आहे.

येणें प्रमाणें मतें आलीं आहेत. या संबंधानें आमचे मत बहुतेक प्रदर्शित केलेंच आहेत. आलेलीं मते चमत्कारिक असल्या मुळे वाचकांचे मनास बरीच मौज वाटणार आहे.

गोवध व त्याचें परिणाम.

या संबंधानें नुकताच एक हिंदुस्थान-सरकाराकडे अर्ज पाठविण्यांत आला आहे. त्याचा आशय हाच कीं या देशांत गाईंचा व म्हशींचा वध होतो हा सरकारांनीं कायदा करून बंद करावा. यांचीं कारणें अर्जदार अशीं कळवितात कीं गाई व म्हशी मारल्यामुळें देशास फार निकृष्टावस्थायेत चालली आहे.प्रथमतःदूध दुपतें लोकांत जितकें खाण्यास सांपडावें तितकें सांपडत नाहीं व इतर पदार्थ त्यांत मिसळून दूध व तूप हे पदार्थ खराब करितात. अर्थात दूध व तूप हे हिंदु लोकांचे खाण्याचें जिनसांपैकीं महत्वाचें जिन्नस आहेत. निदान जे मांसाहारी लोक नाहींत त्यांना तर फार महत्वाचें आहेत. चांगलें दूधदुपते व तूप न मिळाल्यामुळें लोकांची शक्ति क्षीण होतजाते व हा सर्व समाजाचा एकंदरीनें तोटा आहे. दुसरें या देशांत बैल शेतीसाठीं अवश्य पाहिजेतच असें विलायतेंत अगर इतर देशांत घोडे व यांत्रिक कळा यांचे साह्याने शेती होतें तसें या देशांतील शेतकरी लोक अगदीं गरीब असल्यानें होऊं शकत नाहीं. एथें शेती सारी बैलाचे श्रमावर आहे. अशा देशांत गाई व म्हशी मारल्या गेल्यानें बैल व टोणगे कमीं उत्पन्न होतात व तसें झाल्यानें अर्थांत् महाग ही होतात म्हणजे शेतकीचें मुख्य साधन महाग होते आहे. तिसरें. गाई म्हशी जितक्या कुळंबी लोकांपाशीं असतील तितकें जमिनींत वर्षानुवर्षांस जास्त खत पडणार आहे. येथील जमिनींत खत न घातल्या मुळे शेकडोवर्षांपासून त्यांची कस जात जात अलिकडे फारच कमी झाला आहे. अशा वेळीं जितके खत जमिनींत टाकता येईल तितकें शेतीचें उत्पन्न वाढणार आहे. गाई व म्हशी कमी झाल्यानें शेण वगैरे जें थोडें बहुत उत्पन्न होतें तें या गरिब लोकास गोऱ्या करून जाळावें लागतें; शेतांत टाकतां येत नाहीं व असें झाल्यानें जमिनीस खत मिळण्याचा मार्ग बराच बंद होतो. चवथें गाई मारणें कायदा करून बंद केलें असतां हिंदू व मुसलमान यां उभयता मधील जो आजपर्यंत तंटा आहे त्यांचें मूळ उपटून टाकल्या सारखें होईल व त्याचा वैमनस्यभाव नाहींसा होऊन त्यांची ऐकी वाढेल.

या सर्व कारणांपैकीं कोणतेंही कारण खोटें आहे असें म्हणतां येणार नाहीं तरीपण असल्या कामांत सरकारच्या कायदा करतां येईल कीं नाहीं याचा आम्हांस संशय वाटतो. स्विझर्लंड देशांत दूध दुपतें पुष्कळ उत्पन्न होतें; व तेथील दुधाचा वगैरे व्यापार चालतो; तेथील लोक म्हणजे मूर्ख आहेत असेंहीनाहीं; तरीही तेथील लोक दूध दुपतें आपण न खातां त्याचा विकून पैसा करतात व त्यामुळें त्यांचे आंगी तकवा रहात नाहीं. असें जरी आहे तरी तेथील सरकारनें तेथील लोकांनीं दूध न विकतां लोकांनीं खावें असा नियम केलेला आढळत नाहीं व असा नियम कदाचित केल्यास तो व्यर्थ होईल. प्रजेनें अमुक खावें व अमुक न खावें अशा विषयीं कायदा सरकारास करतां येणें फार कठीण, व केला तरी तो अमलांत आणणें [illegible]ठीण. तसेंच लोकांनीं अमुक प्र[illegible] नाहा मात्र [illegible] नयेत असा काय[illegible] त्यांनीं [illegible]

-र करून तो अमच्यांतआणण्याचे फार कठीण होईल. अमुक प्रकारचीं जनावरें मारल्यामुळें देशाचें नुकसान होत आहे. असें खुद लोकांचे मनांत वागेल तर विनकायद्यानें तीं जनावरें मारलीं जाणार नाहींत, व जोंपर्यंत लोकांना यापासून नफा तोटा समजला नाहीं तोंपर्यंत असा कायदा केल्यापासून नफा होण्याचा संभव नाहीं. या चमत्कारिक अर्जाचें उत्तर हिंदुस्थान सरकार काय देईल तें पाहावें.

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 15 1887.

THE DUTY OF THE BERAR SARVAJANIK SABHA REGARDING THE AMENDMENT OF SECTION 260 C. P. CODE.

On the 7th August 1887 a meeting was called in Raja Bisanchand,s Hawali at Amraoti, by the secretaries of the Berar Sarvajanik Sabha to ascertain public opinion on the question contained in the circular letter of the Government of India regarding a suggested amendment in section 260 Civil Procedure Code. The Local Government in referring to a question like this for the opinion of the Sabha showed its true appreciation of the utility of the Sabha and the Sabha has so far performed its duty to the Berar public that it has collected the public opinion in Berar on the point by inviting public meetings at a dozen important places in the province. This is no doubt very business-like, and it is well that in such an important matter the Sabha has attempted to gauge public opinion in the best possible manner. Of course the opinions gathered can only be a data in estimating the force of the *general* public of the province; but we firmly believe that in giving expression to its opinion on the question the Sabha is not at all bound to reflect the general public opinion *alone*. While representing fairly the opinions of the various public meetings held in the province, the Sabha should give its own opinion on the matter. It is not to be circumscribed within the narrow limits of ignorant or prejudiced public opinion; the question has been referred to them as a *body* and as one of the *most competent* to advise the Government on such matters. The Sabha will be perfectly within the bounds of its legitimate duty towards the public if it gives its *own* opinion in the matter without at the same time suppressing the current of the general feeling of the province. The Sabha will not be doing its duty to Government if it is only to serve as a mere mouthpiece of public sentiment; the question at issue is involved in intricacies of religion and custom, prejudice and intolerance. Persons of ordinary mental calibre are not expected to view it from all stand points; it is only the opinion of *competent* persons that is sought by Government and the Government are unquestionably right in doing so. If the opinion of the public at large had been sought on suttee and infanticide, on slavery and vaccination we don't know where we should have been by this time. It [illegible] intelligent people that आपण सर्व [illegible]ing the counsels ला नरकाशिवाय [illegible]s of legislation. I is no doubt proper to see what the opinion of those most concerned is, regarding any particular law; but legislation can eventually only be guided by intelligent persons who are to think out what is conducive to the real welfare of those that are most interested. Nobody for instance ever thought of consulting boys as to the course of training which the boys should undergo *because* they were most interested in it; and nobody ever thought of consulting people's wishes about Vaccination *because* they were most concerned in it; and so must it be with all questions of legislation. What we say is simply this that the Sabha has been called upon to pronounce its opinion as a competent body, and *as such* it ought to give its opinion.

The opinions collected so far by the Sabha clearly show how the wind blows; from most places, the public meetings have declared themselves in favour of imprisonment and it is rather a curious commentary on the opinion of some educated gentlemen at Yeotmal to find that they are against the imprisonment of males *in the first instance*. It is no wonder that the public meetings should have declared themselves in favour of retaining imprisonment as a kind of punishment for not complying with a decree for restitution of conjugal rights. The hard prejudice of centuries engrained in the very bone and tissue of the masses, and the consciousness of the superiority of man to woman are factors which have not unnaturally, determined the solution of the present querry.

Our own opinion on this point might as well be given now as here after. We are for doing away with imprisonment for not complying with a decree for restitution of conjugal rights; and for reasons that cannot fairly be gainsaid. The punishment of imprisonment has been productive of no good; it is said that it is a deterrent to obdurate woman; but it is not pretended that women stay with their husbands *because* there is this fear of imprisonment Nobody is so absurd as to urge that all women will give up their husbands if the law regarding imprisonment were abolished. The harmony of the social fabric rests not on such flimsy threats of law. Secondly, the object of the decree for conjugal rights is not at all fulfilled by putting a recalcitrant wife or husband in prison; surely the Jail is the last remedy to soothe men's minds and make them relent. The good feelings between husband and wife will only be embittered by incarceration in Jail; and thus the very object of the decree would be frustrated. That a man and woman should be compelled to live together despite their dislike to each other or suffer imprisonment in case of refusal seems very hard; but especially in a country like India where marriages take place at an age when those that are to be bound by a life-long tie hardly understand their true interests it is bare justice to allow them the opinion, if need be, of remaining with their husbands or apart from them.

There are some people who maintain that the imprisonment should be left to the discretion of the Court in each particular case; that is, the Court should consider, in each case, if there is a *sufficient reason* for the woman or husband [illegible] refuse to obey the decree; if there is, the Court should refuse to imprison; if not it should award imprisonment. This means that the Court should go *behind* the decree and see if there is a valid reason for refusing to obey the decree. There is no conceivable case in which a wife or husband in law or equity, is liable to have a decree passed against her and yet be exempted from the consequences of disobedience of the decree. The reasons that would be considered in law sufficient for the Court to refuse imprisonment would be reasons which would be very good pleas against the passing of the decree itself. The discretion of the Court is simply a shilly—shally thing and should therefore be avoided.

The other points in the circular letter might be left to be answered in some subsequent issue.

No. 1452 G,- Lieutenant W. H. Cornish, Officiating Political Assistant of the 1st Class, and Second Assistant to the Resident at Hyderabad and Assistant Secretary for Berar, is granted two months' privilege leave with effect from the 2nd August, 1887, or the subsequent date on which he may avail himself of it.

No. 1453 G.- Lieutenant P. J. Melvill, Officiating Political Assistant of the 1st Class, is posted as Second Assistant to the Resident at Hyderabad and Assistant Secretary for Berar, with effect from the date of joining.

The road from here to Basim and further on to Ingoli is said to be in a very bad and impassable condition. They are kneedeep muddy and to the inconvenience at places murram and other materials of repair have been spread over it. Country carts are not in consequence allowed the [illegible] of the road at present. Indeed it [illegible] very hard line for the public w[illegible] pay tax. They surely get a very sorry return for it. Roads are most necessarily required to be in good state and generally made use of by the people specially during the rainy season. Could not repairs therefore be finished before the rains set in? We hope the officers, who are responsible, to keep the roads alright, will look to this without further delay.

On Saturday before the last a meeting was convened in the Commissioner's Office to consider the draft rules framed under Section 33 of the Local-Boards Law. The gentlemen asked to meet were both official and non official. The Commissioner gave his mature and careful consideration to the suggestions and objections made by the Sarvajanik Sabha and local papers. We are glad to see that non-officials are now admitted in such meetings and the public opinion is held in proper esteem and considered with due care. This policy, if continued, will be a very praiseworthy feature of the present administration.

वऱ्हाड

हवामान:— मधून मधून एक सारखा पुष्कळ पाऊस येतो. अद्याप म्हणण्यासारखी उघाडी नाहीं. हवेचा उपद्रव चालूं आहे.

मे. कर्नल लेन साहेब इन्स्पेक्टर जनरल यांची स्वारी येथें मागील आठवड्यांत आली. येथून उमरावतीस जाणार असें कळतें.

मे. कमिशनर साहेबांची स्वारी या महि[illegible] यांत [illegible] ऊन [illegible]
[illegible]ना व इष्ट मित्रांना मात्र मुकला

मे. ज्युडिशिअल कमिशनरसाहेब यांची स्वारी ता० १९ रोजीं येथें सेशन मुकदम्याकारितां येणार आहे.

लेफटिनंट डब्ल्यू. एच. कॉरनिश वऱ्हारचे अ. सेक्रेटरी यांस ता० २ आगष्ट सन १८८७ इसवी पासून ते घेतील त्या तारखेपासून दोन महिन्याची हक्काची रजा मिळाली व त्यांचे जागेवर लेफटिनंट पी. जे. मल्व्हील पहिल्या वर्गाचे आ. पोलिटिकल आसिस्टंट यांस नेमलें.

मागाहून आलेली नोटीस

दलनीराम कुवार दुकान ताजनापेठ यासी वेहारीलाल भगुलाल दुकान अकोलें यांजकडून नोटीस देण्यांत येत आहे कीं, तुम्ही तारीख १३ माहे आगष्ट सन १८८७ ची नोटीस आम्हास दिली यांतील मजकूर सर्व खोटा आहे. तुम्ही आमचे जे गहूं घेऊं केलें तें सवदा करतांना गहूं तुम्हास दाखवून दिले आहे ते खराब आहेत ह्मणून तुह्मास ३९ रुपये प्रमाणें गहूं दिले. आमचा माल खराब आहे ह्मणून तुम्हास आम्ही देत नव्हतो तुम्ही आपले खुषीनें घेतले आम्ही सवदा करतांना तुम्हास सुचवून दिलें कीं हे गहूं बाजारांत विकलें जाणार नाहीं. तुम्ही असें कळविलें कीं आम्ही कल्फ व रोगन करूं तुम्हास याची कांहीं हरकत नाहीं. या नंतर ही आम्ही असा करार केला कीं अगाऊं रुपये घेऊं नंतर माल देऊं. याचें कारण तुम्ही बाहेरचे माणसें आहां सबब अगाऊ रुपये घेतले आहेत आतां तुम्ही गहूं जे तुम्हास दाखविले ते घेत नाहीं तर मर्जी तुमची. तुमचें मनांत असेल तसें तुम्ही [illegible] कोर्टाचे चौकशी अंतीं आम्हास स[illegible] सांगेल तसें कबूल करूं बाजार भाव रुपये ७० प्रमाणें गहूं होते ते दिवशीं तुम्ही रुपये ३९ प्रमाणें आमचे पासून घेतले आहेत यावर आपण विचार करावा तो न करितां तुम्ही आम्हस नोटीस दिली हे तुमचे गैर आहे आम्हीं तुम्हास जो माल दाखविला तो देण्यास कबूल आहों तुम्ही घेत नाहीं आणि फिर्याद कराल तर तुमचा खर्च आम्हीं देणार नाहीं. आणि आमचे नोटीशिचा खर्च व तुमचे गहू तसल्यांत पडलेले यांजबद्दल भाडे दररोज ८२ प्रमाणे घेतले जाईल आणि दोन दिवसा[illegible] आंत तुम्हीं आपले खराब गहूं न नेल्यास ते गहूं आम्हीं नदींत सोडु[illegible] आणि नोटीसिचें खर्चा बद्दल व भ[illegible] बद्दल फिर्याद करून पैसा घेऊं ता. [illegible] माहे आगष्ट सन १८८७ इसवी.

(सही)

व्यवहारीलाल भगु[illegible]

दस्तुर [illegible]

[illegible]प- [illegible]ला क- [illegible]ल ने इ- प्रमाणेंच असावें. अभेद का- [illegible] जिना- गठयास या लागलें पुढें सिद्ध नांव राहिलें न ल संत.

वर्तमानसार.

चालू सालची म्याट्रिक्युलेशन परीक्षा हिले ता. २१ नवंबर १८८७ रोजीं मुंबईच्या तोंडीणें, वेळगांव, अमदाबाद आणि याला तेव्हां या ठिकाणीं सुरू होईल. का[illegible]पभ्रष्ट करून बाराने २१ आक्टोबर प[illegible] हाच पुरुष नीवें ह्मणून प्रसिद्ध झाले [illegible] ज्यासांना ४ पट्ट शि[illegible] [illegible]गे क्रिस्ताला हो हेंजे,

मसोवा येथें १०,००० इटालियन लोकांची एक पलटण पाठविण्याचें ठरलें.

अबरपाशास मुंचलकी लिहून घेतल्या वर कैद मुक्त केलें.

ज्यानें लटल्यांत सेक्रेटरी आफस्टेट यांनीं मुंबई सरकारचा ठराव फिरवून मि. विल्सनं आपले काम सोडून देणार असें म्हणतात.

गेल्या सहा महिन्यांत आर्यलंड मधून एकंदर ९०,१२३ लोक देश सोडून गेले.

. सध्यां इंग्लंडला फ्रान्सचे २ कोट रुपये कर्ज द्यावयाचें आहे असें म्हणतात.

नवाब दिलरजंग बहादुर यांनीं जुबिलीच्या दिवशी अलेबमार्ल हॉटेलमध्ये कांहीं कांहीं बऱ्या लोकास मेजवानी दिली या रात्रीत ४०,००० रुपये खर्च झाले.

सरसेसिल स्मिथ, सिंलोनेचे ले० गव्हरनर यास स्टेट्‌ सेटलमेंटचे गव्हरनर नेमिले.

बोखाऱ्याच्या शहाचें साह्य मिळविण्यासाठीं काबुलचे अमीर प्रयत्न करीत आहेत.

लंडन येथें आरमारची खोटी लढाई चालूं असतां करलु व ब्लाकप्रिन्स या नांवाच्या लढाऊ आगबोटीवरील तोफा फुटल्या यामुळें बऱ्याच खलाशी लोकास इजा झाली आहे.

आफगाण सरहद संबंधानें रशियास ८२९ चौरसमैल प्रदेश मिळाला व ७७० चौरसमैल प्रदेश खोजासालेहीस्ट्रेट मधील आफगाणिस्थानस्थानच्या अमिरास मिळाला.

जर्मनी व स्विटझरलंड देशात प्रतिवर्षी २० लक्ष कांचेचे डोळे केले जातात; तसेच फ्रान्समध्यें १० लक्ष केले जातात. हे मुद्दपत्रें करून विस्तवाजवळ काम करणारे लोक विकत घेतात व हे डोळे सरासरी पांच वर्षें टिकतात असा अजमास आहे.

पंजाबच्या सरकारला सिमल्यास माण्यास प्रतिवर्षी अर्धा लक्ष रुपये लागतात. या पैकीं ९००० अफिसर्सनां जाण्या करितां, सरासरी १९,००० सरकारचे कागदपत्र आणण्या नेण्याबद्दल; व बाकीचे पैसे आफिसांतील लोकांस भत्त्याबद्दल खर्च होतात. सु० प०

पेन्शन घेऊन जाणारे किंवा चाकरीत [illegible] सरकारी कामदार यास जीं मा[illegible]ण्यांत येतात त्या संबंधाचे नियम [illegible]तीने पाळावे असें हिंदुस्थानसर[illegible] इंग्लंडसरकारास पुन्हा फर्मावलें

[illegible]लंडाने ऐर्लंडाकरितां जो एक जु[illegible]कायदा केला आहे तो रद्द करण्या[illegible] इंग्लंडातील स्त्रियांनीं अर्ज केला [illegible]व यावर १० हजार स्त्रियांच्या स[illegible] आहेत.

१८८९ सालच्या रपोटावरून समजतें [illegible] हिंदुस्थानांत १३२१००००००० [illegible]मीन पाटबंधाऱ्याच्या पाण्याने पि[illegible]वा पैकी सुमारे ८९ लाख ए[illegible] पाण्याने, सुमारे ७० लाख [illegible] कालव्याच्या पाण्यानें, सु[illegible]कर तलावाच्या पाण्यानें [illegible] खासगी पाटाच्या पा-

ण्यान पिकत आहे. ठा० अ०

हिंदुस्थानांतून येट इंग्लंड देशापर्यंत अफगाण मार्गानें आगगाडी करावी अशा संबंधाचा विचार हल्ली विलायतेंत चालूं आहे. असें झाल्यास मुंबईहून लंडन फायते सात दिवसांचा रस्ता ! द्रव्यवानास काय अशक्य आहे.

सन १८८७।८८ सालीं विलायतेस १६,११,४,००० रुपये रवाना होणार पैकीं ता० २१ जुलई पर्यंत ,७४,९७,००० रुपये रवाना झाले व बाकी १०,३६,४३००० ता० ३१ मार्च १८८८ चे आंत रवाना होतील.

हल्लींचे कमिशनर क्राफर्ड साहेब यांस हैदराबादेस कांहीं मोठ्या अधिकाराची जागा मिळणार म्हणून पुण्यांत बातमी आहे.

सरकाराकडून म्युनिसिपालिट्याकडे ह्या ह्या खात्याचे नोकर देण्यांत येतात, त्यांच्या विषयीं डायरेक्टरनीं व एज्युकेशन इन्स्पेक्टरनीं चांगला विचार करावा, व सरकारी नोकरींत असतांना जसें त्यांचे अजागी पगार वाढविले जातात, तसें ओहे त्यांचे संबंधानें कमेठीबर पडूं नये अशी काळजी घ्यावी असें सरकारानें कळविलें आहे.

सरकारी कामकाजाचे प्रत्येक खात्याचे रिपोर्ट इतके तयार होतात व तपशीलवार माहिती त्यांत इतकी दिलेली असते कीं, त्यामुळें खर्च फार वाढतो. या करितां हिंदुस्थान सरकारानें असें ठरविलें आहे कीं, कांहीं खात्यांचे रिपोर्ट तीन वर्षांनीं प्रसिद्ध करावे. म्युनिसिपाल, लोकलबोर्ड विद्या, आरोग्य, फौजदारी दिवाणी न्याय तुरुंग पोलीस, वेड्यांचीं इस्पितळें व जनरल रिपोर्ट इतके प्रतिवर्षी प्रसिद्ध करावे. आणि रजिस्टार, देवी, दवाखाने, हिंस्त्र पशूंच वध, संसर्ग जन्य रोग वगैरे खात्यांचे रिपोर्ट तीन वर्षांनीं प्रसिद्ध करावे.

न्या० सिं०

यंदाची म्याट्रिक्युलेशन परिक्षा प्रत्येक ठिकाणीं सोमवार ता० २१ नोवेंबर रोजीं सुरू होणार असून उमेदवारांनीं आपले अर्ज २१ आक्टोबरच्या आंत पाठवावे असें प्रसिद्ध झाले आहे.

आमचे स्वजाती भ्रष्ट झालेले बंधु ज्ञानोदयकार मोठ्या कोटिबाजपणानें म्हणतात कीं, गेल्या "ग्रहणाच्या वेळीं आमचा ज्ञानोदय छापला जात होता, त्याला ग्रहण न लागतां तो सुरक्षित पार पडला म्हणून आनंद वाटतो." या त्यांच्या कोटी क्रमाचे आम्हास हसूं येते. ग्रहण हे सूर्यचंद्रासारख्या तेजःपुंज वस्तूस लागत असून काळ्या कुट्ट अंधेरास तें कधींच लागत नाहीं हे आमच्या भ्रष्ट बंधुस कळत नाहींसें दिसतें. ज्यास चार चौघांत वागण्याची इच्छा असते त्यासच अब्रूची भिति पण एखाद्या दांभिकास त्याच्या अब्रूस कलंक लागण्याची भीति कधींच नसते! जें काळें किट्ट पोतेरें असेल त्याला मळण्याची भीति कधींच नसते, पांढऱ्या शुभ्र कपड्यास मात्र डाग पडण्याची विशेष भिती असे[illegible] अपिण सर्व पातकी [illegible]हात. [illegible]च भ्रष्ट [illegible]ला नरकाशिवाय दुसरी जागा मिळणार असतांही त्यास ग्रहण लागले नाहीं यांत नवल तें कोणतें! ज्ञानोदयकारांनीं प्रथमच आपल्यास ग्रहण लावून घेतलें असल्यामुळें व तें स्वतःच अमंगल राहुकेतु बनले असल्यामुळें त्यांस आता ग्रहण कोठून बाधणार; ग्रहणाची कलंक लागण्याची भिति आम्हां पवित्र हिंदुजनास आहे हे आमच्या बाट्या बंधुनीं लक्ष्यांत धरावें आणि मग असा कोटिक्रम करण्यास प्रवृत्त व्हावें असें आमचें त्यांस सांगणें आहे.

पु० वै०

एका डबींत तांदळ व पिंजलेला कापूस घालून त्यामध्यें मोत्यें ठेविलीं व ती डबी बंद केली म्हणजे पुढें कांहीं दिवसांनीं त्या मोत्यांपासून दुसरीं मोत्यें उत्पन्न होतात ह्या आख्यायिकेचा अनुभव कसा काय आहे असा १८७८ सालीं सिंगापूर येथें भरलेल्या रायल एशियाटिक सोसायटी पुढें प्रश्न निघाला, व तींत ही आख्यायिका खरी आहे असें कांहीं जणांनीं आपल्या अनुभवावरून सांगितलें. मि. एडूबिन्स्टीटर या नांवाच्या सिंगापूर येथील जवाहिऱ्यानें असें सांगितलें कीं आपण प्रत्यक्ष या गोष्टीचा अनुभव बघितला आहे. आतां ही गोष्ट खरोखरी ह्या प्रमाणें उत्पन्न झालेलीं मोत्यें समुद्रातल्या मोत्यांप्रमाणें तेजांत व वजनांत वगैरे नसतात. मि. स्ट्रीटर म्हणतो कीं मी जेव्हां डबींत मोत्यें घालून त्याचे बरोबर तांदुळाचे दाणे ठेविले होते ते असावे तसे होते, परंतु पुढें डबी उघडून बघतो तो तें तांदुळाचे दाणे पोंखरून फोल झालेले होते. यावरून गामच्या इकडील ज्या गप्पा व निरर्थक आख्यायिका म्हणून लोकांत प्रसिद्ध आहेत त्या अनुभवांतीं अंशतः तरी खऱ्या ठरण्याचा संभव दिसतो. मात्र हे अनुभव युरोपियनांनीं बघून प्रसिद्ध केले पाहिजे, म्हणजे आम्हास त्या विषयीं विश्वास पटेल नाहींतर नाहीं पटावयाचा.

नदी खालीं बोगदा — लंडन थ्रोन नवळ येम्सनदीचे खालून आणखी एक बोगदा करण्यांत आला आहे. वरून नदी व खालून गाडी! मोठा चमत्कार आहे.

धा० वृ०

सोलापूर तोतया मामलेदार — एका लबाड मनुष्यानें आपलें आडनांव बापट, व आपण मामलेदार असून माळशिरसास हल्लीं आपली नेमणूक झाली आहे, या प्रमाणें तिकडे जाण्यासाठीं कुर्डूवाडीच्या स्टेशनावर उतरलों असतां तेथें शिपायाची व आपली चुकामूक होऊन तो घोडा घेऊन निघून गेला, व एकंदर सामानही पुढें रवाना झाल्यामुळें नवळ खर्चास देखिल कांहीं उरले नाहीं या कारणानें मी मोठ्या अडचणींत पडलों आहे, करितां कृपा करून कांहीं रुपये उसनवार द्याल तर मी तुमचा आभारी होईन व गांवीं जाताच तुमचे रुपये परत करीन अशा थापा देऊन लोकांपासून पैसे उपटण्याचा क्रम चालविला होता. एक ठिकाणीं तर या मनुष्यानें आपलीं ज्यास्त साख दिसावी म्हणून आपले हातांतील छलेखी गहाण ठेवण्यास काढले होते, पण एवढा थोरला गृहस्थ कांहीं प्रसंगानें आपल्यांस पैसे मागतो तर ते गहाण ठेवून देणें उचित नाहीं म्हणून पैसे देणारानें त्यास ते तसेच दिले! असे त्यानें बऱ्याच लोकांपासून पैसे उपटले, तेव्हां बोभाटा होऊन अखेर हे रावसाहेब बार्शी तालुक्यांत पकडले गेले; व हल्लीं त्यांजवर खटला झाला आहे असें कळतें.

याचप्रमाणें थोडे दिवसांपूर्वी येथून नवळच पर हद्दींतल्या एका गांवीं एक तोतया फौजदार आला होता असें म्हणतात. त्याची हकीकत तर फार विलक्षण ऐकतों ती अशी कीं, एक फौजदार, जमादार ५।६ शिपाई व अशी मंडळी एक कैदी बरोबर घेऊन सदर्हू गांवीं गेली. तेथें चावडींत उतरून एका चोरीच्या संबंधानें सदर्हू कैद्याची तपासणी चालविली, व त्यास खूप चोपलें, तेव्हां तो कैदी कबूल होऊन त्यानें आपण चोरी केली व तो माल या गांवांत अमुक सावकाराचे येथें ठेविला आहे म्हणून सांगितलें. त्यावरून फौजदार साहेब हे कैदीस घेऊन त्या सावकाराचे येथें गेले, व [illegible] वचे पाटील कुळकर्णी आणि पंच बेलावून आणून त्याच्या समक्ष सावकाराच्या घराचा झाडा घेतला, व सुमारें २।३ हजार रुपयांचा विषय जप्त करून चावडींत आणून ठेवला. नंतर जेवणखाण वगैरे आटपून मंडळी निजली. दुसरे दिवशीं पहांटेस चावडींत येऊन पाहातात तों फौजदार नाहीं, जमादार नाहीं, शिपाई नाहींत, कैदी नाहीं. व सावकाराचे येथून जप्त करून आणलेला मालही नाहीं ! ! ! याचें नांव धाडस !

"नगर, पुणें आणि ठाणें या जिल्ह्याच्या शींवसंधिवर हारिश्चंद्र नामक एक पर्वत आहे. तेथील हवा स्वच्छ असून तेथील पाणी गंगायमुनाप्रमाणें किंवा त्याहून पाचक रुचिकर असें असून तें स्थान केवळ प्राचीन मुनिवर्यांचें तपस्थान आहे विश्वामित्रऋषी तेथें तप करीत असत. केदारेश्वर आणि हारिश्चंद्रेश्वर अशी तेथें महालिंगें आहेत. प्राचीन तपोनिधींची खूण देऊन तत्कुलोत्पन्नांस म्हणजे ब्राह्मणांस असें सुचवितों कीं, त्यांनीं आपल्या कुलपरंपरागत चालत आलेल्या क्रमाप्रमाणें वेदशास्त्र पठण करण्यासारखें तें स्थळ आहे. आणि ब्राह्मणांनीं याच स्थलावर आतां आलें पाहिजे. त्यांनीं आपल्या वेदशास्त्रांची जोपासना केली पाहिजे. याकरितां तेथें रहाणाऱ्या दहा कुटुंबांची सोय होईल अशी आम्हीं योजना केली आहे. तर ब्राह्मणांनीं आपल्या पूर्वज कृतीस अनुलक्षून अध्यापन करणारे गुरु यांसह तेथें रहाण्याची इच्छा दर्शवावी आणि आपली नांवें सुर्योदयाचे म्यानेजरास कळवावीं इच्छा एवढीच आहे कीं, धर्मरक्षण व्हावें, आणि धर्मपुस्तकांचेंही रक्षण व्हावें. आणि ती शेवटास नेणेंही ब्राह्मणांवरच अवलंबून आहे. याकरितां उत्सुकांनीं आपलीं नांवें कळवावीं म्हणजे सर्व सोई करून देण्यांत येतील"

क०

☞ हें पत्र आकोला येथें कै० बा० खंडेराव बाळाजी फडके यांचे "वऱ्हाडसमाचार" छापखान्यांत [illegible] फडके यांनीं छा० प्र[illegible]

[illegible]आश्रा दाखवि[illegible] होऊन विचारा आई [illegible] मात्र मुकला अ-

[illegible]त्याना [illegible]जास क्राइस्ट [illegible] [illegible]द होतें साप्र[illegible]

साहात्माही " ३ " " ८८
साल अखेर " ७ " " १८८
किरकोळ अंकास..................४

नोटिशी बद्दल
१० ओळीचे आत रु १
पुढें दर ओळीस ०१०६
दुसरे खेपेस ०१

Per annum in arrears 7 " 12. 8as
Six monthly............3 " 8 as
Single copy.............................. 4as

Advertisements.
Below 10 lines...2as
Per line over 10...4as
Repetition per line 3as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XXI AKOLA MONDAY 22 AUGUST 1887 NO 33
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख २२ माहे आगष्ट सन १८८७ इ० अंक ३३

SUCCESS TO AMERICA !!!
THE ELECTRO-GALVANIC
CANADIAN GOLD RING.
MOST FASHIONABLE WORKMANSHIP AND NEATLY MADE
SUITABLE TO EVERY GENTLE MEN AND LADIES.

It may not be known to all that America stands the first in Scientific dignity whereas the Electric productions of the said continent will no doubt, satisfy the perfect requirements of the public. We think it not out of place to mention here, that the Electric Rings will no doubt cure such patients whose nervous complaints have baffled the skill of Medical men- so much so-that we may say it cures all the maladies to which the human body is heir by purifying the blood which is the source of life.

	Rs. A. P.
Price Each	3 0 0
Packing and Postage	0 6

...ement of finger is requested ...mber of the Ring should be ...

Na... n be engraved according to order.

HARRISON & Co.,
Sole Importers,
64, *Mirzapur Street, Calcutta*

पत्रव्यवहार.

ह्या सदरा खालील मजकूर पत्रकर्त्या च्या मतास मिळून असतील असें समजूं नये.

रा. रा- वऱ्हाडसमाचार पत्र कर्ते यांस साष्टांग नमस्कार वि. वि. खालीं लिहिलेल्या ओळीस आपल्या येथ्या अंकांत जागा मिळेल अशा आशेनें पाठवीत आहे. मर्जी वाटल्यास त्यांस कोठें तरी एका कोपऱ्यांत जागा द्यावी.

गेल्या मंगळवारीं येथील नेटीव्ह जनरल लायब्ररीच्या ... त कोणी अमेरिकन बाई येथें आल्या आहेत त्यांनीं इंग्रजींत व्याख्यान दिलें. व्याख्यान देणाऱ्या बाई इंग्रज तशांत इकडील महापापि नरक वासांत जाणाऱ्या लोकांवर उ... र करून त्यांनां मोक्षाचा खरा मार्ग ... विण्याच्या बुद्धीनें मुद्दाम अमेरीकहून इकडे आलेल्या व व्याख्यानाला येण्याबद्दल अमंत्रण करण्या करितां जी जाहिरात काढलेली त्यांत बाईची पुष्कळ सुस्ती केलेली असे पाहून इतर मंडळी बरोबर मी हो व्याख्यानास गेलों होतों. बाई पाद्र्यांच्याच मेळ्यांतील असल्या मुळें व्याख्यानांत काय विषय निघणार हें मला अगोदरच कळून आलें होतें. पण बाईच्या वक्तृत्व शक्ती बद्दल पुष्कळ तारिफ केली असल्या मुळें ती पहाण्या करितां मुद्दाम मी गेलों होतों. व्याख्यानास समाज बराच जमला होता. खुद्द मे. डायरेक्टर साहेब आले होते.

आपण सर्व पातकी आहोंत. आपल्याला नरकाशिवाय दुसरी जागा मिळणार नाहीं. आपल्या पापां पासून मुक्त होऊन आपलें तारण होण्याला ख्रिस्ताशिवाय दुसरा मार्ग नाहीं इत्यादि पाद्री लोकांचे नेहमीचे रडगाणें त्यांनीं सर्व व्याख्यानभर लाविलें होतें. ख्रीस्ती श्रुतिमधुन "मी तारण करण्यास समर्थ आहें" "मी तुझा उभा करण्यास समर्थ आहे" तुझ्या बारीक सारिक सर्व पातका पासुन तुला मुक्त करण्यास मी समर्थ आहें" इत्यादि येशूच्या मुखांतील वाक्यें घेऊन बाई त्यांचें प्रतिपादन करीतहोत्या. त्यांत देवाची व येशूची पतित झालेल्या मनुष्याविषयीं प्रीति व ममता यांचे बाईनें चांगलें वर्णन केलें. व्याख्यानाचा मुख्यविषय काय तो हा होता. त्या संबंधानें उगीच चर्चा करून आपली जागा अडविणें मला बरें दिसत नाहीं. बाईनें खुद्द आपल्या विषयीं ज्या कांहीं गोष्टी सांगितल्या त्यांपैकीं पुष्कळ मला अगदीं असंभाव्य व खोट्या वाटल्या ह्मणून त्या संबंधानें मात्र दोन शब्द येथें लिहितों.

" बाई ह्मणाल्या मी तुमच्या सारखीच पातकी होते पण मी आपलें पातक ख्रिस्ताला सांगितल्या बरोबर त्यानें मला क्षमा केली व तेव्हां पासून माझें तारण झालें आहे. ज्या दिवशीं किंवा ज्यारात्रीं या बाईचें तारण झालें त्या दिवसाचें वर्णन तिनें मोठ्या मोहक रितीनें केलें. या बाई आमच्या सारख्याच पूर्वीं पातकी, असतील परंतु त्यांनीं ख्रिस्तावर आपला भरंवसा ठेविल्या बरोबर त्यांना सर्व अपराधांची क्षमा होऊन त्यांचें लागलेंच तारण झालें हें त्यांना कसें समजलें असेल तें समजो. बाईच्या ह्मणण्या प्रमाणें त्यांचें तारण झालेंच असेल तर हें तारण आमच्या धर्मा प्रमाणें कांहींच नाहीं आमच्या धर्मांत तारण ह्मणून जें सांगितलें आहे त्यापेक्षां याची योग्यता फार कमी आहे असें ह्मटलें पाहिजे. आमच्या धर्मांतलि तारण म्हणजे जन्म मरणापासून मुक्तता मिळून परमेश्वराजवळून सरूपता, समीपता, सायुज्यता, किंवा सलोकता यांपैकीं कोणचा तरी एक मोक्ष मिळाला पाहिजे. या बाई तर अद्याप मृत्युलोकांच्या फेऱ्यातच गटंगळ्या खात आहेत मग यांचें तारण कसलें झालें? तेव्हां बाईचे एक तर तारणच झालें नाहीं किंवा झालें असेल तर ते आमच्या धर्मांतील तारणा पेक्षां फारच कमी योग्यतेचें आहे. व ख्रिस्ती धर्म स्विकारल्या पासून जर हेंच तारण मिळत असलें तर तें आम्हांला नको हो. आमच्या धर्मांत सांगितलेला मोक्ष आम्हांला अधिक योग्यतेचा वाटतो. बाईच्या सांगण्या प्रमाणें मोक्ष आम्हांला स्नानाच्यावेळीं " पापोहं पाप कर्माहं " इत्यादि वाक्यांनीं परमेश्वराची प्रार्थना केली असतां दररोज मिळतो.

बाईनें पैशासंबंधानें निरिच्छता दाखविली व मला अन्नवस्त्र माझा येशू दतो तेवढेंच पुरें आहे असें म्हणुन दाखविलें.ही गोष्ट जरा अतिशयोक्तिची दिसते. या बाई पाद्रींमंडळां पैकींच एक असाव्यात असें मला वाटतें. अमेरिका, इंग्लंड, स्काटलंड वगैरे देशातून इकडे ख्रिस्ती धर्माचा प्रसार करण्या करितां जे लोक येतात त्यांची सोय त्या त्या देशांतील धर्मप्रवृत्तक मंडळ्यांनीं यथास्थित केलेली असते. या कामासाठीं मोठालीं भांडवलें जमवून त्यांतून येणाऱ्या मंडळींना पगारा प्रमाणेंच नेमणुकी करून दिलेल्या असतात. त्यांच्या योगानें या लोकांची अन्नवस्त्र व दुसरें ऐषआरामाचे पदार्थ यांची येथेच्छ सोय होते. आमच्या देशांतील हरदास पुराणिक भट भिक्षुक वगैरे याच वर्गांतील लोकांप्रमाणें दारोदार भिक्षा मागण्याचा प्रसंग यांना कधींच येत नाहीं. केवळ परोपकार बुद्धीनें इकडे येऊन धर्मबोध करणारे पाद्री फारच थोडे निघतील. किंवा त्याचा तरी संशयच आहे पाद्री होणें हा एक प्रकारचा रोजगारच तिकडे आहे. इतर खात्यांत जसें तिकडून लोक परीक्षा देऊन येतात तसेंच पुष्कळ लोक धर्मोपदेशक बनून येतात. त्यांचा अन्नवस्त्राची व इतर लागणाऱ्या पदार्थांची सोय परभारेंच झालेली असते. शिवाय कुटुंब वाढत चाललें म्हणजे नेमणूक ही त्या प्रमाणें वाढत असते. अशा रितीची चैन असल्यावर बाहेरून पैसा मिळविण्याची इच्छा कशाला पाहिजे.

बाईनें म्हणतां म्हणतां असें बोलून दाखविलें कीं ख्रिस्ताला शरण गेलें असतां आईबाप इष्टमित्र वगैरेंना सोडून आल्या बद्दल मागाहून दुःख कधीं वाटणार नाहीं. व दुसरा कोणत्या ही प्रकारचा पश्चात्ताप होणार नाहीं. ज्याला अशा रितीचा पश्चात्ताप झाला आहे असा एकही मनुष्य सांपडणार नाहीं ही गोष्ट अगदीं खोटी आहे. हिंदुस्थानांतील आज पर्यंत जे लोक पाद्री लोकांच्या भुलथापांस भुलून स्वधर्म भ्रष्ट झाले आहेत त्यापैकीं निदान तीन चतुर्थांश लोकांना आपला धर्म सोडल्याबद्दल पश्चात्ताप होत आहे व वर्तमान पत्रांतून त्यांचीं पश्चात्तापदर्शक पत्रें पुनः पुनः वाचण्यांत येत आहेत. मी अलिबागेंत असतां मला स्वतः व माझ्या एका मित्राला कांहीं दिवस तेथील पाद्री लोकांनीं घेरून टाकिलें होतें. त्यांच्या मोठ मोठ्या मोहक थापांना भुलून माझा मित्रतर फसलाच व मीही अगदीं फसण्याच्या बेतांत आलों होतों परंतु शिकस्तीनें वांचलों. हल्लीं माझ्या मित्राची मला कधीं कधीं पत्रे येतात त्यावरून झालेला पश्चात्ताप पूर्णपणें दिसून येत आहे. पाद्री लोकांनीं ज्या ज्या आशा दाखविल्या त्या सर्व निष्फळ होऊन बिचारा आईबापांना व इष्ट मित्रांना मात्र मुकला अशीं शेकडों उदाहरणें नेहमीं आपल्या पहाण्यांत येतात व त्यांवरून या बाईचें म्हणणें अगदीं खोटे दिसतें. मला वाटतें बाईंना अद्याप आपल्या देशांतील लोकांची फारशी माहिती झाली नाहीं.

बाईनी येशूच्या दैविक शक्तिबद्दल पुष्कळ सांगितलें. माझ्या मतें येशू ही आपल्या सारखाच एक मानवी प्राणी होता व ज्या आधारा वरून त्याला देवाचा पुत्र म्हणतां येईल त्याच आधारावरून आपल्यांतील रामकृष्ण, रामदास, तुकाराम इत्यादि अवतारी मानलेल्या पुरुषांनां परमेश्वराच्या अंशा पासून झालेले मानले पाहिजे— येशूच्या संबंधानें माझ्या नुकती एक चमत्कारीक गोष्ट वाचण्यात आली ती अप्रासंगिक होणार नाहीं असें वाटल्या वरून येथें लिहितो.

प्रसिद्ध कोशकार कै० रघुनाथ शास्त्री गोडबोलें यांचा भारत वर्षीय प्राचीन ऐतिहासिक कोश वाचीत असतां " म्लेंछ " शब्दा खालीं लिहिलेला मजकूर पहाण्यांत आला. शास्त्रीबुवा म्हणतात म्लेंछ म्हणजे अस्पष्टभाषा बोलणाऱ्या भूतपिशाश्चादिकांच्या अंशापासून झालेल्या पश्चिमेकडील व वायव्येकडील रानटी जाती भारती युद्धाच्या वेळीं हिंदुस्थानांत पुष्कळ आलेल्या होत्या त्या वेळेचे आपले प्रसिद्ध व्यासमुनी यांना चांगलें माहीत होते व त्यांची योग्यता हें पूर्णपणें जाणत असत. यांचें सर्व नांव कृष्ण द्वैपायन व्यास हें त्यांच्या लक्षांत न राहिल्यामुळें द्वैपायन हा कठीण भाग गाळून ते यांना कृष्ण व्यास याच नांवानें बहुधा ओळखीत असावे. कृष्णव्यास याचा ही त्यांच्या हातून पुष्कळ अपभ्रंश झाला असावा. कृष्ण याचें क्रष्ण होऊन पुढें क्रिस्ट झालें असावें. अशा रीतीनें प्रसिद्ध बंगाली गृहस्थ कृष्णदासपाल याचें नांव क्रिस्टोदास पॉल असें झालेलें प्रसिद्धच आहे. आपल्यांतील खालच्या प्रतीच्या लोकांना जोडाक्षराचा उच्चार चांगला करितां येत नाहीं. व्याकरण याबद्दल ते इयाकरन ह्मणत असतात. त्या प्रमाणेंच " व्यास " बद्दल यियास झालें असावें. पुढें " य " व " ज " याचा अभेद आहेच. त्या योगानें यियास याचे " जिजास " किंवा जझिस झालें व कृष्णव्यास या बद्दल ते क्रीस्ट जीजास म्हणूं लागले पुढें ते लोक स्वदेशीं गेल्यावर हें प्रसिद्ध नांव व त्याची योग्यता त्यांच्या ध्यानांत राहिलीच होती व पुढे पुत्रपौत्र परंपरेनें पुढील संतति पर्यंत हें नांव लोकांच्या लक्षांत राहिलें असावें पुढें त्या लोकांत ज्यासमाच्या तोडीचाच जेव्हां कोणी पुरुष निघाला तेव्हां त्या प्रसिद्ध मुनीचें नांव अपभ्रष्ट करून त्यांनीं याला दिलें असावें. हाच पुरुष जीजास क्राइस्ट होय. ज्यासांना ४ पट्ट शिष्य होते त्याप्रमाणें क्रिस्ताला ही होते,

प्यासाची शिष्ट जैमिनी तसाच क्रिस्ताचो "नान"

या प्रमाणें शास्त्री बुवांनीं या दोन पुरुषांच्या नांवात चमत्कारिक सादृश्य काढिलें आहे. शास्त्री बुवांची सर्वच कल्पना खरी असेल असें मी म्हणत नाहीं. तथापि ती मोठी कुशलतेची व विचार करण्या सारखी आहे यांत संशय नाहीं. असो.

व्याख्यानांत आम्हाला ऐकण्या सारखी बाईची हावभाव युक्त वक्तृत्व शक्ती मात्र होती. आम्हाला फायदा काय तो हाच झाला. बाईचें सर्व भाषण नाटकांतिल एखाद्या पात्रा प्रमाणें जसा पाहिजे तसा उंच नीच सूर, अवेग, उद्वेग आणि निरनिराळे अंगविक्षेप यांनीं पूर्ण होतें. एकंदरींत या पाद्री मंडळींची लोकांच्या मनांत ठसेल अशा मोहक रितीनें आपलें काम चालविण्याची शैली उत्तम खरी. साळे भोळे लोक फसतात ते बहुत करून याच बाह्य देखाव्याला भुलून फसतात. एवढ्यासाठीं या पासून आमच्या लोकांनीं नेवटें दूर रहावेल व याचा परिणाम आपल्या मनांवर जिकडून न होईल अशा रीतीनें या लोकांशीं संबंध ठेवावा, असें मला वाटतें.

एक
श्रोता.

वऱ्हाडसमाचार

मिती भाद्रपद शुद्ध ४ शके १८०९

लोअर व हायर स्टांडेच्या परीक्षा.

गेल्या रेसिडेन्सी आरडरमध्यें लोअर व हायर स्टांर्डडच्या परीक्षे संबंधाचे मागिल नियम रद्द करून नवें टरविलेले नियम प्रसिद्ध झाले आहेत. हे नियम अगदीं निर्दोष आहेत असें जरी म्हणतां येणार नाही. तथापि पूर्वींच्या नियमापेक्षां पुष्कळ अंशानीं चांगलें आहेत व यांत सुधारणा पुष्कळ केली आहे असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. मागिल व हे नियम यांत बराच फरक झाला आहे, व त्यामुळें जुन्या नियमा प्रमाणें परीक्षेची तयारी करून आतां आजपर्यंत केलेल्या अभ्यासाची व मिळविलेल्या माहितीची उजळणी सुरूं करण्याच्या बेतात असलेल्या उमेदवारांत बरीच गडबड झाली असेल व ज्याज्या कामदारांच्या माथ्यावर ही परीक्षा अवश्य म्हणून बसविली आहे त्यांपैकीं पुष्कळांचे धाबे दणाणून गेले असेल यांत संशय नाहीं.

आजपर्यंत ह्यापरीक्षा तहसिलदार क्लार्क आफ कोर्ट यांना मात्र अवश्य दिल्या पाजे होत्या; नायब तहसिलदार व डेपुटी क्लार्क आफ कोर्ट यांना जरूर दिल्याच पाहिजेत असें नव्हतें. परंतु आतां नवीन नियमा प्रमाणें कामावर रुजूं झाल्या पासून सहा महिन्यात जी प्रथम परीक्षा होईल तिला यांत बसले पाहिजे. प्रथम खेपेला नापास झाल्यास हरकत नाहीं. परंतु दुसऱ्या खेपेस नापास होऊन त्यांनीं चांगलाशी मेहनत केली नाहीं, असें जर या परीक्षकांच्या दृष्टीस आले तर ते नौकरीस मुकल्या सारखें आहेत. हा नियम बरा आहे असें म्हणण्यास हरकत नाहीं. आपल्या वऱ्हाडांत केवळ मोठ्या कुळांत जन्मलेले किंवा वतनदार आईबापांचे पोटीं आलेले याच शिफारशीवर पुष्कळ बडे लोक मोठाले कामदार होऊन येतात व बढती वगैरे अशांनाच मिळत असते. तेव्हां अशी लोकांची संख्या या नियमानें कमी होऊन जे खरोखर त्या त्या जागानां लायक आहेत व ज्यांच्या अगांत खरी विद्वता व गुण आहेत त्यानां पुष्कळ उत्तेजन येणार आहे. मुंबई इलाख्यांत रेव्हेन्यु खात्यांत ग्रयाज्युएट लोक नवीन लावतात त्यानां अशाच अटी ठेविलेल्या आहेत. परंतु त्यांची पाहिल्या परिक्षेची मुदत १८ महिन्याची असते. इकडील ६ महिन्याची मुदत निदान नवीन लागणाऱ्यांना तरी फारच कमी वाटणार आहे. मुंबई इलाख्यांतील या परीक्षेच्या नियमांत व इकडील नियमांत दुसरें अंतर हें आहे कीं तिकडे नवीन नियमांनीं जे ग्रॅज्युएट नाहींत अशा लोकांनां हायर लोअरला बसण्याची थोडीशी सवड ठेविली आहे. म्हणजे दरमहा ३० किंवा त्यावरील पगावर ज्यांनीं रेव्हिन्यु खात्यात ५ वर्षांवर नोकरी केली आहे त्यांना या परीक्षेस बसण्याची सवड दिली आहे. आपल्या इकडे ५० रुपयाच्यावाली मुळींच परवानगी नाहीं यामुळें ३०, ३५ किंवा ४० रुपयांवर नौकरी करीत असलेल्या चांगल्या हुषार लोकांना ५० रुपये पगार होईपर्यंत वाट पाहात बसावें लागेतें. इकडे रेसिडेंट साहेब लक्ष देतील तर या लोकांवर फार उपकार होतील.

यंदा कॉंट्रेक्ट आक्ट, मुनसिपाल लॉ लोकल बोर्ड लॉ वगैरे कांहीं पुस्तकें जास्ती घातली आहेत व हे नियम अक्टोबरच्या पहिली पासून अमलांत यावयाचे असल्या कारणानें यंदाच्या उमेदवारांची बरीच तारांबळ होणार आहे. यासाठीं अमलबारीची मुदत पुढें ढकलली असती तरी बरें होतें किंवा हे नियम तर महिना दोन महिने अगोदर यावयाचे होते. हल्लीं लोअर व हायर या दोन्हीं परीक्षांनां तींच पुस्तकें वाचावीं लागतात. फरक म्हणून एवढाच कीं त्यांचे प्रश्न मात्र निरनिराळे असतात. लोअरचे प्रश्न सोपे असून हायरचे त्यापेक्षां जरा कसून काढलेले असतात. अशा रीतींचा फरक ठेवण्यापेक्षां लोअर मधील कांहीं पुस्तकें कमी करून तीं हायरला ठेविलीं व अशा रीतीनें दोहोंत फरक ठेविला तर बरें होईल असें आम्हांस वाटतें. लोअरला जे कायदे वाचावे लागतात त्यांत बरेच कायदे असे निघतील कीं त्यांचा उपयोग लोअर पास झाल्यावर बहुधा ज्या जागांवर काम करावें लागतें तेथे होत नाहीं उदाहरणार्थ यंदा नवीन घातलेले कायदे पहा. याकरितां असले कायदे हायरच्या वेळेस विचारावेत असें आमचे मत आहे. असें केलें असतां या दोन परीक्षेंत फरक चांगला राहून लोअरवाल्यांना सोपकरही वाटेल.

परीक्षा वर्षांतून दोन वेळा घेण्या विषयीं आम्हीं मागें एकदा लिहिले होतेंच. जरूर वाटल्यास दुसरून एकदा एप्रील महिन्यांत परीक्षा घेण्याचे अलिशान रेसिडेंट साहेबांनीं वचन दिलें आहे. आम्हांला वाटतें हे नवीन नियम अमलांत आल्यावर ही जरूर दरवर्षीं पडेल व त्यामुळें दुसरी परीक्षा कायमचीच करावी लागेल.

जागे संबंधानें थोडीशी सुचना करणें अवश्य आहे. दरवर्षीं या परिक्षा उमरावतीसच होत असतात त्यामुळें वऱ्हाडांतील प्रत्येक जिल्ह्याच्या उमेदवाराला तेथें जावे लागतें. या करितां एज्युकेशन कान्फरन्स प्रमाणें परीक्षेला एकवर्षीं उमरावती व दुसऱ्या वर्षीं आकोल्यास कायम करावी. लांबलांबून येणाऱ्या उमेदवारास सोपें पडेल. यद्यपि उमरावती सदरस्टेशन आहे तथापि आकोल्याला निदान या गोष्टींत तरी हा मान एक वर्षाआड दिला असता वावगें दिसणार नाहीं. या सर्व गोष्टींचा मे. कमिशनर साहेब व आलिशान रेसिडेंट विचार करतील अशी आम्हीं आशा करितों.

सरकारांतून योग्यतेबद्दल ज्याला परवाना मिळेल त्यानेच वैद्यकीचा धंदा करावा अशा बद्दल सरकारा जवळ कायदा मागण्या बद्दल कलकत्यांतील कांहीं लोक प्रयत्न करित आहेत ते पाहून आमच्या इकडील मुंबईकडे ही कांहीं मंडळी हुळहुळली आहे. मागे सालीं असाच बूट निघला होता व त्यावेळेस मुंबईचे माजी प्रसिद्ध डाक्टर सखाराम अर्जुन हे या मंडळीचे अध्वर्यु होते. या मंडळीचे हुबहुब चित्र नाट्यकथार्णवकर्ते रा० रा० शंकरराव रानडे यांनीं आपल्या एका नाटकांत फारच सुरेख रीतीनें काढिलें. अलिकडे अशा रितीनें कायदे सरकाराजवळ मागण्याचे फारच बंड माजत चालले आहे. जो उठतो तो कांहीं तरी कायदा मागायला पहातो. हें बंड बहुतकरून मुंबईंत रलेम ऑफ्डरस पास किंवा नापास झाल्या बरोबर गल्लोगल्ली १०—२० बाटल्यांचें दुकान मांडून त्यावर "डाक्टर अमुक अमुक एल्. एम्. आन्ड एस. अशा फळ्या मारून गिऱ्हाईकाची वाट पहात बसणाऱ्या आधुनिक वैद्यांनीं काढलें असेल यांत संशय नाहीं. आपला धंदा चांगला चालत नाहीं व खरोखर गुणी व विद्वान अशा एतद्देशीय वैद्यानां व हकीमांना चांगले पैसे मिळतात हे या मंडळीला सहन होत नसेल खरें. या मंडळीचें मुख्य शस्त्र काय आहे कीं एतद्देशीय वैद्यांना औषधाची माहिती चांगली नसते व ते अज्ञानानें एखादे समयीं प्राणहानि होण्यास कारण होतात. परंतु हीच गोष्ट सर्वांशीं नवीन डाक्टरांना लागूं पडते. आतां आमच्या देशीं वेड्यांत पोट भरण्या साठीं कांहीं तर्कीं औषधें देऊन नांवाला धंदा करणारे लोक निघतात खरें. आकोल्यांत देखील पटकी जारीनें सुरूं होती त्यावेळीं अशा लोकांपैकीं पुष्कळांचें फावलें होतें. परंतु यावरून सर्व एतद्देशीय वैद्यशास्त्राला हरताळ लावणें कधीं योग्य होणार नाहीं. चुकीनें किंवा निष्काळजीनें प्राणहानि झाल्याचीं उदाहरणें इंग्रजी वैद्यांत तर नेहमी आढळून एतात.

सध्यां मुंबईंत असलेले बडोद्याचे प्रसिद्ध डाक्टर भालचंद्र यांनीं या मंडळीच्या बडबडण्यांत तथ्य कितो आहे हें नुकतेंच पत्र द्वारें सिद्ध करून दाखविलें आहे. आपले वैद्यकग्रंथ शास्त्रविधेत इंग्रजी ग्रंथां प्रमाणें नसतील. पण रसायन पदार्थांचे गुणावगुण विवेचन वगैरे गोष्टींत ते किती चांगलें आहे ही गोष्ट पाश्चिमात्य वैद्यां पैकीं उत्तम म्हणून नावाजलेल्या वैद्यांनीं देखील कबूल केली आहे या वरून आमच्या देशी वैद्यांच्या व हकीमाच्यां पोटावर पाय आणणाऱ्या मंडळींचें म्हणणें निरर्थक आहे हें दिसून येईल. सरकार असा कायदा करण्यापूर्वीं लोकांच्या प्रवृतिकडे लक्ष देईलच. इंग्रजींत एक म्हण आहे कीं "चांगली दारू असली म्हणजे ती विकण्याच्या दुकानावर लोकांचें मन आकर्षण करणारें कांहीं चिन्ह लागत नाहीं" हीच गोष्ट सर्व धंद्यांत लागूं पडते. जे लोक कसें तरी पास होऊन वकिली करीत असतात त्यांना सोडून लोक ज्या प्रमाणें नांवाजलेल्या वकिलां कडे धावत जातात त्या प्रमाणेच लोक नांवाजलेल्या वैद्या कडे जातीलच मग तो देशी असो कीं इंग्रजी असो. ज्याच्यां अंगांत खरें सामर्थ्य आहे तो अशा प्रकारचा कायदा मागण्यास तोंड कधीं पसरणार नाहीं.

खंबायतच्या प्रकरणांत नेमिलेल्या कमिशनरानीं मि. वुईलसन यांस दोषी ठरविलें होते व त्याचा ठराव मुंबई सरकारनें कायम करून विलायतेस स्टेट सेक्रटरी कडे मंजुरीसाठीं पाठविला होता त्याचा निकाल सेक्रटरीसाहेबांनीं करून तो ठराव रद्द केला आहे. मि. वुइलसन साहब निर्दोषि ठरून मुंबई सरकारचा ठराव चुकीचा आहे असें लाडक्रास यांनीं आपलें मत दिलें आहें. अशा प्रमाणें निकाल झाल्या बद्दल थोड्या दिवसा मागें एक गप्प उठली होती. पण ती गप्पच असेल असें आम्हांस वाटलें होते. एकंदरींत सत्तेपुढें शहाण पण चालत नाहीं असें आपल्यांत म्हणतात त काहीं खोटें नाहीं. लार्ड रि सारख्या विचारवंत व न्यायी गव्हरनरानें ठराव कायम केला व तो लार्डक्रास यांनीं रद्द केला. काय आधारानें नकळें. असो मि. वुईलसन यांच्या गैरवर्तनानें सगळ्या सिव्हिल सर्व्हिसवर काळोखा आली होती ती या निकालानें दूर झाली हे पाहून आम्हांस आनंद होतो मग न्यायानें झालेला ठराव रद्द झाल्या बद्दल आम्हांस किती का वाईट वाटेना. मि. वुइलसन साहेब राजीनामा देणार असें हीं समजतें. दोष मुक्त झाल्यावर राजिनामा का? हें असंबद्ध दिसतें. खरें चौकशी चालली असतां ज्या गो—

बाहेर आल्या त्यांच्या योगानें कदाचित. साहेब बहादुरांना पुन्हा इकडे काम करण्यास लान वाईट असेल; किंवा आपल्या वर असेच घाणरडे आरोप इकडील खोटे लोक पुनः आणतील अशी त्यांस कदाचित घास्ती पडली असेल. खरें कारण परमेश्वर जाणें.

उमरावतीचे डे० कमिशनर कर्नल टामसन यांस गेल्या बुधवारीं प्रातःकाळीं पटकीच्या आजारानें देवाज्ञा झाली हें कळविण्यास आम्हांस फार दुःख होत आहे. कर्नल साहेबांची प्रकृति बरी होत चालली होती पण दुखण्यानें एकदम उलट खाल्या मळें शेवटीं त्यांचा अंत झाला. हे गृहस्थ आपल्या कामांत मोठे वाकबगार असून एतद्देशीय लोकांस मोठ्या ममतेनें वागवीत असत व त्यांना योग्य मान देत असत. शिवाय हे चांगले विद्वान असून शास्त्रीय विषयावर परिश्रम करण्याचा यांना मोठा नाद असे. हें वर्तमान पत्रांत कधीं कधीं लिहित असत असें हो म्हणतात. यांच्या मृत्यूचें दुःखकारक वर्तमान ऐकून यांच्या युरोपियन व एतद्देशीय सर्व मित्रांस परम दुःख होईल यांत संशय नाहीं. परमेश्वर यांच्या आत्म्यास स्वर्गीं शांती देवो.

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 22 1887

We have been requested by the Honorary Secretary of Lady Dufferin's Fund Berar Branch, to publish the following:-

LADY DUFFERIN'S FUND,
BERAR BRANCH,
AMRAOTI.

Proceedings of a General Meeting convened on the 16th July 1887 at the Court-House of the Commissioner H. A. D. pursuant to notice dated 10th July issued by the Honorary Secretary.

Present.

Leslie S. Saunders Esquire, B. C. S. President

Members

Colonel R. S. Thompson, Officiating Deputy Commissioner Amraoti.

Surgeon Major C. Little, M. D. Sanitary Commissioner H. A. D.

Shriram Bhikaji Jatar Esquire B. A. Director of Public Instruction H. A. D.

Surgeon R. B. Roe, M. D. Civil Surgeon, Amraoti.

Deorao Vinayak Esquire, Vakil Akola

Fred: D. Straunach Esquire, Agent Bank of Bombay at Amraoti Honorary Treasurer.

Purshotam Rao Esquire, (Judge Small Cause Court Amraoti.) Honorary Secretary

1 Read correspondence referring to endorsement of Government securities of the Funds investing.

It was resolved that all funds so invested, or to be invested in the future, should be on paper endorsed in the official designation of the President, Berar Branch Committee, countess of Dufferin's Fund as per special recent concession by Government.

2 That to the above purport the Honorary Treasurer be instructed to oblige by tendering an early compliance.

3 That the Comptroller of accounts, Hyderabad, be addressed regarding the future custody of the Committiee's securities, and the drawing of the periodical interest falling due thereon.

4 Further in disposal of this detail of the business before it, the Committee assembled desire that its sense of obligation to Her Excellency the Lady President and the Central Committee for obtaining on its application the Financial concession just availed of, be recorded and communicated to the *Central Committee*.

II Read statement of receipts and expenditure up to 15th July current.

It was resolved that as the state of the balance admitted it, the Honorary Treasurer be instructed and authorised to invest a further sum of Rs. 20,000 (twenty thousand in the New Government 4 percent Loan on terms to the advantage of the Committee by the use of the best means at his command. The acquisition being effected by himself personally or through any agency at his *disposal any-where.*

III Considered the proposal to make a fixed untouchable investment of Rs. 50,000, the interest of which only should be available for the Committee's use. The Committee decide that this point's discussion be deferred to a date when the state of the funds will better justify it.

IV Read the consecutive Proceedings of the Sub-Committee appointed to approve candidates for education in Mid-wifery; also the correspondence connected with its selection and the dispatch to Nagpur of six candidates.

2 Read further the written views of Mr. R. N. Mudholkar, B. A. L L. B. regarding the selection and despatch to Nagpur of the above candidates, submitted by him for the Committee's consideration on account of his unavoidable absence from the meeting.

3 It was concluded that the failure of the six District officers of Berar to supply a single Native candidate out of the hundreds of thousands of the female population of their Districts occasions the Committee's genuine regret, which is only mentioned to enable the expression of a hope that in the future these gentlemen, to whom the Committee owes much of obligation for much favor cheerfully bestowed in the past, will hereafter find themselves able to assist it better in this particular direction.

4 And it was resolved that as the Nagpur Mid-wifery school authorities state want of accommodation and want of means for tiution of the superior class of Eurasion candidates approved and forwarded by the Sub-Committee, these persons be withdrawn.

5 It was ruled in reference to Mr. R. N. Mudholkar's Memo: that the committee agree with him "Nemcon" on the following points connected therewith.

(A) Purely Native Candidates, if otherwise suitable, should at present have the Committee's patronage preferentially.

(B) Failing the obtaining of such Native candidates, Eurasian and European female agency may be availed of.

It was directed that the above resolve on his Memo be communicated to Mr. R. N. *Mudholkar.*

V Read the fifth point in the programme of business for the Committee's disposal in re the obtaining of female candidates for Medical education from beyond Berar.

(1) It was decided that for the present at least the matter pend the results attending the making of fresh efforts to procure candidates in the Province itself, who shall belong to it.

(2) It was further resolved that the following gentlemen members from a Sub-Committee for the purpose of inquiring as to the wher-abouts of eligible candidates, of procuring these, and of approving of them. To these ends this Sub-Committee was authorised to correspond with the different Districts of this Province or those of any other Province and to indent for any funds the out lay of which seemed to it necessary on the General Committee.

Members

Doctor C. Little M. D.

Do. R. B. Roe, M. D.

S. B. Jatar Esquire, B. A. Akola.

R. N. Mudholkar Esqur. B.A.LL.B.

Deorao Vinayak Esquire Akola.

Purshottam Rao Esquire Honorary Secretary.

(3) It was determined that that the above Sub-Committee report results of its work from time to time through the Honorary Secretary to the General Committee, and that a final full report by it should be in readiness for the information of the General Committee, at its next quarterly General meeting due in October next.

VI Read the sixth article standing on the committee's programme of business.

It was resolved that as the District officer Amraoti, is one of the members of the General committee and is present at its meeting, he be moved to take as early action towards forming a District committee as possible. In his capacity of District officer his personal sympathies and energies, it is decided, are indispensable to the early constituting of the District committee.

VII Read the article standing seventh on the committee's programme of business.

It was decided that the appointment of Colonel Lane, Inspector General of Police, and Mr. Khaperdey Extra Assistant Commissioner, Badnera Court, as auditors to the General committee be recorded that these gentlemen, who have consented to act be accordingly apprised of their appointment, and that they be informed of the Resolution of the committee that its accounts be audited half yearly as a rule and specially when particularly asked for.

VIII The Committee having disposed of all business regularly brought before it, now proceed to deal with matters of official and of administrative routine.

It was resolved,—

(A) That the Honorary Secretary be granted a permanent advance of Rs. 100 (one hundred) to enable him to meet ordinary emergent charges. The same to be recouped by the Honorary Treasurer on presentation of detailed Bills under the Honorary Secretary's signature, and the counter signature of the President from time to time.

(B) That the accounts submitted showing the expenditure of Rs. 96 14 ans. by the Honorary Secretary be passed subject to *final audit.*

(C) That the thanks of the Committee are due to Mr. Purshottam Rao Narayen, its Honorary Secretary, for the presentation to its office of a rubber seal at his personal expense. The Committee accept this useful article and directs its future use.

IX Resolved that a copy of the above Proceedings be submitted to the central Committee.

X Resolved further that District officers be furnished with a copy for their information and use.

(True copy.)

Dated Amraoti the 16th. July 1887. } Sd. Purshotamrao Honorary Secretary.

We are extremely sorry to announce the death by cholera of Col. Thomson Deputy Commissioner of Amraoti which sad occurience took place in the morning of the 17th Instant. His illness was watched with interest and solicitude by his friends both European and Native and hopes were entertained of his recovery. But he had a relapse on Tuesday last to which he succumbed at last. He was an able officer under the Commission and had a keen taste for literary and scientific pursuits. In him the Berar Commission has lost a valuable member, and the native community a kind sympathiser and steady promoter of their interests. We heartily sympathize with Mrs. Thomson in her present calamity and wish eternal peace to Colonel Thomson's scul in Heaven.

वऱ्हाड

हवामान:— आकाश नेहमीं मेघ मंडळांनीं व्याप्त झालेलें असते व वारंवार मेघ गर्जना सुरू होऊन विद्युल्लतेचा चकचकाट क्षणोक्षणीं दृष्टिगोचर होत आहे. व पावसाची रिपरिप एक सारखी सुरू आहेच. यंदाचे अतिवृष्टिमुळें खरीपाचें पिकास धक्का बसण्याचा संभव आहे.

कर्नल आर बुलक डे० क० उमरावती हे रजेवरून परत येऊन त्यांनीं आपले कामाचा चार्ज घेतला.

क्यापटन मॉरिस अ० क० खामगांव यांस ज्युडिशियल अ० चे जागीं कायम नेमून त्यांस दोन महिनेपर्यंत एलिचपुरास ड० क० नेमणार अशी वदंता आहे.

मि० डेव्हिस अ० क० यांस खामगांव स्मालकॉज कोर्टाचे जड्ज नेमणार अशी वदंता आहे.

मे० कमिशनर साहेब यांची स्वारी लवकर येथें येणार आहे.

मे० ज्युडिशियल कामिशनर यांची स्वारी सेशन निमित्त येथें आहे.

मि० रामचंद्र नारायण देशपांडे येथील डे० क० चे क्लार्क ऑफ कोर्ट यास तीन महिन्याची हक्काची रजा दिल्यावरून त्यांचे येथील जागेवर रा० हरिहर काशिनाथ यांस व त्यांचे ज्युडिशियल क० चे डेपुटी क्लार्कचे जागीं काशीनाथ यादव इंग्लिश आफिसांतील थर्डक्लार्क यांस नेमले.

मि० देवराव विकृष्ण यांस वणी जिल्ह्यात डिस्टिक्ट रजिस्ट्रारचे अधिकार देण्यात आले.

मे० मेकेंझी सा० डे० क० इलिचपूर यांची दोन महिन्याची हक्काची रजा मंजूर झाली.

वर्तमानसार.

बाहेर आल्या त्यांच्या योगानें कदाचित साहेब बहादुरांना पुन्हा इकडे काम करण्यास लाज वाईट असेल; किंवा आपल्या वर असेच घाणरडे आरोप ई कडील खोटे लोक पुनः आणतील अशी त्यांस कदाचित धास्ती पडली असेल. खरें कारण परमेश्वर जाणें.

उमरावतीचे डे० कमिशनर कर्नल टामसन यांस गेल्या बुधवारीं प्रथ्यःकाळीं पटकीच्या आजारानें देवाज्ञा झाली हें कळविण्यास आम्हांस फार दुःख होत आहे. कर्नल साहेबांची प्रकृति बरी होत चालली होती पण दुखण्यानें एकदम उलट खाल्या मळें शेवटीं त्यांचा अंत झाला. हे गृहस्थ आपल्या कामांत मोठे वाकबगार असून एतद्देशीय लोकांस मोठ्या ममतेनें वागवीत असत व त्यांना योग्य मान देत असत. शिवाय हे चांगले विद्वान असून शास्त्रीय विषयावर परिश्रम करण्याचा यांना मोठा नाद असे. हें वर्तमान पत्रांत कधीं कधीं लिहित असत असें हि म्हणतात. यांच्या मृत्यूनें दुःखकारक वर्तमान ऐकून यांच्या युरोपियन व एतद्देशीय सर्व मित्रांस परम दुःख होईल यांत संशय नाहीं. परमेश्वर यांच्या आत्म्यास स्वर्गीं शांती देवो.

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 22 1887

We have been requested by the Honorary Secretary of Lady Dufferin's Fund Berar Branch, to publish the following:-

LADY DUFFERIN'S FUND,
BERAR BRANCH,
AMRAOTI.

Proceedings of a General Meeting convened on the 16th July 1887 at the Court-House of the Commissioner H. A. D. pursuant to notice dated 10th July issued by the Honorary Secretary.

Present.

Leslie S. Saunders Esquire, B. C. S. President

Members

Colonel R. S. Thompson, Officiating Deputy Commissioner Amraoti.

Surgeon Major C. Little, M. D. Sanitary Commissioner H. A. D.

Shriram Bhikaji Jatar Esquire B. A. Director of Public Instruction H. A. D.

Surgeon R. B. Roe, M. D. Civil Surgeon, Amraoti.

Deorao Vinayak Esquire, Vakil Akola

Fred: D. Straunach Esquire, Agent Bank of Bombay at Amraoti Honorary Treasurer.

Purshotam Rao Esquire, (Judge Small Cause Court Amraoti.) Honorary Secretary

1 Read correspondence referring to endorsement of Government securities of the Funds investing.

It was resolved that all funds so invested, or to be invested in the future, should be on paper endorsed in the official designation of the President, Berar Branch Committee, countess of Dufferin's Fund as per special recent concession by Government.

2 That to the above purport the Honorary Treasurer be instructed to oblige by tendering an early compliance.

3 That the Comptroller of accounts, Hyderabad, be addressed regarding the future custody of the Committiee's securities, and the drawing of the periodical interest falling due thereon.

4 Further in disposal of this detail of the business before it, the Committee assembled desire that its sense of obligation to Her Excellency the Lady President and the Central Committee for obtaining on its application the Financial concession just availed of, be recorded and communicated to the *Central Committee.*

II Read statement of receipts and expenditure up to 15th July current.

It was resolved that as the state of the balance admitted it, the Honorary Treasurer be instructed and authorised to invest a further sum of Rs. 20,000 (twenty thousand in the New Government 4 percent Loan on terms to the advantage of the Committee by the use of the best means at his command. The acquisition being effected by himself personally or through any agency at his *disposal any-where.*

III Considered the proposal to make a fixed untouchable investment of Rs. 50,000, the interest of which only should be available for the Committee's use. The Committee decide that this point's discussion be deferred to a date when the state of the funds will better justify it.

IV Read the consecutive Proceedings of the Sub-Committee appointed to approve candidates for education in Mid-wifery; also the correspondence connected with its selection and the dispatch to Nagpur of six candidates.

2 Read further the written views of Mr. R. N. Mudholkar, B. A. L L. B. regarding the selection and despatch to Nagpur of the above candidates, submitted by him for the Committee's consideration on account of his unavoidable absence from the meeting.

3 It was concluded that the failure of the six District officers of Berar to supply a single Native candidate out of the hundreds of thousands of the female population of their Districts occasions the Committee's genuine regret, which is only mentioned to enable the expression of a hope that in the future these gentlemen, to whom the Committee owes much of obligation for much favor cheerfully bestowed in the past, will hereafter find themselves able to assist it better in this particular direction.

4 And it was resolved that as the Nagpur Mid-wifery school authorities state want of accommodation and want of means for tuition of the superior class of Eurasion candidates approved and forwarded by the Sub-Committee, these persons be withdrawn.

5 It was ruled in reference to Mr. R. N. Mudholkar's Memo: that the committee agree with him "Nemcon" on the following points connected therewith.

(A) Purely Native Candidates, if otherwise suitable, should at present have the Committee's patronage preferentially.

(B) Failing the obtaining of such Native candidates, Eurasian and European female agency may be availed of.

It was directed that the above resolve of his Memo be communicated to Mr. R. N. *Mudholkar.*

V Read the fifth point in the programme of business for the Committee's disposal in re the obtaining of female candidates for Medical education from beyond Berar.

(1) It was decided that for the present at least the matter pend the result attending the making of fresh efforts to procure candidates in the Province itself, who shall belong to it.

(2) It was further resolved that the following gentlemen members from a Sub-Committee for the purpose of inquiring as to the wher-abouts of eligible candidates, of procuring these, and of approving of them. To these ends this Sub-Committee was authorised to correspond with the different Districts of this Province or those of any other Province and to indent for any funds the out lay of which seemed to it necessary on the General Committee.

Members

Doctor C. Little M. D.
Do. R. B. Roe, M. D.
S. B. Jatar Esquire, B. A. Akola.
R. N. Mudholkar Esqur. B.A.LL.B.
Deorao Vinayak Esquire Akola.
Purshottam Rao Esquire Honorary Secretary.

(3) It was determined that that the above Sub-Committee report results of its work from time to time through the Honorary Secretary to the General Committee, and that a final full report by it should be in readiness for the information of the General Committee, at its next quarterly General meeting due in October next.

VI Read the sixth article standing on the committee's programme of business.

It was resolved that as the District officer Amraoti, is one of the members of the General committee and is present at its meeting, he be moved to take as early action towards forming a District committee as possible. In his capacity of District officer his personal sympathies and energies, it is decided, are indispensable to the early constituting of the District committee.

VII Read the article standing seventh on the committee's programme of business.

It was decided that the appointment of Colonel Lane, Inspector General of Police, and Mr. Khaperdey Extra Assistant Commissioner, Baduera Court, as auditors to the General committee be recorded that these gentlemen, who have consented to act be accordingly apprised of their appointment, and that they be informed of the Resolution of the committee that its accounts be audited half yearly as a rule and specially when particularly asked for.

VIII The Committee having disposed of all business regularly brought before it, now proceed to deal with matters of official and of administrative routine.

It was resolved,—

(A) That the Honorary Secretary be granted a permanent advance of Rs. 100 (one hundred) to enable him to meet ordinary emergent charges. The same to be recouped by the Honorary Treasurer on presentation of detailed Bills under the Honorary Secretary's signature, and the counter signature of the President from time to time.

(B) That the accounts submitted showing the expenditure of Rs. 96 14 ans. by the Honorary Secretary be passed subject to *final audit.*

(C) That the thanks of the Committee are due to Mr. Purshottam Rao Narayen, its Honorary Secretary, for the presentation to its office of a rubber seal at his personal expense. The Committee accept this useful article and directs its future use.

IX Resolved that a copy of the above Proceedings be submitted to the central Committee.

X Resolved further that District officers be furnished with a copy for their information and use.

(True copy.)

Dated Amraoti the 16th. July 1887. } Sd. Purshotamrao Honorary Secretary.

We are extremely sorry to announce the death by cholera of Col. Thomson Deputy Commissioner of Amraoti which sad occurence took place in the morning of the 17th Instant. His illness was watched with interest and solicitude by his friends both European and Native and hopes were entertained of his recovery. But he had a relapse on Tuesday last to which he succumbed at last. He was an able officer under the Commission and had a keen taste for literary and scientific pursuits. In him the Berar Commission has lost a valuable member, and the native community a kind sympathiser and steady promoter of their interests. We heartily sympathize with Mrs. Thomson in her present calamity and wish eternal peace to Colonel Thomson's scul in Heaven.

वऱ्हाड

हवामान:— आकाश नेहमीं मेघ मंडळांनीं व्याप्त झालेले असते व वारंवार मेघ गर्जना सुरू होऊन विद्युल्लतेचा चकचकाट क्षणोक्षणी दृष्टिगोचर होत आहे. व पावसाची रिपरिप एक सारखी सुरू आहेच. यंदाचे अतिवृष्टिमुळें खरीपाचें पिकास धक्का बसण्याचा संभव आहे.

कर्नल आर बुलक डे० क० उमरावती हे रजेवरून परत येऊन त्यांनीं आपले कामाचा चार्ज घेतला.

क्यापटन मॉरिस अ० क० खामगांव यांस ज्युडिशियल अ० चे जागीं कायम नेमून त्यांस दोन महिनेपर्यंत एलिचपुरास ड० क० नेमगार अशी वदंता आहे.

मि० डेव्हिस अ० क० यांस खामगांव स्मालकॉज कोर्टाचे जड्ज नेमणार अशी वदंता आहे.

मे० कमिशनर साहेब यांची स्वारी लवकर येथें येणार आहे.

मे० ज्युडिशियल कामेशनर यांची स्वारी सेशन निमित्त येथें आहे.

मि० रामचंद्र नारायण देशपांडे येथील डे० क० चे क्लार्क ऑफ् कोर्ट यांस तीन महिन्याची हक्काची रजा दिल्यावरून त्यांचे येथील जागेवर रा० हरिहर काशिनाथ यांस व त्यांचे ज्युडिशियल क० चे डेपुटी क्लार्कचे जागीं काशीनाथ यादव इंग्लिश आफिसातील थर्ड क्लार्क यांस नेमले.

मि० देवराव निकृष्ण यांस वणी जिल्ह्यात डिस्ट्रिक्ट रजिस्ट्रारचे अधिकार देण्यात आले.

मे० मेकेंझी सा० डे० क० इलिचपूर यांची दोन महिन्याची हक्काची रजा मंजूर झाली.

वर्तमानसार.

साल अखेर " ७ " " १८
किरकोळ अंकास.................४

नोटिशी बद्दल
१० ओळींचे आंत रु १
पुढें दर ओळीस ०।१।६
दुसरे खेपेस ....०।१

Per annum in arrears 7 „ 12. gas
Six monthly............3 „ 5 as
Single copy........................ 4as

Advertisements.
Below 10 lines...2as
Per line over 10...4a
Repetition per line 8as

वऱ्हाडसमाचार.

THE BERAR SAMACHAR.

VOL XXI AKOLA MONDAY 29 AUGUST 1887 NO 34
वर्ष २१ अकोला सोमवार तारीख २९ माहे आगष्ट सन १८८७ इ० अंक ३४

SUCCESS TO AMERICA !!!
THE ELECTRO-GALVANIC
CANADIAN GOLD RING.
MOST FASHIONABLE WORKMANSHIP AND NEATLY MADE
SUITABLE TO EVERY GENTLE MEN AND LADIES.

It may not be known to all that America stands the first in Scientific dignity whereas the Electric productions of the said continent will no doubt, satisfy the perfect requirements of the public. We think it not out of place to mention here, that the Electric Rings will no doubt cure such patients whose nervous complaints have baffled the skill of Medical men- so much so-that we may say it cures all the maladies to which the human body is heir by purifying the blood which is the source of life.

	Rs.	A.	P.
Price Each	3	0	0
Packing and Postage		0	6

Measurement of finger is requested and the number of the Ring should be mentioned.

Name can be engraved according to order.

HARRISON & Co.,
Sole Importers,
64, *Mirzapur Street, Calcutta*

नोटीस.

रा. रा. सुकरामदास धनसुकदास मारवाडी दुकान नागरगांव तालुके अकोट यांस नोटीस देणार भवानीराम परशराम मारवाडी दुकान नागद मालक गोवरधनदास या दुकानाकडून नोटीसीनें असें कळविण्यांत येतें कीं, तुम्हीं तारीख ११ आगष्ट सन १८८७ इसवीचे शुद्धवऱ्हाडी वर्तमानपत्रांत नोटीस दिली, यांत तुम्हीं असें कळविलें आहे कीं, सलखीया तोळे साडेपांच ५॥ आहे व सुकरामदास लक्ष्मणदास ह्या सहीशीं आमचा काहींएक संबंध नाहीं तलतीया वालेसुद्धां अदमासें वजन ४ तोळे आहे. तर आपण नोटीस पावल्यापासून आठ दिवसांत व्याजसुद्धां रुपये आणून देऊन तलतीया घेऊन जावे या शिवाय आपल्या कडे आमचे खातें बाकी येणें तें शिवाय दस्तऐवजीं येणे व सरकी खामगांव मार्फत खंडी ३८१ यांची आम्हांस देऊं केली ती आम्हास पावेतों दिली नाहीं, यास करितां बाजारभाव दर खंडीस रुपये ३० प्रमाणें एकंदर रुपये ९१ शिवाय गेल्या श्रावण शुद्ध १ रोजीं हिशेब करून आपण गेला त्या पैकीं काहीं हिशेबाची मुदत झाली आहे तर नोटीस पावल्यापासून सर्व मुदत भरतांच आमचा सर्व निकाल करावा असे न केल्यास ह्या नोटीसीचे खर्चा सुद्धां अखेर निकाल होई पर्यंत जे नुकसान होईल ते कोर्टांत काम चालवून भरून घेतले जाईल. कळावें तारीख २२ माहे आगष्ट सन १८८७ इसवी.

(सही) भवानीराम
परशराम तर्फे नथमल दुकान नागद दस्तुर खुद.

नोटीस.

रा. रा. करणाजी वल्लद रायसिंग कराळे मौजे सागद तालुके बाळापूर यांस— नोटीस देणार रामजी वल्लद ईरभानजी पाटील रहाणार कसुरे तालुके बाळापूर या नोटीसीनें असें कळवितो कीं तुमचेकडे आमचे येणें खातें बाकी रुपये ९६१।४ नऊशे एकसष्ट चार आणे सन १८८६ कार्तिक शुद्ध १ रोजीं हिशेब करून झाले. यांत तुमच्याकडून वसूल पोंच रुपये ३०० तीनशे मार्गशीर्ष वद्य १ सन १८८६ इ०त पोंच हे रुपये वजा जातां बाकी रुपये राहिले येणें ६६१।४सहाशे एकसष्ट चार आणे हे राहिलेले रुपये नोटीस पावल्यापासून एक महिन्याचे आंत आणून देऊन निकाल करावा व पावती घेऊन जावी असें न केल्यास रीतीप्रमाणें कोर्टांत काम चालवून या नोटीसीचे खर्चासुद्धां व व्याजा सुद्धां अखेर निकाल होईपर्यंत जें नुकसान वगैरे होईल ते सर्व भरून घेतले जाईल. कळावें तारीख माहे आगष्ट सन १८८७ इसवी.

(सही) रामजी वल्लद
ईरभानजी पाटील
मौजे कसुरें दस्तुर खुद.

वऱ्हाडसमाचार

मिती भाद्रपद शुद्ध ११ शके १८०९

लग्न.

(३० अंकावरून पुढें चालूं.)

व निवडणूक करण्याचें सामर्थ्य नसल्यामुळें अनुमोदनाची जरूर नसते. हें इकडील लोकांचे संबंधानें झालें. आतां हा निवडणुकीचा व अनुमोदनाचा प्रकार युरोपियनांतच किती योग्यायोग्य दिसतो हें पाहूं. त्या लोकांचें म्हणणें असें दिसतें कीं, मनुष्य जातीला आपल्या सुखसंबंधीं अतिमहत्वाच्या गोष्टींत आपल्या इच्छे प्रमाणें त्यांना तो हक्क आपल्या मुलींना मुलांना दिला आहे. आईबाप, भाऊ बहीण व इतर नातलाईक यांच्यावर मनुष्याचें ऐहिक सुख बरेंच अवलंबून असतें तथापि त्यास त्यांची निवडणूक करण्याचा हक्क नाहीं, त्याचप्रमाणें विवाहावर मनुष्याचें सुख पुष्कळ अवलंबून असतें परंतु असें कोणी कधींही म्हटलें नाहीं किंवा म्हणत नाहीं कीं मुलांनीं आपल्या विद्याभ्यासाच्या कामीं आपल्या निवडणुकीच्या हक्काचा उपभोग घ्यावा, व या करितां व तो वयांत येऊन म्हणजे १८ वर्षांचा होऊन आपल्या आवडी प्रमाणें निवडणूक करून पाहिजे ती विद्या आपण होऊन शिकूं लागे पर्यंत त्यास अगदीं अशिक्षित ठेवावें. तो वयांत येऊन त्यास चांगलें समजूं लागे पर्यंत त्यास विद्या देण्याचे संबंधाचे व इतर सर्व गोष्टी संबंधीं सारे हक्क पूर्णपणें त्याचे पालन कर्त्याकडे असतात. असें असून मुलीला मात्र तिचे वया चे १६ वर्षी आपला नवरा आपल्या इच्छेनुरूप व आवडी प्रमाणें पसंत करून घेण्याचा हक्क देणें कितपत योग्य दिसतें हें उघड आहे, आतां कदाचित् कित्येक म्हणतील कीं, असें आहे कीं मुलींची चांगली शाहणी होऊन तीस साऱ्या गोष्टी चांगल्या समजूं लागून आपल्या निवडणुकीच्या हक्काचा योग्य उपभोग करण्याचें ज्ञान तिचे अंगीं येईपर्यंत तिचे लग्नच करूं नये. पण असें म्हणणें अगदीं अनुचित आहे. कारण मनुष्य जातीस स्वाभाविकपण ज्या इच्छा होतात त्याची तमा त्यांचे विचार शक्ति पुर्ण दशेस येईपर्यंत करूं न देणें हे योग्य होणार नाहीं. त्याच प्रमाणें आम्रवृक्ष योग्य कालीं फुलतो व त्यास फळें येतात व पशू जातीसही योग्यकालीं सतात होते पण मनुष्य जातीनें मात्र आपणास संतति होण्यास आपली विचार शक्ति अगदीं पूर्ण दशेस येईपर्यंत थांबलें पाहिजे हें फारच विलक्षण व अमाणुषिक विचार म्हटले पाहिजेत.

हिंदुस्थान खरोखर गरीब स्थितीत येत चालला आहे काय?

नुकतेंच या विषया संबंधानें मिस्तर दादाभाई नवरोजी यांणीं एक लेख लिहून प्रसिद्ध केला आहे यांत त्यांचे म्हणणें कीं आमचा देश दिवसे दिवस दरिद्री होत चालला आहे व या दरिद्रीपणाचें कारण ते असें दर्शवितात कीं या देशांतील अधीकाराच्या व मोठ मोठ्या सरकारी जागा युरोपियन लोकांस मिळतात व त्या मुळें पुष्कळसा पैसा सालोसाल विलायतेस जात आहे. देशांतील द्रव्य कमी होण्याचा व देशास दरिद्री करण्या सारखा हा एक मार्ग उचित आहे यांत संशय नाहीं, परंतु हा देश दरिद्रावस्थेत येत चालला आहे किंवा नाहीं हा प्रश्न सोडविण्यास येवढी एक गोष्ट पुरेशी नाहीं. देशांतील संपत्ति कमीं होत आहे किंवा जास्त होत आहे हें निश्चितपणे ठरविणें फार कठीण आहे निदान एवढें कबुल करावें लागेल कीं यासंबधानें मतभेद होण्याचा पुष्कळ संभव आहे.

मिस्तर दादाभाई यांचे असें म्हणणे आहे कीं जरी दिवसानुदिवस हिंदुस्थान सरकारचें उत्पन्न वाढत चाललें आहे तरी त्या वरून एकंदर लोकस्थिति सुधारत चालली आहे असें म्हणता येणार नाहीं साधारणपणें असा नियम खरा कीं ज्या देशांतील सरकारचे उत्पन्न वाढत जाईल त्या देशांतील लोकांची स्थिति बेरा होत चालली आहे असें म्हणण्यांस हरकत नाहीं परंतु या देशांत तो साधारणनियम लागु पडत नाहीं यांचे कारण कीं येथील सरकारी उत्पन्न दिवसें दिवस कराचा बोजा जास्त होत चालल्यामुळें वाढत आहे. लोकांची चांगली स्थिति होऊन त्या मुळें सरकारांस जास्ती कर देण्याची ऐपत येऊन जास्त पैसा सरकारतिजोरींत येतो असें नाहीं हल्लीचा कराचा बोजा प्रजेवर फार आहे व म्हणूनच हे चांगल्या स्थितीचे लक्षण आहे असें म्हणतां येणार नाहीं. यांत एवढी गोष्ट गर्भित घेतली आहे कीं दिवसें दिवस कराचा बोजा प्रजेवर जास्त होत चालला आहे कीं काय? प्रत्यक्ष कर प्रजेस देणें लागतात ते म्हटले म्हणजे जमिनीवरील कर व पोलीसपट्टी किंवा हल्लीं ज्या प्रकारचा मिळकतीवर कर बसला आहे तसा या खेरीज लोकास प्रत्यक्ष रीतीनें कर द्यावा लागत नाहीं. ज्या इतर वस्तूवर कर सरकारानें ठेवला आहे त्यावर कर अप्रत्यक्ष रीतीनें द्यावा लागतो व हा कर प्रत्येकव्यक्तीस देण्यास जड पडतो असें निदान अनुभवसिद्ध तरी नाहीं. अप्रत्यक्षतेनें जेवढे द्यावे लागतात त्याचा बोजा वाटण्या इतके प्रमाण आहे कीं काय एवढाच काय तो प्रश्न आहे अर्थात ही गोष्ट जे लोक अप्रत्यक्षरीतीनें कर देतात त्यांसच मात्र लागुं आहे. आम्हास असें आढळून आलें आहे कीं या करांचा बोजा वाटण्या इतकें प्रमाण वाढलें नाहीं जे लोक प्रत्यक्ष रीतीनें कर देतात, असें लोक हिंदुस्थानांत पुष्कळ आहेत, त्यांना तरी कराचा बोजा वाटतो कीं काय. इतर इलाख्यापेक्षां मुंबई इलाख्यापैकीं पुष्कळ भागाचे लोकास कराचा बोजा वाटण्या सारखा होत चालला आहे

जमिनीचे धारे पूर्वी धान्यापेक्षां पुष्कळ ठिकाणी चढते गेले आहेत व हे धारे त्या लोकांनीं घाने भागतात यांच्या जमिनी कम पिकी व निकस झाल्यामुळें त्यांना हल्लीं असलेला कराचा बोजा वाटत चालला आहे. ही गोष्ट उघड आहे कीं वऱ्हाडांत व खानदेशांत कुळंबी लोकांना सरकारी सारा देणें त्या प्रमाणें कठीण वाटत नाहीं. त्या प्रमाणें मुंबई इलाख्यांतील लोकांची स्थिति उचित नाहीं. त्यांचे जमिनी पासून उत्पन्न स्वस्त आहे म्हणून त्या लोकांनीं सारा देण्यास कांहीं कठीण वाटत नाहीं व मुंबई इलाख्यांत जे धारे वाढले आहेत ते धान्याचे एकंदर भाव वाढले आहेत या प्रमाणानें वाढले गेले आहेत असें निदान तेथील सरकारचें म्हणणें आहे परंतु यांत चूक स्पष्टीच होत आहे कीं जमिनी दिवसें दिवस निरस होत चालल्या आहेत त्या मानानें धान्याची किंमत वाढत चालली आहे त्या मानानें जमिनींचे पीक ही कमी होत आहे तेव्हां सारा वाढल्यामुळें लोकांस देणें जाचतें बहुतेक कुळंबी लोकांस सावकाराचे येथें कर्ज काढून सारा द्यावा लागतो किंवा नाहीं हें पाहिलें असतां असें दिसून येईल कीं सारा देण्याचे वेळीं बहुतेक लोकांस कर्ज काढूनच द्यावा लागतो येथवरून असें मानण्यास हरकत नाहीं कीं कुळंबी लोकांस सारा देण्याची ऐपत नसते व जर सारा देण्याची ऐपत त्यांस नसते तर साऱ्याचें मान जास्ती आहे व लोकांस बोजा न वाटतां देतां येईल असें नाहीं. परंतु हीच गोष्ट खानदेशांत किंवा सोलापूर जिल्ह्यांत लागू नाहीं. देशाची समृद्धि पहात असतांना चोहोंकडे पाहिलें पाहिजे. सर्व हिंदुस्थानांत जर पाहिलें तर बहुधा सारा अतिशय द्यावा लागतो असें दिसून येणार नाहीं अर्थात या गोष्टीचा निश्चय होण्यापूर्वी चोहोंकडून शेतकरी लोकांची स्थिति पाहिली पाहिजे सारा जास्त आहे हें बरानें पाहात असतां साऱ्याची रकम कर्ज काढावी लागते कीं काय हे ज्याप्रमाणें एक प्रमाण आम्हीं सांगितलें त्याप्रमाणें शेतकरी लोकांची एकंदर स्थिति तरी कोणत्या प्रकारची दिसून येते हे ही दुसरें एक प्रमाण आहे. जर शेतकरी लोक पूर्वीपेक्षां जास्त चांगल्या रितीनें रहात असले यांस पोटभर अन्न व पुरेसें वस्त्र मिळत असलें जर यांस उपभोगाच्या वस्तु जास्त वापरतां येत असल्या तर अर्थात यांची स्थिति बरी आहे असें म्हणण्यास हरकत नाहीं या प्रमाणानें पाहिलें असतां असें दिसून येईल कीं हल्लीं शेतकरी लोकांची स्थिती पूर्वीपेक्षां बरी असावी. हल्लीं लोकांस खाण्यास मिळत आहे व वस्त्र ही मिळत आहे. उपभोगाच्या वस्तुही खेडोंखेडीं बऱ्याच दृष्टीस पडत आहेत. याचे उलट ही गोष्ट लक्षांत ठेवण्या जोगी आहे कीं मुंबई इलाख्यांत पुष्कळ लोकांस पोटभर अन्न व पुरेसे वस्त्र मिळत नाहीं, व दुष्काळाचे वेळीं तर हजारों लोक मरतात, जर यांची वास्तवी स्थिति अशीच तर असें असतांना ते कां उपाशीं व दुष्काळाचे वेळीं हजारों लोक कां मरतात आणि असें दुष्काळांत लोक कां मरतात यावरून एकंदर होतें कीं लोकांचा नफा दुष्काळाला पुरता म्हणून शिलक असत नाहीं. परंतु या वरून म्हणणे हे सरकारांत लागू करणें यांत निश्चयाने नाहीं.

यूरोप खंडांतील लोकांचे मानानें पाहिलें असतां या देशांतील लोक गरीब आहेत यांत संशय नाहीं, तेथील लोक पुष्कळ तऱ्हेने आमचे लोकांचे पुढें आहेत; विद्येंत कलेंत वगैरे अनेक तऱ्हेनें यांचे पाऊल आमच्या पुढेंच आहे; यामुळेंच यांचे उत्पन्न ही आमचे पेक्षां अर्थातच जास्त आहे व ते जास्त सुखोपभोग घेतात यांत नवल नाहीं. आमचे स्थितीची व त्यांचे स्थितीची तुलना केली असतां आमची स्थिती वाईट दिसेलच परंतु सरोवर तुलना यांचे स्थितीशीं करून उपयोग नाहीं. पूर्वीचे राज्यांत म्हणजे जे हिंदु व मुसलमानी राज्ये होऊन गेले यांचे अमलांत प्रजेची जी स्थिती होती या स्थिती पेक्षां हल्लींची स्थिती चांगली आहे किंवा वाईट आहे. पूर्वीपेक्षां हल्लीं जमिनी तिप्पट किंवा निदान दुप्पट तर खचीत लागवडीस आल्या आहेत व धान्याची किंमत ही पूर्वीपेक्षां वाढल्यानें एकंदरीनें लोकांचें उत्पन्न वाढलें आहे असें मानण्यास हरकत नाहीं. वऱ्हाडांतली स्थिति तर सुप्रसिद्धच आहे. मोगलाईतले लोक म्हातारे म्हातारे अद्याप कायम आहेत यांचे सांगण्यावरून हल्लीं जमिनी जास्ती लागवडीस आल्या आहेत असें दिसून येते. आतां लोक संख्याही त्या मानानें वाढली आहे, तेव्हां जरी जमीन वाढली असेल तरी या मानानें लोकही पुष्कळ झाल्यामुळें पूर्वीच्या स्थितीपेक्षां हल्लींची स्थिति बरी होण्यास निदान हे तरी विशेष कारण नाहीं असें कोणी म्हणतील परंतु आम्हांस असें वाटते कीं ज्याप्रमाणानें जास्ती जमिनी लागवडीस आल्या व धान्यांच्या किंमती वाढल्या म्हणजे शेतकरी लोकांचें उत्पन्न वाढलें त्याप्रमाणानें निदान आजपर्यंत उत्पन्न झालेली तरी प्रजा तरी वाढली नाहीं. पुष्कळ लोकांस असें वाटतें कीं जर कुळंबी लोकांच्या पुष्कळ जमिनी मारवाड्यांच्या घरांत आहेत व कर्जदारी नाहींत असे लोक खेडेगावांत थोडेच सांपडतील यावरून एकंदर देश भिकारी होत जात आहे. परंतु ही गोष्ट हटकून खरी असेल असें म्हणतां येणार नाहीं. मारवाडी जास्ती हुषार असल्यामुळें यांचे घरांत शेती जाते किंवा कुळंबी वगैरे लोक अव्यवस्थित तऱ्हेनें खर्च करीत असल्यामुळें यांचे घरांत शेती जाते परंतु एकंदरीनें उत्पन्न तितकच्या तितकेंच कायम राहातें उत्पन्न पुष्कळ लोकांत वाटलें जाण्याचें ते थोड्या लोकांत वाटलें जातें. अर्थात लोकांच्या या मूर्खपणानें हा जो परिणाम होतो हा सरकारचे अमलानें होतो असें म्हणणें रास्त होणार नाहीं. मिस्तर दादाभाई यांचें म्हणण्याचा मुख्य रोख असा आहे कीं इंग्लिश सरकारचे अमलामुळें लोक गरीब होत चालले आहेत; परंतु मारवाड्यांच्या घरांत ज्या जमिनी जातात यांत लोकांचा मूर्खपणा पुष्कळ अंशीं कारण होतो व सरकारचा या गोष्टीशीं कांहींएक संबंध नाहीं असें दिसून येईल. जिकडे तिकडे शांतता व वाहतुकीचें संरक्षण असून लोक आपल्या मूर्खपणानें कर्ज करून जर आपल्या जमिनी लोकांचे दबडतील तर सरकार त्यास काय करणार. रयतलोकांस लोकांस वाईट स्थिति प्राप्त होतेसें वाटण्यास कारण मुख्यत्वें करून हेंच आहे कीं, आपल्या उत्पन्नापेक्षां फार च जास्त खर्च लोक करतात. आतां ही जास्त खर्च करण्याची बुद्धि देखील कांहीं अंशीं मूर्खपणामुळें व कांहीं अंशीं उत्पन्नें जास्ती वाढत चालल्यामुळें आहे असें हा. लविशां येईल.

[पुढें चालू.]

The Berar Samachar

MONDAY AUGUST 29 1887.

WHAT WILL THE JUDICIAL COMMISSIONER SAY TO IT.

In noticing the circular No. VII of 1887 of the Resident we are glad to announce that a standing grievance has at last been remedied. It has always been pointed out by the whole Berar press that the moving in camp of the Judicial Commissioner with civil appeals has been causing very great inconvenience and much unnecessary expense to suitors. The evil has been so often urged and has often been slurred over by authorities who could have remedied it by a mere stroke of the pen as they have done today. We do not know what has brought the evil so prominently to the Resident's notice *just* at this time; for we have known that the Resident has had personally more than one opportunity of learning of the existence of the evil; it has also been repeatedly brought to his notice by Colonel Bell, our late Judicial Commissioner and yet no notice had been taken of it ere this. But whatever the occasion that induced the Mr. Cordery to remedy the evil, we are sure that he has conferred on the suitors of the province incalculable benefit by *relieving* the Judicial Commissioner of the task of inspection of subordinate courts not at head-quarters. Under the present circular a train of civil suitors need not hang upon the camp of the Judicial Commissioner; they will not have to follow the *burrasab* into jungly parts of Bassim and Yeotmal and per chance to endure all the consequences of a disappointment in Shikar? The Judicial Commissioner can now go to the head-quarters of each district only, and he can inspect the Courts during his stay; he may also avail himself of this opportunity to inspect the work of subordinate officers in the District.

This is exactly as is should be. The Sessions cases are to be heard at the head-quarters of each district as 'the Judicial Commissioner will hold an Assizes or goal delivery at the head-quarters of each district at least once a quarter.' This is not quite clear; for literally it means that the Judicial Commissioner must go at least four times during a year to each district; very probably however that is not what is meant. The object is as we conceive, probably to avoid the stay in the lock-up of Sessions case prisoners for more than three months without their being actually brought to trial. It could be ascertained beforehand whether there were any Sessions case prisoners at all in a district and if there were the Judicial Commissioner could at once go up; we don't think he will be bound to go to the head quarters four times a year whether there were Sessions case prisoners or not. During summer the Sessions cases from Ellichpur District can under the circular be heard at Chikalda.

So far as the public is concerned; but what will our present Judicial Commissioner say to all this? The winter tour has been undoubtedly a very great luxury to almost all the big officers in the province. Abundant fresh air and healthy exercise, a goody number of attendants, good sport and what not? Will not have the Judicial Commissioner to forego all this? *Yes*, we know, he will have to forego all this; but what is the comfort and ease of an individual to the hardship of hundreds. A public office is a great trust and the responsibility that a conscientious officer feels in discharging the trust will, we are sure, dissuade our Judicial Commissioner from raising any objections on the score of personal inconvenience or rather a cessation of personal enjoyment during a goodly portion of the year. The Civil Appellate and other legitimate work cannot suffer under the change now proposed; at leat Colonel Bell always held decided opinions against the existing system of itinerant courts and if Colonel Szczepanski has something to say on this score, we outsiders can only enjoy the spectacle of two doctors disagreeing on the same point. And in that case the Resident must decide, if any body can. We are very glad to find that the present circular is expressly framed to remove the much inconvenience to suitors and pleaders on the Civil Appellate side. Evidently the authorities have been already fully satisfied of the evils of the present system.

We learn that a petition signed by the inhabitants of Pusad in the Bassim District has been addressed to the Judicial Commissioner H. A. D. The petitioners state that the want of a Civil Court is very much felt by the people there; and that if a Court is permanently located there the file will come to something like 2000 suits a year. The petitioners pray that if Government cannot see their way to make a new and independent Court at Pusad the civil powers of the Tahsildar of the place should at least be raised as at present he can try suits up to the value of 50 Rs. only. In these days of financial retrenchment nothing like a new Court can be hoped to be established; but on the other hand we do not see why in fairness the people should not get a court located at Pusad if the number of suits would reach to what is mentioned by the

petitioners. It is not at all difficult to find out the average number of suits during the past five years from the Pusad Talook up to the value of 5000 Rs. filed in the Bassim Court. If the number comes up to it the people at Pusad shall have made a very good case for a court at their own place. The petitioners further state that the subordinate executive staff for the new Court, if one is established at all, is ready to hand. The same carcoons that work now will do for the new Court. A Judge and perhaps a sheristadar would be wanted to make up a new Court. The demand of the petitioners, if their numbers are correct is just enough; but as it is, they only claim an increase in the civil powers of the Tahsildar and this is certainly a very moderate request. Until the new Judicial scheme comes into existence the civil powers of the Tahsildars ought to be increased. We hope the petitioners will be supported by the Judicial Commissioner in their very reasonable request.

A vacancy caused in the Judicial Commissioner's office by the transfer from the English office of Mr. Kasinath Yadeo has been filled up by Mr. Ganesh Wasudeo stranger to the office. We are compelled to say that injutisce has been done to Mr. Trimbak Rao the immediate subordinate to the Deputy Clerk of Court, There are only very few occasions of promotion in the office and it is disheartening for people to find themselves shelved over by persons in no way superior to themselves. That the Judicial commissioner *can* give away the place to any body he pleases, nobody doubts; but we are afraid the circumstances and the claims of persons already in the office are not properly brought to his notice. We have often urged that promotion to office must be guided by rules perhaps as accurate as the 'plans and estimates of the P. W. D. unless under very exceptional circumstances; but at any rate if Mr. Ganesh Wasudeo is not put in according to rules as strict as those of the P. W. D; he can at least claim to have Kinship with somebody in the P. W. D.

TECHNICAL EDUCATION.

(Continued from our 29th issue.)

Indeed it is a recognized principle in Europe that it is impossible for any country to hold its own without technical education of as high a type as possible. England has perceived its mistake; and the fact has been impressed on the popular mind by no less personages than Lord Hartington; Sir Lionel Playfair and Professor Huxley.

The next question is how is Technical Education to be imparted to the masses here in India. It must be remembered that Technical Education is disciplinary as well as professional. It is only the first that can be taught in schools; the second must be learnt in the actual working of the profession, as apprentices to good workmen. In connection with the mode of imparting Technical Education, it is proper to say what must be the attitude of the public with regard to the problem. The people of India are in a transitional period at present. A new civilization is being engrafted on a country claiming an ancient civilization of its own. Under these circumstances it is the *people* who must move and it is they who must take action. The *mabap* theory of government will not do for us any longer; we should not depend too much upon government in this matter. Undoubtedly we have a right to expect a ligitimate share of aid and due encouragement to Technical Education from Government; but it is the *people* who must take decisive action in the matter, they ought to know and realize that their prospects will be worsted if they do not betake to Technical Education just now. The Brahmins especially, who have been doing no manual labour must take up the matter in right earnest. In the case of these sections of the community that follow various crafts, technical education would mean more or less *new* direction to *old* energies. They may have to substitute the mill for the hand-machine; but the case of Brahmins and people who are known by the generil term Pandharpeshe, is different. These latter have been accustomed to no sort of manual work; they have been eating the bread of ease if not sloth and they of all others must realize their position; they must work as mansons and carpenters; engineers and mill owners. They must know that what the workmen of Manchester and Liberpool are to the Indian workmen generally the latter will be to them. If they dont' take to these professions they will find them selves reduced to beggary and want; they will be outstripped in the race of life by people whose social position is now lower than theirs, and perhaps consequences worse than these might follow. The time for fishy service has gone, they will not have bread so easily and if they don't take to it in time it may be too late to mend. Let parents send their children to learn the crafts in laboratories and with skilled artizans. Nothing is taken from men's dignity if they take to manual arts, and just as in advancing countries they are regarded as perfectly honorable they will come to be looked upon similarly.

Weather - During the greater part of the week the sky was clear. The usual complaints of the seasons such as fever ague &c. are prevalent more or less every where. Cholera also continues.

Colonel K. J. L. Mackenzie, Deputy Commissioner Ellichpur goes on 2 months privilege leave on the 2nd. proximo; Captain Morris Assistant Commissioner Khamgaon, has been appointed to officiate for him until, it is said Mr. Nicholetts returns from leave; and Mr. Edulji Byamanji Dastur has been posted to Khamgaon in the place of Captain Morris.

The Resident has at last given redress to the long standing grievance. The Judicial Commissioner H. A. D. has been relieved of the duty of inspecting the Subordinate Courts which are located in the interior of the districts. The parties to appeal before Judicial Commissioner will, thus now not be required to experience the inconvenience and incur the unnecessary expenses which they have hitherto been required to do in following the Judicial Commissioner's camp throughout the Province,

The ceremony of starting the working of the oil-mill here took place on Saturday last. The late Assistant Commissioner Bymanji Jamasji Dastur has come here for the ceremony.

The District Magistrates have been invested with the power of detaining trains for more than the usual length of time on condition that they should give a previous intimation to the Railway authorities of the proper causes necessitating such detention,

We acknowledge with thanks the receipt of the following:-
Report of the Sanitary Commissioner H. A. D. for the year 1886.

वऱ्हाड.

हवामानः— गेले आठवड्यांत बरीच उघाडी होती. तापाचा आजार चहूंकडे थोडा फार आहे. हवेचा उपद्रव ही तुरळक व कोठें कोठें फार आहे.

मे० कर्नल मेकंझी साहेब डे० क० साहेब एलिचपूर हे एका महिन्याचे १ तारखे पासून रजेवर जाणार. यांचे जागीं आम्हीं मागील अंकीं कळविल्या प्रमाणे मे० मारिस सा० अ० क० खामगांव हे जाणार. दस्तुर एदलजी बहिमनजी यांस खामगांवास मे. मारिस साहेबांचे जागीं नेमलें.

एथें तेलाचे कारखान्याचे काम सुरू करण्याचा समारंभ गेले शनवारीं झाला. या समारंभा निमित्त माजी अ० क० बहिमनजी जामसजी दस्तुर हे एथें आले होते.

मे. जुडिशिअल कमिशनर साहेब बा. यांची स्वारी दौऱ्यावर बाहेर फिरत असल्यामुळें दिवाणी अपिलांतील पक्षकार लोकांस प्रवासाचे संबंधानें बरीच गैरसोय होते व बराच खर्च विनाकारण येतो अशी कित्येक दिवस काळजी होती तिजकडे अलीशान रेसिडेंट साहेब बहादूर यांनीं लक्ष देऊन नुकताच असा ठराव केला कीं जुडिशिअल कमिशनर यांनीं फक्त, हे सेशन मोकदम्या करितां जिल्ह्याचें सदर स्टेशनांत जातात त्या वेळीं तेथील कोर्टें तपासावी. जिल्ह्यांतील बाहेरचें कोर्टें तपासण्याचें काम दि. क. यांचे आहे. जुडिशिअल कमिशनर यांस ती तपासण्यां करितां फिरण्याची जरूर नाहीं.

स्टेशनावर जास्त वेळ आगगाडी थांबविण्याचा अधिकार डिस्ट्रिक्ट माजिस्ट्रेट यांस हिंदुस्थान सरकारानें दिला आहे. मात्र ती थांबण्याचीं योग्य कारणें आगोदर त्या माजिस्ट्रेटानें रेल्वेचे अधिकाऱ्यांस कळवावीं.

वर्तमानसार

अघाड्यांत पांढरा, रक्त व पाण अघाडा असे तीन प्रकार आहेत हीं झाडें सर्वत्र होतात. अघाड्याचें झाड दंतधावनास फार उपयोगी आहे. अघाड्याचा खार होतो त्यास 'अपामार्ग क्षार' असें म्हणतात. या क्षारांत वस्त्र स्वच्छ करण्याचा गुण आहे ह्मणून यांस 'अपामार्ग' (स्वच्छ करणारा) असे संस्कृतांत नांव आहे. पूर्वीं परीट लोक याच क्षाराचा उपयोग करीत असत.

(१) विंचवाचे दंशावरः— अघाड्याचे तुरे अ. मुळी पाण्यांत वांटून दंशावर लावावी किंवा अघाड्याची मुळी पाण्यांत उगाळून तें पाण्यांत कालवून हें पाणी कडू लागेपर्यंत थोडथोडें प्यावयास द्यावें. पाणी कडू लागलें कीं विष उतरलें असें समजावें.

(२) उंदराचे विषावर— अघाड्याच्या कोंवळ्या तुऱ्याचा रस काढून तो मधाशीं ७ दिवस द्यावा. अ. अघाड्याचें बी मधाशीं द्यावें.

(३) कुत्र्यांचे विषावर :-- अघाड्याचें मूळ १ तोळा कुटून मधाशीं द्यावें आणि कोरफडीचें पान व सैंधव दंशावर बांधले म्हणजे ३ दिवसांत विष उतरतें.

[४] दंतशूलावरः-- अघाड्याचा रस लावावा.

(५) कर्ण नादावरः-- अघाड्याच्या क्षाराचें पाणी व अघाड्याचा कल्क यांत तिळाचें तेल सिद्ध करावें. तें कानांत घातलें असतां कर्णनाद व बाधिरता हे जातात.

(६) डोळे येतात त्यावरः-- अघाड्याच्या मुळीचें चूर्ण व थोडें सैंधव तांब्याच्या भांड्यांत घालून दह्याच्या निवळींत खलावें व त्याचें अंजन करावें.

(७) डोळ्यांतील फूल झडण्यासः— आघाड्याचें मूळ मधांत उगाळून अंजन करावें.

(८) रातांधळ्यावरः— संध्याकाळीं भोजना नंतर आघाड्याच्या मुळ्या सुमारें १ तोळा खाण्यांस देऊन निद्रा करावयास सांगावें. या प्रमाणें ३ दिवस करावें.

[९] :--पित्तावर अघाड्याचें बीं रात्रीं ताकांत भिजत घालून सकाळीं वांटून द्यावे ह्मणजे पित्त पडेल किंवा शमेल वर तूपभात खावा.

[१०] कफावरः— अघाड्याचीं झाडें मुळासकट आणून त्याची राख करावी. ही राख १ पासून ९ वालपर्यंत मधांतून द्यावी ह्मणजे कफाचा नाश होतो. हीच राख पाणी व गूळ घालून दिली असतां जलोधर व. इतर अवयवांत उत्पन्न झालेली सूज उतरते.

(११] चातुर्थिक ज्वरावर .— कुमारीनें कातलेल्या सुतानें रविवारीं अघाड्याची मुळी चातुर्थिकादि ज्वरानें पीडित मनुष्याच्या हातांत बांधावी.

(१२) रक्तार्शावरः— अघाड्याचें बीं तांदुळाचे धुणांत वाटून प्यावें ह्मणजे रक्त मुळव्याधीचा नाश होतो.

[१३) मस्तक रोगावर—अघाड्याचे बियांची दुधांत खीर करून खाण्यास द्यावी ह्मणजे मस्तक रोगाचा नाश होतो. ही खीर खाल्यानें बरेच दिवस भूक लागत नाहीं.

(१४) मोडशीवर—अघाड्याचे मूळ पाण्यांत उगाळून प्यावयास द्यावें. अथवा बियांचा कल्क करून तो तांदळाच्या धुणांत प्यावयास द्यावा.